

DEMOKRATİK KOMÜNAL TOPLUM MANİFESTOSU (3)

Demokratik Toplum Sosyalizmi BAŞARIYA GÖTÜRÜR

ÖZGÜRLÜK VE DEMOKRASİ

► Kürtlerin özgürlük ve demokrasi ihtiyacı çok günceldir. Artık varlık sorunumuz esas olarak çözülmüştür. Herkes Kürt varlığını şu ya da bu düzeyde kabul etmektedir. Dolayısıyla varlık sa-vaşı artık verilemez. Şimdi mesele özgürlük ve demokrasidir.

► Kürtler nasıl demokratik bir toplum olacak? Nasıl özgür olacaklar? İşte kadro öncülüğü bu- rada büyük bir yer tutacak ve Komünalist Yol- daşlık Hareketimiz esas olarak bu sorular teme- linde yoğunlaşacak. Komünal demokrasi, üze- rinde kıyamet koparacağımız temel konu ola- caktır.

KADRONUN GÖREVLERİ

► Demokratik komünalist kişilik devrimi gerçek- leştirilmeden komün inşa edilemez... Bu anlam- da yeni dönemde kadronun demokratik komü- nalist çizgide sahici bir eleştiri ve özleştirici ile kendini değiştirip yenilemesi ve komünalist yol- daşlık hareketinin tutarlı ve başarılı bir mensu- bu haline getirmesi gerekir.

► Yeni dönem kadrosu; imkân aramaz, lazım olan imkânı kendisi yaratır. Özü, sözü ve prati- ğiyle bir olur. Kolektif kişiliği yakalar, birlikte yol yürüdüğü yoldaşını dışlamaz. Kendini en doğru görmez, her an sorgulayıp özleştirici konumun- da tutar ve mütevazı olur. Şikâyet ve havale et- mez, ne gerekiyorsa onu yapar.

► Komünalist kişilik yaşadığı hayattan zevk alan bir kişiliktir. Gittiği her yerde bir komün oluşturma- yı veya var olan komüne katılmayı görev edinir. Komünalist ruhu ve havayı kendinde ya- şatan kişilik, insanları ruhsal ve zihinsel olarak bir komün etrafında örgütlemeyi de başarabilir.

► Kendi dünyamızı inşa edeceğiz. Devletin aşıl- ması yıkmakla değil, komünalizmi inşa ederek devletin alanını daraltmakla gerçekleşir. Sosya- lizm, Ortadoğu'nun bir gerçekliğidir, kökü buradadır. Demokratik komünalizm veya demokratik sosyalizm ancak burada yeşerir.

DEMOKRATİK ENTEGRASYON-MÜZAKERE

► Demokratik entegrasyon, sosyalizm teorisinde yeni bir yorum geliştirecektir. Özellikle devlet- toplum ilişkilerinde, çatışmalı süreçlerin çözü- münde ve toplumsal inşada temel bir kategori olarak yerini alacaktır. Aynı zamanda bir bölge çözümünü de olacaktır.

► Demokratik entegrasyon çözümü demokratik müzakere yöntemine dayanır. Müzakere, ahlaki ve siyasi bir sorumluluğun gereğidir. Diyalog ve müzakere, güvensizliğin ve önyargıların azal- masını sağlar, karşılıklı anlayışı geliştirir, ayrılık- ları azaltır, çatışmaların nihayete ermesi için ze- mini hazırlar.

POZİTİF DEVRİM

► İnşa sürecinin yeni ve en önemli bir kavram- sallaştırması söz konusu pozitif devrimdir. Bu, yeni bir devrim anlayışıdır. Yıkım teorisi değil, inşa teorisi... Pozitif devrimin farkı, iktidara ve devlete bulaşmadan komünalizme dayalı demokratik toplum ve demokratik ulusu inşa etmektir.

► Sosyalizme yakışır olan çözüm, demokratik ulus çözümüdür. "Sosyalizm demokrasiz olmaz" anlayışı ile "demokratik toplum programını" geliştirmek, her koşulda hayata geçirilmesi gereken bir ilkedir.

KADIN VE GENÇLİK

► Komünalite kadının emeğiyle ve çabasıyla ku- rulacak ve onun eşitliğini garantiye alacaktır. Kadın irade haline geldikçe, erkeği de komünal yaşamın esaslarına çekecektir. Kadın güçlen- medikçe erkeğin toplumsal inşaya katılımı ko- münal değerlere göre olamaz.

► Kadın, PKK'nin yarattığı mirasla ve kadın öz- gürlük mücadelesiyle öncü güç olmuş; dikkat çekici biçimde kendini ulusal, bölgesel ve küre- sel düzeye taşımıştır. Yeni dönemde özgürlüğün inşasında da başat güç haline gelen kadın ön- cülük yapmaya devam edecektir.

► Gençlik fiziki bir olgu olmayıp toplumsal bir kimliktir. Dinamizmiyle destanlar yazabilecek bir ataklığa sahiptir. Yenilikçi, yaratıcı, değişim dönüşüme açık ve devrimci karakteri itibariyle toplumun yürütücü gücüdür. Amaç ve yön- temli yaşamı temel disiplin olarak görüp sefer- ber olduğunda, sabır ve inadı eksik etmediğin- de tarihsel davalara öncülük edecek bir güce sahiptir.

► Kürdistan'da gençlik mücadelesiyle oluşan eşsiz miras öncü bir gençlik kuşağının oluşma- sına yol açmıştır. Komünalitenin inşa çalışma- rında da gençliğin öncülük rolü ve sorumluluğu belirleyici olacaktır. Gençliğin öncülük ederek ruh kattığı, dinamizmiyle yön verdiği, yaratıcı duruşuyla sürüklediği ve bitmek bilmez enerji- siyle çözümü geliştirdiği toplumsal mücadeleler kesinlikle başarırlar.

Sayfa 2-19

Eğid gerçeği ve pratiği YOL GÖSTERİYOR

Savaşın gölgesinde Ortadoğu, ekonomi ve siyasi dinamikler

► Özgürlük hareketi eski paradig- mada da bu çatışmanın bir tarafı değildi, üçüncü siyasi çizgiyi öyle tanımladı. Küresel sermaye ile ulus-devlet savaşında iki tarafta da yer almamak, üçüncü taraf olmak. Üçüncü bir strateji olarak da buna 'Demokratik Ortadoğu Birliği' 'De- mokratik Çözüm Stratejisi' dedi, şimdi de 'Demokratik Entegrasyon' diyor. Bunu temsil ediyor...

► KOMİNAL'DEN

Sayfa 23

► 40. yıldönümünde Eğid gerçeğini doğru anlamaya çalışmalıyız. Nasıl ki Ulusal Kurtuluş Savaşı sürecinin ve gerillayı yaratma sürecinin doğru bilince çıkarılmasını ve pratikleşmesini Eğid gerçeği temsil ettiyse, onun bu özelliklerini edindiğimiz ölçüde biz de bu yeni sürecin görev ve sorumluluklarını başarıyla yerine getireceğiz.

► Önder Apo, Eğid'i, 'bir halkı beyni- ne, yüreğine sığdırmayı başaran kişi- lik' ve 'şehitler şehidi' olarak ifade etti. 40 yıldır gerilla hareketimiz, ordulaş- mamız Eğid arkadaşın adıyla oldu, ko- mutasında gerçekleşti. Doğru yol ona bakarak bulundu; cesaret ondan alındı, fedakarlık ondan öğrenildi. Kürt yi- ğitliğinin güncellenmesinde sembol haline geldi...

► DURAN KALKAN

Sayfa 20

İÇİNDEKİLER

3

Altıncı Bölüm
KÜRT VE KÜRDİSTAN GERÇEĞİ

- 1- Kürt Varlığı ve Zamanı
- 2- Tarihin Merkezinde Kürt ve Kürdistan Gerçekliği
- 3- Eksen Çağında Kürtler
- 4- Arap Tarihinde Örtük Olan Kürt Tarihi
- 5- Tarihte Kürt-Türk İlişkileri
- 6- Kürt Gerçeği
- 7- Kürt Dirilişi

Yedinci Bölüm
PKK'NİN TARİHTEKİ YERİ VE ROLÜ

- 1- PKK ile Kürt Varlığına Geçiş
- 2- PKK İnkârcılığı Karşı Kürtlüğü Diriltme ve Kesinleştirme Hareketidir
- 3- PKK ve Modernite
- 4- PKK'nin Kazanımları

Sekizinci Bölüm
YENİ DÖNEMİN ÖZELLİKLERİ VE GÖREVLERİ

- 1- Program
  - a) Siyasi Hedefler
  - b) Sosyal Hedefler
  - c) Ortadoğu'da Kürt Sorunu Ve Demokratik Entegrasyon Çözümü
  - d) Kürtler Arası Birlik
  - e) Ortadoğu'da Toplumsal Kriz ve Demokratik Modernite Çözümü
  - f) Enternasyonalist Hedefler
- 2- Strateji ve Taktikler

SONUÇ

Altıncı Bölüm

KÜRT VE KÜRDİSTAN GERÇEĞİ

Hakikatsiz gerçek, uyuyan gerçekliktir. Uyuyan gerçekliğin sorunu yoktur. Hakikat, uykudaki gerçekliğin uyandırılmış halidir. Kürtlere ilişkin uyku hali o denli derin ve ölüme yakındır ki, o yüzden hakikati uğruna verilen savaş da çok karmaşık ve zorludur. Nitekim ancak böyle karmaşık ve zorlu geçen bir savaş ve mücadelenin ardından, Kürt gerçeği ve sorununa ilişkin hakikatler ortaya çıkmaya başladı ve bir özgürlük umuduna yol açabildi.

1- Kürt varlığı ve zamanı

Varlık ve bilinç, felsefenin en temel sorunudur. Varlık kavramının kendisi, halen en çok merak konusu olan felsefi kavramların başında gelmektedir. Bunun yanı başındaki ikiz kavram ise zamandır. İkisi birbirinden ayrılamaz. Varlık ne kadar zamansız olarak düşünülemezse, zaman da varlık olmadan olmayandır. Zaman, tamamen varlıkla ilgilidir. İkisi arasındaki ilişki, en çok oluş kavramıyla bağlantılıdır. Varlık ve zaman mutlaka oluşla gerçekleştirilir. Zaman, varlıkta oluşa zorlar. Daha doğrusu, varlığın sürmesi oluşla mümkündür. Oluş halindeki varlıktan bahsettiğimizde zaman doğmuş demektir. Yani oluş varsa, orada varlık ve zaman var demektir. Oluşun olmaması hem varlığın hem de zamanın yok olduğu anlamına gelir. Oluş, varlığın farklılaşma, formlaşma halidir. Oluşum halinde olmayan varlık, olmayan varlıktır, olmayan zamandır.

Oluşma, farklılaşma hali, potansiyel haldeki bilinçtir. Farklılaşma, belki de bilinç giden sürecin ilk adımıdır. Varlık zamanla oluşup farklılaştı mı, bilinç ilk adımını atar. Ne kadar oluşum, form, biçim varsa o kadar bilinç var demektir. Evrensel anlamda bilinç farklılık, kategorik olarak bilinç ise farklılaşmadaki tüm bilinçlerin genel evrensel halidir. Fakat formlardaki sonsuzluk, bilinç hallerinin de sonsuzluğu anlamına gelir. Ne kadar farklı form varsa, o kadar farklı bilinç vardır. Hegel'de Tin kavramı, formdan önce gelir. Daha doğrusu formsuz, biçimsiz bilinç söz konusudur. Hegel, formu fizik doğadan başlatıp devlete kadar yükseltir. Bilinç, formlar yoluyla kendiliğindenli (formsuz) halden, kendisi için bilinç haline gelmek ister. Fiziki, biyolojik ve toplumsal formlarla bilinç, kendisini hem kanıtlar hem de tanıır. İnsandaki bilinç, kendi farkına varmaya başlayan bilinçtir. Felsefi bilinç, bilincin en gelişkin hali olup kendi farkına varmış Tin olarak ilk haline döner; ama kendini fark etmiş olarak, yani Mutlak Tin olarak. Doğu toplumlarında daha çok dinsel inanışlarla, tasavvufu varılan bu düşünce tarzına, Batı top-

lum bilim ve felsefe yoluyla varmıştır.

Kürtleri varlık, oluş ve bilinç halinde tanıtmaya çalışmak, konunun köklü kavranması bakımından hayli aydınlatıcıdır. Yakın döneme kadar çoğu kesimler açısından Kürtlerin varlığı tartışmalı bir konuydu. Kürtler varlığını kanıtlamak için, son iki yüzyılda belki de başka hiçbir toplumsal varlığın yaşamadığı düzeyde şiddete, baskıya, inkâr ve imhaya maruz kaldı. Kültürel ve fiziki soykırımlardan geçti. Kürtlerin ana mekânı olan Kürdistan'da gerek fiziki parçalama, gerekse kültürel-zihinsel parçalama ve yok sayma temelinde, her türlü zor ve ideolojik araç devreye konuldu. Denebilir ki, kapitalist modernitenin soykırım dahil uygulanmayan hiçbir baskı ve talan mekanizması kalmadı. Kürtlük, bu açıdan benzeri olmayan bir olgudur.

PKK somutunda yaşanan mücadele de Kürtlerin varlık sorunu nedeniyle verildi. Bu mücadele bir anlamda Kürtler var mı yok mu sorusunu netleştirme mücadelesiydi. Taraflardan biri intiharvari biçimde 'vardır' derken, karşı taraf 'yoktur' diyordu. Daha da ötesi ve utanılabilir olan, PKK'den önceki altmış yılda da Kürt entelektüelliği açısından temel meselenin Kürtlerin varlığını kanıtlama uğraşı olmasındı. Şüphesiz bir birey ve toplum için kendi varlığını tartışmak, çok tehlikeli ve alçakça bir konumu ifade eder ki, bu da yaşam ve ölüm arasındaki ince bir çizgiye işaret eder. Tarihte hiçbir toplumsal varlık, bu tür bir vahşete maruz kalmamıştır. Kürtler kadar hiçbir toplumsal varlık, kendiliklerinden utanır ve inkârı kabul eder hale getirilmemiş veya çok az sayıda toplumsal varlık böyle bir aşığılanmayı yaşamıştır. Kürt olmak demek, öz vatani olmayan, değersiz, hiç para etmeyen, çoğunlukla işsiz kalan, kendisine verilecek en küçük bir ücrete bile hemen razı olup çalışan, sürekli yaşam kavgası veren, sosyal-kültürel ihtiyaçlarını unutan, maddi ihtiyaçlarının temini için durmadan çalışan ve çabalayan, buğdayın ve ekmeğin yurdunda aç kalan insan demektir.

Bu bakımdan Kürt sorununun ve çözüm yol-

larının tartışılabilmesi için öncelikle Kürt'ün varlık sorunu hakkında aydınlanmak şarttır. Aydınlanmak, ilgili varlık konusunda hakikatle tanışmaktır. Hakikat ise, ancak uğruna büyük mücadeleler verilerek varılacak bir hedeftir. Hakikat, gerçek olmayıp gerçeğin bilince varmış halidir. Hakikatsiz gerçek, uyuyan gerçekliktir. Uyuyan gerçekliğin sorunu yoktur. Hakikat, uykudaki gerçekliğin uyandırılmış halidir. Kürtlere ilişkin uyku hali o denli derin ve ölüme yakındır ki, o yüzden hakikati uğruna verilen savaş da çok karmaşık ve zorludur. Nitekim ancak böyle karmaşık ve zorlu geçen bir savaş ve mücadelenin ardından, Kürt gerçeği ve sorununa ilişkin hakikatler ortaya çıkmaya başladı ve bir özgürlük umuduna yol açabildi.

Kürtlük, tarihte hep sabit duran bir gerçeklik değildir. Her toplumsal olgu gibi sürekli dönüşüm geçirerek varoluşunu geliştirir. Günümüzdeki dönüşümü çok daha hızlı ve kapsamlı yaşar. Kürt olgusu, şu anda çok yönlü bir açıklanma süreci yaşamaktadır.

Gerçeğe yakın bir Kürt ve Kürdistan tarihini yazmaya çalışmaktayız. Neden olgusal Kürt gerçeği? Bunu tarihsel sosyoloji çerçevesinde ele alma gereği var. Çünkü sosyoloji ve tarih olmadan ne önümüzü aydınlatabiliriz ne de çözüm diye bir şeyden bahsedebiliriz. Sosyoloji, bütün bēşeri bilimleri ifade eder. Bu da tarih olmadan anlaşılabilir. Dolayısıyla tarihsel sosyoloji perspektifine ihtiyaç doğar. Çünkü tarihsel sosyoloji olmadan Kürt ve Kürdistan olguları kavranamaz. Kavranma bile ne savaşta ne de barışta, eylem için yeterince yol gösterici olur. Bugüne geldiğimizde olgular bize artık bunun derin, kapsamlı kavramsal gelişmesini dayatmaktadır.

Tarihte Kürtler dediğimiz, Kürtlük dediğimiz gerçeklik nasıl ele alınmalı? Belli ki günümüzün egemen tarih anlayışı çerçevesinde Kürt gerçeğini düşünüp kavramaya çalışmak, aşırı zorlamadır. Bu yönlü denemeler zoraki tarih denemeleri olup, olgusal gelişmelerle pek ilgili değildir. Mitoloji ve destanlar kadar bile ger-

çekleri yansıtmazlar. Kültürel tarih yöntemi, olgusal gerçekliğe daha yakındır. Kültürel tarih, uygarlık ve modernite süreçlerini de kapsama alır. Fakat uygarlık ve modernite, kültürün evrensel tarihini kapsamına almaz. Uygarlık ve modernite döneminin temel kategorileri olan devlet ve ulus, kültürel tarihin ancak sınırlı bir bölümü olabilir. Kültürel evrenseliği kapsayacak yetenekten yoksundur. Dolayısıyla Kürtlerin uygarlık ve ulus tarihlerinde pek yer bulmaması, tarihsiz oldukları anlamına gelmez. Kültürel tarih bağlamında ele alındığında ise, Kürtlerin binlerce yıllık başat bir tarihe sahip oldukları görülür. Bu kültürün temel niteliği, kabile ve aşiret formlarını güçlü yaşaması, tarım ve hayvancılık ekonomisinde devrimsel bir rol oynamasıdır. Verimli Hilal kültürünün insanlık tarihindeki rolüne denk bir rolü, Kürtler de halkların kültürel tarihinde oynamıştır. Yaklaşık ve tespit edilebildiği kadarıyla, Verimli Hilal merkezli on iki bin yıllık bir kültürel önderlik söz konusudur. İnsanlık tarihinde hiçbir kültürün bu denli uzun ve kapsamlı, güneş gibi aydınlatıcı, ısıtıcı ve besleyici bir rol oynadığına tanık değiliz. Varsa da rolleri sınırlı ve yüzeyseldir. Ontolojiden antropolojiye bir Kürt ontolojisi, bir Kürt antropolojisi gerekir. İkisi de birer disiplindir ve öğreticidir.

Kürt ontolojisi, yani Kürt varlık bilimi kavramı gerçekçidir. Varlık olarak Kürtler, çok kadim bir gerçekliktir. Belki de modern insanın ortaya çıkışının başlangıcıdır. Göbeklitepe olayı, bunun bulgularını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bir Kürt ontolojisi olarak düşünülebilir. Çünkü varlık kazanmıştır. Varlık; dil, kültür, kabile ve aşiret oluşumlarının hepsidir. Ontolojiden kasıt, varlık bilimidir.

Heidegger'in Almanlar için yazdığı "Varlık ve Zaman", o koşullarda Alman toplumunun yaşadığı varlık ve yokluk durumuna çıkış yolu açmak içindir. Almanlar o dönemde, bir varlık-yokluk halini yaşamaktaydı. Hegel, ulusal-devlet olmanın yollarını döşer, ulus-devletle Almanların varlık kazanmasını ister. Heidegger

de ulus-devlet felsefesini geliştirir.

Kürtler için de böyle bir ontolojik olguya ihtiyaç vardır. Kürtlerde varlık güçlüdür aslında; tarihleri de bir yerde varlık tarihidir. Özgürlük tarihi değil, bir varlık tarihidir. Hatta belki de insanlığın başlangıcında gizlidir. Dili, anacıl toplumu -ki ikisi de iç içedir- ardından halen çok güçlü olan kabile toplumunu yaratırlar.

Bugünkü Kürtlerin kökenini, Hint-Avrupa topluluklarının kök hücreleri olarak tanımlamak mümkündür. Kürt dili ve kültürü üzerindeki araştırmalar, bu gerçekliği ortaya çıkarmaktadır. Hem yaşadığı coğrafya hem de tarihi, bu gerçekliği daha da doğrulamaktadır. Göbeklitepe kanıtları, on iki bin yıl öncesine kadar giden en eski kabile ve din merkezliği, mevcut kültürün gücünü kanıtlayan önemli bir örnektir.

Antropoloji disiplini, insan türünü inceler. İnsanın bizzat kendisinden başlamak üzere, klan-kabileden modern insana kadar gelişimi antropolojinin konusudur. Kürt coğrafyasında yoğunca antropolojik inceleme yapılmıştır. Antropoloji üzerinden Kürtlere yaklaşmak, daha kapsamlı sonuçlara ulaştırır. İnsanın nasıl insan olduğu, nasıl dil kazandığı, mitolojik-dini bilince nasıl ulaştığı gibi sorular antropoloji kapsamına girer. Özellikle kabile varlığının nasıl olduğu ve geliştiği sorusu, antropolojinin temel sorularından biridir. Bunlar proto-Kürtlerde yoğun yaşanmıştır. Bugünkü Kürt varlığının kabulü PKK tarihiyle ilgilidir. Bundan öncesi inkâr edilmiştir.

Demek ki ontoloji disiplini, kabile ve aşiretin oluşumunu -ki kastik oluşumlar da buna girer- buradan incelemelidir. Kabilenin de kastik oluşumun da doğuş mekânı burasıdır. Göbeklitepe'dir. Yanısıra ona dayalı manevi kültür, mitoloji, din, devletleşme, şehirleşme, bunların hepsinin çıkış yerlerini de ontoloji burada araştırmak durumundadır. Dolayısıyla iyi bir antropolojik ve ontolojik yaklaşımı, bu mekân hak eder. Körlüğe yol açan, burjuva pozitivizmindeki milliyetçilik yaklaşımı ile reel-sosyalizmin yaklaşımıdır. İkisinde de tarih yok. Birinde burjuva tarihi var, diğerinde ütopyik bir işçi sınıfı, proletarya tarihi var. İkisi de hem gerçekliği ifade etmez hem de gerçekliğe karşıdır. Kürtler gibi Avrupa dışı toplumlara karşı kördürler. Bizler, aslında bu köreltilici etkiyle yaklaşmışız. Gerek PKK'de gerek reel-sosyalizmde ortaya çıkan netice, çözümsüzlük veya iflastr. Çözümsüzlük, tıkanma, ezber, dogmatizm yaşandı. Çünkü bakış açısı yanlıştır. Yöntem ve disiplinle yanlışlıklar var.

Kürt tarihine dair taslak düzeyinde bazı düşünceler şöyle belirtilebilir: Afrika'dan bir kol olarak ayrılan ilk insanlar, Doğu Afrika Rif'ini yol yaparak Filistin'e varırlar. Fakat orada barınma olanakları sınırlıdır, çöle bitişiktir, çok az insanı kaldıracaktır. Ama Afrika'dan da sürekli -şimdi Akdeniz üzerinden yaşanan göç akını gibi- göçler gelir. İnsanlar akın eder. Göç eden insanların çok azı orada kalır, diğerleri ise Zagros-Toros zirve ve eteklerine geçer. Burası, ilk göçlerin yoğunlaştığı alandır.

İnsan türü Afrika'da, bir dile bile ulaşamamıştır. İşaret diliyle anlaşılan -klan bile diyemeyeceğimiz- maymundan biraz uzaklaşmış, insanımsı topluluklar vardır. Mühim olan, burada uygarlık oluşturamamış olmalarının anlaşılmasıdır. Onun maddi koşulları yoktur. İşaret dilini aşamamışlardır. Düşüncede mimetik sınırları aşamamış, semgesel düşünceye yeterince ulaşamamışlardır. O temelde homo sapiense gelinmiştir. Milyonlarca yıl önce buralara gelirler. Gittikleri kültürel yerlerde homo sapiens içinde da türler var; Avrupa'da, Asya'da, Afrika'da böyle türler var. Fakat semgesel dili geliştirememişlerdir. Anlaşıldığı kadarıyla, insan topluluğu diyeceğimiz bir düzeye ulaşamamışlardır. Ancak Afrika koşullarından çıktıktan sonra Mezopotamya'da bir birikme, yoğunlaşma oluşur. İşaret dili, sesler birer kelimeye dönüşebilir. Koşulların ve iklimin burada belirleyici önemi var.

Mezopotamya, cennet kavramının tahayyül edildiği yerdir. Cehennem ise, o insanların geldikleri çöllerdendir, sahra çölüdür. İşte burayı, o nedenle cennet gibi görürler. Sonuç olarak, 50-60 bin yıl önce -ki bu rakam, kaynaklara göre değişebilir- bu insanlar buraya gelir. Farklı bir insan türünün oluşması için gerekli olan; daha çeşitli bir beslenme koşulu ve kültür denilen olaydır. Böylelikle hayvandan veya maymundan kesin ayrılma süreci imkân dahiline girer. Aslında Neandertal denilen tür, burada daha önceki insandan, insansı türden ayrılır. Bu, daha düşünceli ve daha toplumsal. Bu tür, ilk defa burada oluşur ve buradan da dünyaya yayılır. Homo sapiens 50-60 bin yıl önce buraya ulaşır. Bugünkü modern insanın öncülleri, Afrika'da değil burada, Kürtlerin yaşadığı top-

raklarda ortaya çıkar.

Tahminen dil, ilk defa burada ve Ana-Kadın etrafında oluşur. Ana-Kadın kültürü, bu bölgede yoğunlaşmış. Bu sesler, burada Ma-Tanrıça etrafında dile dönüşür. Bu süreçte gelişen kelimeler, bugünkü dilimizde de halen mevcuttur. Demek ki, burada oluşmuşlar. Yaşıyoruz, halen kalıntıları var. "Ma" "Ana" anlamına gelir. Karacadağ eteklerinde bir bitki kültürü oluşmuş, tıpkı koyun-keçi kültürü gibi. Bu, muhtemelen otuz binlerde epey gelişmiş. Güney Kürdistan'daki Şanidar mağarasında otuz bin yıllarına dair kalıntılar, tahıl kalıntıları, yün kalıntıları vardır. Bu yoğunlaşma, Ma-Tanrıça etrafında gelişen klan kültürünün yaratımıdır.

Mezopotamya'nın güneyinde Sami dil grubu var. Bu alan Afrika'ya çok yakın bir alandır. Burada bu dil, çok sonra oluşur. Kuzeyde ise Sibirya eteklerinde, Avrasya'da Ural-Altay dil grubu sonradan gelişir. Belli ki Aryen dil grubu veya diğer adıyla Hint-Avrupa dil grubu, bu coğrafyada oluşmuştur. Halen kullandığımız kelimeler, bu kültüre işaret eder. En yoğunlaştığı alan da Zagros-Toroslar'ın çizdiği yay, Dicle-Fırat-Zap vadileridir. Bütün arkeolojik keşifler, burada böyle bir kültürün oluştuğunu gösterir. Bunun kalıntıları günümüze kadar gelmiştir. G. Childe'in önemi, Neolitik devrimden bahsederken buraya işaret etmesinden kaynaklanır. Biz, buna aristokrasiyi de ekledik. Bu kadar önemli bir yerdir. Aristokratik devrimin sonuçları dünyaya yayılmış; hem de Neolitik kültürün izinden yayılmış. Bütün arkeolojik, etimolojik kanıtlar bunu gösterir. Sümerlerle birlikte, yazılı kanıtlar da elimize geçer. Bir de bundan otuz bin yıl önce yaratılan kadın heykelleri var; belli ki burada ana-kadın kültürü çok sistemattik ve gelişmiştir. Dil ve kültür etrafında bir topluluk ve bu topluluk etrafında bir kültürlenme süreci başlar. Arkeolojik kalıntılar, burada ilk defa bir kültür gelişiminin olduğunu gösterir ve bunun "Ana" etrafında olması, işin doğası gereğidir. Erkeğin böyle bir yaratıcılık göstermesi mümkün değildir.

Aryen dil grubu ne Sami dil grubudur ne de Ural-Altay dil grubudur. Dilin kökenleri neredeyse kanıtlanmıştır. Bu doğrudur. Flora ve

“ Sosyoloji ve tarih olmadan ne önümüzü aydınlayabiliriz ne de çözüm diye bir şeyden bahsedebiliriz. Sosyoloji, bütün beşeri bilimleri ifade eder. Bu da tarih olmadan anlaşılabilir. Dolayısıyla tarihsel sosyoloji perspektifine ihtiyaç doğar. Çünkü tarihsel sosyoloji olmadan Kürt ve Kürdistan olguları kavranamaz. Kavransa bile ne savaşta ne de barışta, eylem için yeterince yol gösterici olur. Bugüne geldiğimizde olgular bize artık bunun derin, kapsamlı kavramsal gelişmesini dayatmaktadır.

fauna denilen bitki ve hayvan kültürüne en elverişli koşullar buradadır. İklim uygun, yağmurlar düzenlidir. Yağmur mevsiminde ekersin, yağ geldi mi biçersin. Hayvan türleri yoğun, tahıl ve orman açısından zengindir. Özetle, envai çeşit bitki ve hayvan türünden oluşan cennet gibi bir mekândır. Sonuç toplumsal patlama olur ve bu patlama, neolitik devrime dönüşerek yeni bir kültür yaratır. Dil de sistem kazanan bu neolitik kültür içerisinde patlama yapar. Daha da önemlisi, ilk klandan kabile toplumuna geçiş burada başlar. Ve Kürt tarihi, halen bir kabileler tarihi olarak kendini ifade eder. İşaret dili Afrika'dan beri var. Fakat ses ve kelime uyumu, burada ortaya çıkar. Gerek klan-sal, gerek dilsel gelişmeyle birlikte "kabile" artık farklı bir oluşumdur. Klanın ömrü, belki de iki milyon yıl iken; kabile yeni bir formdur. Bu yeni form, dili gerekli kılar. Dil olmadan kabile oluşmaz. Bir yerde kabile varsa, orada dil de ortaya çıkmıştır. Bu ikisi çok önemlidir. Bu iki kavram oluşmadan, yazılı tarih olmaz. Demek ki yazılı tarih, boşuna Aşağı Mezopotamya'da oluşmamış. Kabile kültürü gelişir, yüzlerce insan bir araya gelmeye başlar.

Neolitik denen süreç de bu kültürle bağlantılıdır. İnsanlar gönüllü bir şekilde toprağa yerleşmez, tahıl ambarları, bentler inşa etmez. Böyle bir neolitik yoktur. Bunlar, bizim kastik dediğimiz unsurların Anacıl toplumu dağıtmasıyla gelişmiştir. Göçebe toplum hem özgür hem de refah içindedir. Böyle bir bataklığa özgürce sürüklenmez. Bu kültürün gelişmesi, derin bir köleleştirme gerektirir. Kim yaptı bunu? Bilinen avcı erkek gruplar yaptı. Bunlar Afrika'dan beri vardılar. Zaten Afrika'da en çok

avcı erkek grupları gelişir. Mezopotamya'da biraz daha örgütlenirler. Obsidyen silahını geliştirirler. Anacıl toplumu dağıtıp Aşağı Mezopotamya'da, köleliğe dayalı Sümer uygarlığını inşa ederler.

Sümer uygarlığı, yazılı tarihe giriş anlamına da gelir. Kast, maskeli halinden çıkıp kurum-sallaşır. Kastik katil hem Afrika'da hem Mezopotamya'da vardır. Fakat sayısal olarak azdır. Sümerlerle beraber sayıları artar. Proto-aristokrasi veya tanrı-krallar dediğimiz unsurlar, kastik sınıflamalar gelir. Sonuçta bildiğimiz kentler oluşur. Uruk, ilk sitedir. Bu ilk şehir devletinin koruyucusu, Tanrıça İnanna'dır. Aynı dönemde bir de Eridu (erkek tanrının şehri) var. O da Enki'nin kentidir. Daha sonra bunların çatışması olur. Yazıya dökülmüş, destanlaşmıştır. İnanna'nın Eridu sarayına gidip Enki'nin çaldığı değerleri geri alması ve Uruk'a getirmesi; kadının, dönem itibarıyla gücünü koruduğunu gösterir. İnanna, değerlerini "ME" şeklinde ifade eder. "Me" Tanrıça ananın yaratım ve icatları anlamına gelir. Bunları kastik grup temsilcisi Enki çalmıştır. Belli ki burada bir kültür yaratmışlar. Coğrafi elverişlilik, uzun süre burada kalma, anacıl toplumu besleyen kaynaklar, anacıl kültürün kalıntıları bunu kanıtlar.

Peki, Sümer nedir? Bazıları Orta Asya'dan geldiğini iddia eder. Sağduyulu bir yaklaşımın, bunun Yukarı Mezopotamya'dan aşağıya bir transfer olduğunu görmemesi mümkün değildir. Zaten arada bir orta bölge var, Hassuna. Orta Asya'dan gelse, Afrika'dan gelse bir kanıt gösterilmeli. Böyle bir kanıt yoktur. Ama Göbeklitepe'nin etrafı kanıt doludur. Demek ki her şey burada, Mezopotamya'da oluşmuştur. Nil'de, İndus'ta böyle kalıntılar yoktur. Sümer tarihi, en fazla 3000-4000 yıl geriye gider. Ama Göbeklitepe tarihi, şimdi bilinebildiği kadarıyla on iki bin yıl geriye gider. Demek ki burada oluşmuştur. Bu yüzden Göbeklitepe daha fazla önem kazanmaktadır.

Kastik topluluklar anacıl toplumun buluşlarını Aşağı Mezopotamya'ya götürür. Yine tanrı-krallar kadınları, çocukları, köleleri Aşağı Mezopotamya'ya götürürler. Onları zorla çalıştırarak, Sümer uygarlığını gerçekleştirirler. Fakat anacıl

birer gerçektir. Bunu ilkin biz de bilmiyorduk. Fakat araştırmalarımız, bizi böyle bir zeminle buluşturdu. Buna "Proto-Kürt Tarihi" diyoruz. Yazılı tarihten itibaren Sümer uygar toplumuyla ilişkilerinde Kürtlerin prototipine sıkça rastlamaktayız. Sümerler, dayandıkları ana kaynaklar olmaları itibarıyla Kuzey ve Doğu'daki dağlık bölge halkına halen de anlam ifade eden "Kurti", Batı'daki kabile halklarına ise "Amoritler" genel adlandırmasıyla karşılık verirlerdi. "Kurti" kelimesi 'dağlı topluluk' veya 'dağlı halk' anlamına gelir. Kürt deyince günümüzde de 'dağlılık', temel bir özellik olarak çağrışım yapmaktadır. Aslında Sümer döneminin Kurtileri ile günümüz Kürtleri arasında, belki de 'u' harfi üzerindeki iki nokta farkı kadar bir fark vardır. Binlerce yıllık kabile kültürü Kürtler, halen de ağır basan kabile Kürtleridir. Şehirli, ovalı, sınıf ayrışması yaşayan, devlet işbirlikçisi, devlet karşıtı olanı bolca vardır. Ama ana gövde Kürtlük, soyunu güçlü yaşayan Kürtlük, geleneksel kabile özellikleri ağır basan Kürtlüktür. Ana Kürtlük, kabilesel Kürtlüktür. Şehirli, egemen sınıflı ve devletli Kürt, çoğunlukla ve geleneksel olarak Kürtlükten kopmuş, asimilasyona yatmış geçiş Kürtlüğünü ifade eder.

Burada dikkat çeken diğer önemli bir husus, Sümer uygarlık kültürüne karşı Kurtilerin hep direniş halinde olduklarıdır. Bunu özellikle Dağ Tanrıçası olan Ninhursag'ın mitolojik anlatılarından izlemek mümkündür. Yine Gilgameş Destanı, özünde Sümer uygarlaşmasına karşı direnen Kurtilerin varlığını koruma ve özgürlüğünü sağlama mücadelesini ifade eder. Destandaki ilk şehirli işbirlikçi Kurti olan Enkidu, belki de tüm şehirli, sınıflı ve iktidar işbirlikçisi Kürti'lerin ilk atasıdır. Destandaki Humbaba, Dağ Kurti'sidir. Enkidu, ihanet ettiği Humbaba'yı öldürmesi için Gilgameş'a adeta yalvarır. Tıpkı günümüzdeki işbirlikçi Kürti'yi akıllara getirir. Daha komünal ve eşitlikçi kabile kültürü ile sınıflaşmaya başlayan hiyerarşik kültür arasında ilişki ve çelişkiler, Hurrilerin oluşumunda önemli bir rol oynar. Hurriler de tıpkı Kurtiler gibi aynı kökenden (Sümercede 'Kur' ve 'Ur' kelimeleri 'Dağ' ve 'Tepe' olarak kavranabilir) gelmektedir. Toros-Zagros sistemindeki dağ ve tepeliklerde yoğunlaşan toplum adları, her iki kelimedenden türetilen aynı toplulukları ifade etmektedir.

M.Ö. 2000'lerden itibaren Hurrilerin uygarlık yolunda önemli adımlar attıkları ve Gudea Hanedanlığı'yla Sümer kentleri üzerinde (M.Ö. 2150-M.Ö. 2050) hâkimiyet kurdukları tespit edilebilmektedir. M.Ö. 1600'lerden itibaren de İç Anadolu'da Hititler ve Yukarı Mezopotamya'da Mitanniler adıyla, iki komşu ve akraba imparatorluk tesis ettikleri görülür. Hitit ve Mitanni kültürü, Sümer kültürünün etkisindeki Hurrilerin tarihe geçen en önemli ve en güçlü uygarlaşma örneğidir. Her iki gücün özellikle dönemin Sümer kültürü üzerine kurulan Semitik kökenli Babil ve Asur güçlerine karşı birleşmeleri, M.Ö. 1596'da Babil kentini işgal ettikleri görülmektedir. M.Ö. 1500-1200'lerde, Ortadoğu'nun etkili uygarlık güçleri olarak, Mısır uygarlığı üzerinde de etkili olabilmişlerdir. Meşhur Nefertiti kimliği, bu etkinin ne denli güçlü olduğunu kanıtlamaktadır. Asurluların M.Ö. 1200'lerde yükselen gücü karşısında ise, Hurrilerin uygarlık gücü olarak dağıldıkları, döndükleri eski kabile kültürünü uzun süre yaşadıkları anlaşılmaktadır. M.Ö. 1200-850 yıllarında Nairi Konfederasyonu adıyla, gevşek kabile birlikleri halinde yaşadıkları tespit edilebilmektedir. Bu dönemlerde, imparatorluk gibi güç merkezleşmelerinin öncesinde ve sonrasında sıkça gevşek bazı konfederasyonlaşmaların kurulduğuna tanık olunmaktadır.

Sümer uygarlığının ilk iki bin yılında, Proto-Kürtlerin uygarlıkla ilişkileri çok yoğun olmuştur. İki yönlü bir ilişki, tüm gelişmelere damgasını vurmuştur. Birinci yönü, uygarlık kültürünün baskıcı ve sömürücü kent, sınıf ve devlet unsurlarıyla hep çatışmalı gelişmeler yaşamış olmalarıdır. Bazen Babil'in fethi, Nino-va'nın yıkılışı gibi sömürü ve baskının merkezlerini istila etmeye kadar varan hamleler yaparken, güçleri yetmediğinde ise çoğu zaman dağların fethedilmez doruklarına çekilerek varlıklarını korumaya, bağımsız ve özgür yaşamdan vazgeçmemeye özen göstermişlerdir. Zagrosun güney eteklerinden Dersim'e kadar benzer lehçeleri konuşan kültür bu gelişmelerle yakından bağlantılıdır. Bu kültürün izleri bugün bile oldukça etkilidir. Dağ Kürt'ü denilen kesim, esas olarak bu hat üzerinde yaklaşık beş bin yıl boyunca yaşayan Hurri kökenli kabilelerdir. Hurrice bazı kelimelerin kökeniyle Dimilkinin birçok kelimesinin çakışması, bu gerçekliği yeterince izah eder.

2- Tarihin merkezinde Kürt ve Kürdistan gerçekliği

'Ur-Uruk' tepe anlamına gelir. Üzerine kuruldukları kültürü yansıtır. En çarpıcı örneği Göbeklitepe'dir. Kabilelerin kullandığı dil de öyledir. Dağın zirvesindekiler, örneğin Yaresani ve Dimilki Kürtler ortak kelimeleri kullanırlar. Hurrilerin ve Mitannilerin kullandığı kelime kökenleri ayırdır. Tanrıları da var. Buradaki tanrılarla ilişkileri rahatlıkla kurulabilir. Hindistan'a kadar, Tanrıların isimleri bile ulaşır.

Bu durumda Kürt merkezli bir kavramsal bağlam oluşturmakla suçlanabiliriz. Ama bunlar

İkinci yönü ise, uygarlık kültürüyle geliştirilen ilişkileri olumlu değerlendirip benimsemeye ve özümsemeye temelinde olmuştur. Kürt kültüründe uygarlığın bu yansımaları kentli, sınıflı ve devletli zihniyet ve kurumların oluşması biçiminde gelişmiştir. Birçok örnekte karşılaştığımız “Yenemiyorsan benzeş ve öyle yen” kuralı, burada bir kez daha karşımıza çıkar. Guti, Mitanni, Hitit, Urartu, Med, Pers ve Sasani örnekleri, kendilerine saldıran uygarlık güçlerine karşı kendilerini bizzat uygarlık olarak inşa edip benzeşerek yenmeyi ve ayakta kalmayı ifade eder.

Proto-Kürtler açısından İslamiyet'e kadar gelen iki bin yıllık uygarlık aşaması, kendi kentlerini inşa ettikleri, egemen sınıflarının oluştuğu ve devletlerini kurdukları dönemdir. Daha çok dağ eteklerinde ve ovalık alanlarda oluşan bu kültürün karma bir özelliği vardır. Benzeşmeye çalıştıkları uygarlıkların dil ve kültürlerini yaşayan yönetici aristokrasi ile alt sınıfları oluşturan ve kendi öz dil ve kültürlerini yaşayan kesimler vardır. Kürt coğrafyasının ağır etkisi altında oluşan bu kültürün ikili karakteri, çok az değişerek günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Gerek dağ ve ova kültürü biçimindeki ikili ayrışma, gerekse ova-kent kültüründeki sınıfsal ikili ayrışma temel karakteristik özelliklerdir. Üst tabaka yabancı, işgalci ve fetihçi sömürgecilere karşı hep muazzam bir uyum gücü gösterip kendi öz kabile-halk kültürünü işe yaramaz saymış, ikinci plana atıp iç ilişkilerinde çok sınırlı ölçüde kullanmakla yetinmiş, içinde rol oynadığı veya bizzat kurduğu uygarlıklara kendi dil ve kültürünü egemen kılmak için çaba göstermemiş veya çok az göstermiştir. Gutilerden Eyyubilere kadar, bu hep böyledir. Kentli ve devletli bu egemen zümre, belki de hiçbir toplumda olmadığı kadar geleneksel Kürt kültürel varlığına karşı olumsuz bir rol oynar. Yabancı dil ve kültürler içinde erimenin doğurduğu yüksek sınıfsal ve ailesel çıkarlar, şüphesiz bu olumsuzlukta belirleyicidir. Kendi içine kapanan Dağ Kürtü'nün ve alt tabakanın çoğunlukla değişmeyen kabile ve aile kültürü ise binlerce yıllık varlığını ancak içine kapanarak erimekten kurtarabilmiş ve günümüze kadar taşıyabilmiştir. Bu iki kültürel kesimin arasında dağlar kadar bir uçurumun oluşması, gerçek Kürtlük-sahte Kürtlük biçiminde köklü bir ayrışmaya yol açmıştır. Kapitalist modernite döneminde güçlü bir milliyetçi Kürt burjuvazisinin oluşmamasının altında bu tarihsel gerçeklik yatar.

Hristiyan cemaati ve İslami ümmet, kabileler ve kabilelerden kopmuş avare insanlarla işsiz köleler ve kaçak askerlerin ortak inanç temelinde oluşturdukları yeni bilinç toplumdur. Burada kabileyi aşan, sınıf temeli gelişmiş bulunan yeni bir toplum ve onun yeni inançları söz konusudur. Fakat bu yeni toplum koşullarında da kabile çok az değişikliğe tabi kaldığı varlığını güçlü bir biçimde sürdürmektedir. Söz konusu olan, krize girmiş kabile toplumunun yeni bir ideolojik ve toplumsal yapılanma temelinde dönüşümüdür; kabilenin kendi öz birimi içinde bulamadığı çözümü, dışarıda kabile demokrasisinin inkarı temelinde vücut bulan şehir, sınıf ve devlet kültürünün gelişimi içinde bulmaya çalışmasıdır.

Sayıları artan ve hacimleri büyüyen kabilelerin krize girmeleri söz konusudur. Kriz döneminde iki anlayış belirir: Birincisi, yoksul kabile tabanı bölünerek ve özgürlüğünde ısrar ederek yaşamak isterken, kabile hiyerarşisi hâkim hanedan olarak kabilenin yoksullaştırılmış tabanından kopup, genellikle uygarlık dini dediğimiz ideolojik çıkışlarla kendini yeni devlet toplumu olarak örgütler. Burada eski kabile kültürü uygarlık kültürüne yenik düşmüştür. Bu dönüşümle iç içe olan gelişme kentleşme, sınıflaşma ve devletleşmedir. Uygarlığın kabile kültür krizine bulduğu temel çözüm budur. Tarihte çokça tartışılan ve Marksistlerin çokça paylaştığı düşünce, bu dönüşümün ileriye doğru atılan dev bir adım olduğudur. Uygarlaşma, hep ilerleme ve üstün yaşam biçimi sayılmıştır. Marks ve Engels bu dönüşüme tarihsel materyalizm perspektifiyle bir zorunluluk atfetmişler, tarihin ileriye yönelik dev bir adımı olarak değerlendirmişlerdir.

Oysa bu, kabile toplumunda yaşanan krizin zorunlu bir aşaması olarak değerlendirilemez. Yaşanan şey, hiyerarşik unsurların sınıfsal tercididir. Kabile demokrasisi, özgürlüğü ve eşitliğinin geriletilmesi pahasına sağlanan bir değişim olduğu için, görece olarak muazzam bir gerileme, insanlık için bir düşüş adımıdır. Tarihi hep egemen zümrelerin ideolojik bakışlarıyla kodlaştırıldığından, bu değişime zorunlu, ilerletici, hatta devrimci gelişme denilir. Doğrusu,

bunun zorunlu olmayan ya da zorunluluğu bulunmayan gerici, düşürücü ve devrim karşıtı bir adım olduğudur. Tarihin anlatılmayan diğer bir yüzü olan, kendi hiyerarşik hanedancı elitlerinin ihanetine karşı hep mücadele eden, kabilenin demokratik, özgür ve eşitlikçi yapısında ve bilincinde ısrar eden kültür ilerleme ve gelişmeyi temsil eden asıl güçtür. Tarihin bu kültür tarafından bilimsel olarak sistematik biçimde ifade edilmemesi, bir eksiklik olabilir. Ama bu gerçeklik, böyle bir tarihin mevcut olmadığını göstermez; tersine yazılmadığını, yazılsa bile bastırıldığını ve propagandasının güçlü yapılmadığını gösterir. Ideolojik sömürü tekellerinin geliştirdikleri uygarlık, krize çözüm olmamış; kendini hep toplumun sırtında kanser uru gibi büyüyen kentleşme, sınıflaşma ve iktidarlaşmayla günümüze doğru en büyük kriz kaynağına dönüştürmüştür. İnsanlık eğer yaşayacaksa, tarihsel kriz toplumuna karşı kabile çağındaki demokratik, özgür ve eşitlikçi kültürü uygarlık boyunca kazanılan zihinsel ve kurumsal gelişmeler temelinde yeniden yaşamsal kılarak bunu başaracaktır.

Kabile kültürü, Botan'da ve Zagros'ta çok az değişiklik olsa da halen yaşanır. Demek ki, günümüze de gelmişler. İşgal edilmek istenmiş, işgal etmek isteyenlerin kendileri burada erimştir. Başka bir dil egemen olamamıştır. Demek ki Kürtlük, köklü bir kültürdür. Kürt kültürü ve Kürdistan ortaçağa özgü kavramlardır. Yukarıda da vurguladığımız gibi, Sümerler bunlara Hurritler, Uralular der. Dağlılar anlamına gelir. Hurri, bir Sümer dönemi kavramlaşmasıdır. Babil ve Asurlular, bu kavramlaşmaya zenginlik katmıştır. 'Nairi' kelimesi Asurcadır, nehir anlamına gelir. Mada kelimesi, Asurca bir kelimedir. Güney Urmiye'de Madalarla savaşları var. Sargon'un bir Asur adlandırması var. Egemen bir güç olarak, Asurlar kavramsallaştırma yapmıştır. Sümerler kavramsallaştırmıştır. Buna Akatları da eklemek gerekir. Halen Babillerden kalma kavramlar var. Fakat esas itibarıyla kendi yarattıkları dil olan Aryen dili, net bir dil grubudur. Sümer dilinin kaynakları araştırılmakta ve “halen

“Medea” tragedyası, direkt olarak Medlerle ilgilidir. Kökeni burasıdır. Apollo, bir Anadolu tanrısıdır. Hatta kavramın kendisi de Hititlerden alınmadır. Zeus, bildiğimiz “dev” kelimesinden gelir. O da Zerdüştlük zamanındaki Kürtçe'de kullanılan “daeva”, “div” gibi karanlığa ait varlıkları işaret eden bir kelimenin uyarlanmasıyla oluşmuştur. “D” ile “Z” harflerinin dönüşümü, Ari dillerinin bir özelliğidir. Nitekim Zeus adının “Deus” şeklinde yazılışı halen de görülmektedir. Zeus, bir tanrı panteonunun başıdır. Bu sistem ve tragedyalar, üçüncü versiyon olarak anlaşılmalıdır.

bulunamadı” denilmektedir. Oysa gerçeğe en yakın kaynak burasıdır. Adlandırmalar da bunu gösterir. Proto-Kürt tarihi denilebilir buna. İsmi böyle koymuşlar ki, yanlış da değildir. Ne zamana kadar gelir bu tarih? Medler ve Persler dönemine kadar gelir. Belli ki çok güçlü bir kültürdür. Gerek şu anki Kuzey Amed dediğimiz bölüme gerekse Zagros bölümüne baktığımızda birçok kalıntı da vardır. Hepsisi M.Ö. 10.000'e dayanır. Çok güçlü kanıtlardır. Araştırmalar bu yönlü derinleşirse, böyle bir proto-Kürt tarihinin gerçek olduğu kesinleşir.

Pers ve Medler'in ilişkisi zaten tarihe geçmiştir. Burada konuştukları dili bugün bile anlayabiliriz. Aryen dili konuşurlar. Asurlar'la savaşları çok açıktır. Yine Asur yenilgisi çok önemlidir. Dehak mitolojisi bununla ilgilidir. Med-Pers ilişkileri tarihe geçmiştir. Herodot bunu çok çarpıcı anlatır.

Grek kültürü, İskender üzerinden buraya hamle yapıp bu kültürü dağıtınca, Kürt tarihine ilişkin yeni bir adlandırma çıkar karşımıza. Ksenofon'un Onbinlerin Dönüşü adlı kitabında “Karduklar” diye geçer. Bugünkü “Kürt” kelimesinin köküdür. Ülkeye de “Kurdiyan” derler. Kurdiyan, Kardukların yaşadığı yer veya Kürtlerin meketeği anlamına gelir. Bu kavramsallaştırma da Grek kültürü tarafından yapılır. Onbinlerin Dönüşü zaten Kürdistan ile ilgilidir. Asurların “Nairi halkı” söylemi kaynaklarda vardır. Herodot da yazmıştır. Daha da ötesi, Kürtler burada yaşamıştır. Burada birileri var ki çatışmışlar. Birileri var ki “Bize kayalardan taş attılar, çatıştık” diyebilirler. Kimdir bunlar? Gılgamış destanı ciddi bir kaynaktır. “Dağlık alana geldik, Humbaba ile karşılaştık, onu öldürdük” der. Hikâye, çok açık biçimde burayı ifade eder. Bu

da ciddi bir tarihsel kaynaktır. Gılgamış destanı, Asur anlatımları, Yunan anlatımları, daha sonra kendi tarihlerindeki anlatımları, Zerdüştlük adı altında öz inançları, öz düşünceleri yavaş yavaş yazıya geçer. Zaten Pers dönemi, tamamen yazıya geçer.

Dolayısıyla tarih biraz daha şekillenir ve bu tarih giderek Kürt kavramıyla da birlikte ele alınır. Med-Pers ilişkilerinin hikâyesi uzundur. Tarihçiler hep söyler; birinci sırada Persler, ikinci sırada Medler vardır. Esas askeri güç Medler. Esas büyük aileler, büyük soylar Med kökenlidir.

Önemli olan, komünaliteyi iyi temellendirme. En dikkat çekici komünleştirme, M.Ö. 500'lerdeki Eksen Çağı denilen komünleştirme çıkışıdır. Bunun beş büyük kolu vardır, merkezinde de Toros-Zagros sistemindeki kültür vardır. Buradan komünal bir ideolojiye ulaşmak mümkün müdür? Evet, bu gelişmiştir. Ne zaman? M.Ö. 500'lerde Zerdüş't bir peygamber olarak anlam kazanır. Aslında bu, bir tarihsel kültürdür. İslam'da olduğu gibi Zerdüş't de kendi ideolojisini, bir yarı-dine, yarı-felsefeye dönüştürür. Pers saraylarında bu ideoloji resmi bir dine dönüştürülür. Bu, komün özelliği taşıyan bir dindir. Nitekim Maglar, Pers kralına darbe yaparlar. Zaten Med tarihi, özü itibarıyla bir komün tarihidir. “Aşiret konfederasyonu” derler ki, bu doğrudur. Aşiret formu, kendi içinde komünü yaşar. Denilebilir ki, Med Konfederasyonu, bir komünalite federasyonudur. Bu durum, yüzlerce yıl sürmüştür. En son M.Ö. 580'lerde Persler tarafından yenilgiye uğratılır. Perslerle birlikte bir krallık, yani devletleşme dönemi başlar. Medlere karşı mutlak üstünlük sağlamalarını da buna borçludurlar. Nairi Konfederasyonu, Asurlara karşı direnir.

M.Ö. 500'lere gelindiğinde, çok daha zayıflamış kabilelere dönüştüğünü görmekteyiz. Federasyon niteliğini yitirmişler. Nairiler de Zap'taki Subarular ve Medler de öyledirler. Medler, 300 yıl boyunca Asurlara karşı direnmişler. Öncesinde Hurritler vardır; Bingöl, Bitlis, Amed bölgelerinde geniş bir kültür oluşturup

ve tragedyalar, üçüncü versiyon olarak anlaşılmalıdır.

Sokrates'in yaptığı yenilik, bu ideolojiyi felsefi olarak derinleştirmektir. Dikkat edilirse, baştan sona 'soru sorma ve cevap arama' üzerine kurulu bir yöntemi uygular. Bu, bildiğimiz “Sokratik yöntem”in özüdür. Bu, aynı zamanda bir kırılmadır da. Fakat kaynağı komün ideolojisidir. Platon ise bunu aristokratik yönetime uyarlar. Sokrates'i öldürenler de Atina aristokrasisidir. Bunlar demokrasiyi savunan ama özünde aristokratik yaşayan bir yapıdır. Öldürme gerekçelerini de “gençlerimizi zehirliyorsun” diye ifade ederler. Sokrates'in kadın danışmanı M.Ö. Aspasia, bir bakıma anacıl toplumu temsil eder. Sokrates'in tamamen bağlı olduğu bu kadın, bir nevi 'bilge kadın' durumundadır. Onunla yürüttüğü yoğun tartışmalar, felsefesine de yansır. Kâhinler dönemi anacıl toplumun komün halini ifade ediyorken, Aspasia da onun bilgesidir. Kâhinler, kadın bilgelerdir. Sokrates'in ölümü, bu kesime de büyük bir darbe vurmuş oldu. Sokrates'te, komünalitenin din ve felsefe kimlikli niteliksel bir dönüşümünü izlemek mümkündür.

Platon ise komün ideolojisini, aristokratik bir devlet modeli geliştirmek için değerlendirir. Sokrates devletçi değildir. Platon ise, kasttan aristokratik devlete dönüşün formülünü oluşturur; bunun felsefi ve ideolojik alt yapısını geliştirir. Platon devriminin özü budur. Sokrates, Platon ve Aristodan birçok felsefi ekol türemiştir. Marks'ın ilham aldığı Demokritos da o ekollerden birisini temsil eder. Demokritos, ezilenlerin felsefesini kurgular. Köken olarak Sokrates ekolüne dayanır.

İkinci ayak, Hint koludur. Hint kolunun merkezinde Budha vardır. Budizm, tipik bir komünal ideolojidir. Çok çarpıcıdır ve üzerinde durmayı gerektirir. Aryen aristokrasisinin Hindistan'da yaptıklarını çarpıcı olarak yansıtır. Komünal bir hareket olarak son derece ilkeseldir. Budizm, hızla Çin'e ulaşır ve bir süre sonra Çin hanedanlarının resmi inancı haline getirilir. Burada da aristokrasi tarafından devletçi ideolojinin bir versiyonu olacak şekilde dönüştürülür. Bazı Türk boylarında, Asya'da ve Güney Asya ülkelerinde oldukça yayılır. Muaviye'nin İslam'ı, Platon'un Sokratik felsefeyi aristokrasinin hizmetine sunması gibi, Hindistan'daki Aşuka kralı da Budizmi aristokrasinin hizmetine sunar. Çin'de Tang Hanedanı da benzer bir rol oynamıştır. Neden? Çünkü bu ideolojik yapılanmalar, kan bağına dayalı bir sosyaliteyi aşmış durumdadır. Mesela Hz. Muhammed, kan bağına dayalı bir ideolojiyi aşamazsa, o kabileleri birleştirmesi zor olacaktır. Araçları birleştirmek için kan bağına dayalı ideolojileri aşmak zorundadır. İslam, tüm kabileleri bağlayan ideolojik bir bağdır. Budizm de Çin'de, Hindistan'da böyle bir rol oynar.

Bu sürecin başlangıcı olan M.Ö. 500'ler, Medya'da Zerdüştlüğün geliştiği çağdır. Kürt varlığının gerçekleşmesinde Zerdüş't geleneği önemli bir rol oynar. Bu gelenek, tek tanrılı İbrahimi dinlerle totemik dinler arasında tarihsel geçiş halkasıdır. Kabile kültürlerinde egemen din anlayışı olan totemik yapıları ilk defa tabusal olmaktan çıkarıp ahlaki-kavramsal bir temele dönüştüren Zerdüş'tlük, ilk büyük dinsel-ahlaki devrimdir. Arap kabilelerine dayalı İslami çıkışa benzeyip onu önceler. Proto-Kürt Med kabilelerinden inanç ve ahlak temelli daha üst bir birlik ortaya çıkarmayı hedefler. Kabile toplum krizine, demokratik yanı ağır basan bir çözüm geliştirir. M.Ö. 1000'lerde varlığını görünür kılan bu inanç sistemi, Zerdüş't ile etkili bir toplum sistemi geliştirir. Zerdüş't devrimine önemli olan, dar kabile ve hanedan birliklerini ilk defa aşip, tüm Med kabileleri arasında ortak bir üst kimlik inşa etmesidir. 'Magi' denilen rahipler (bilge insanlar) yeni toplumun çok etkin güçleridir. Zerdüş'tlük muazzam bir toplumsal enerjiye yol açar. Bir araya gelmeleri çok zor olan kabileleri ortak dini-ahlaki inanç temelinde bir araya getirmeyi başarması, tarihin üzerinde yeterince durmadığı büyük bir devrimdir. İslamiyet ve Hristiyanlıktan daha az etkili değildir. Hatta İbrani kabile geleneğinin oluşumunda da temel kaynak rolündedir. Med Konfederasyonu'nu mümkün kılan temel harçtır. Pers Akhamenit Hanedanlığı, özünde daha demokratik muhtevalı olan Med Konfederasyonu'nu entrikalarla ele geçirmiştir. Bunun sonucunda Perslerin tarihin en büyük imparatorluğunu kurması da Zerdüş'ti toplumsal geleneğe yakından bağlantılıdır. Geleneğin şarttırılıp demokratik özünden boşaltılması, İsrail merkezli uygarlık geleneğiyle sonuçlanmıştır.

Aryen imparatorluk geleneği, tarihte demokratik muhtevalı kabile kültürünü kendi yönetim

Hız Muhammed, peygamberlik geleneğinin son büyük komüncüsüdür. Ona "primitif sosyalist" denebilir.

“

Primitif" kavramını "gerici" anlamında kullanmıyoruz, ilklerden olması itibariyle böyle ifade ediyoruz. Ortadoğu'da halen bu kadar güçlü olması, kan bağına dayalı kabile ideolojisine ölümcül darbeyi vurmasındandır.

”

Müthiş bir ideolojik hareket yaratmıştır. Güçlü bir komünal ideoloji olması nedeniyle de mevcut bütün krallıkları yerle bir edebilmiştir.

çarklarında en çok kullanma ustalığına sahiptir. Demokratik muhtevayı uygarlık sisteminde eriterek tarihin en güçlü monarklarını yaratmakla övünür. Batı'da Atina demokrasisine karşı bir Doğu despotizm geleneği olarak, günümüze kadar kendini pekiştirip sürekli kılabildiği. Atina demokrasisinin yol açtığı felsefi bilinç Batı uygarlığının oluşumunda temel kaynak rolünü oynarken, Pers saraylarındaki despotizmin içini boşalttığı Zerdüş geleneği sadece İskender'in ordularına yenilmekle kalmamış, Doğu toplumlarının kültürel birikimlerini de heba olmaktan kurtaramamıştır. Tıpkı Osmanlı despotizminin geriye kalan İslami kültürel birikimleri kapitalist Batı uygarlığına karşı koruyamaması gibi. Ezidi Kürtlerinde ne-redeyse kurumaya yüz tutmuş bu tarihsel demokratik gelenek araştırılmaya değer önemli bir konudur. Ezidi Kürtlerle Alevi Kürtler yakından gözlemlendiğinde, özellikle kadınlarında temsilini bulan Zerdüşü kültürün demokratik, özgür ve eşitçi özellikleri rahatlıkla fark edilebilir. Tüm bastırılmışlıklarına rağmen, doğayla bütünleşmiş, açık sözlü ve cesur yanları dikkate değerdir.

Persler Zerdüşlüğü aristokrasinin hizmetine sunarlar. Ama güçlü bir molla geleneği de devam etmektedir. Mani, bunu biraz daha geliştirir. Mani bir Kürt'tür. Savunduğu da komünal ideolojidir. İslam'a kadar da Maniciliğin etkisi, bir klan-kabile ideolojisi olarak devam eder. Ancak Mani de aristokrasinin etkisinden girmekten kurtulamaz. Aristokratlar, inancın içine girerler, inancı böler ve posasını tarikat, mezhep diye dağıtırlar. Ezidi, Alevi-Kızılbaş inançlarının Zerdüşlüğüden arta kalanlarla kendilerini ifade etmeleri gibi. Tabi bir deformasyona uğrayarak günümüze ulaşırlar.

Ermeniler, köken olarak bugünkü Yunanistan'ın kuzeyinden gelirler. Yunanistan'ın kuzeyinden bir Dor kolu Doğu'ya doğru gelip Ege adalarına, İyonya'ya giderken, Mezopotamya'ya da Ermeniler gelir. Urartu uygarlığı bunlardan etkilenmiş olabilir. Çünkü demircilik sanatında ve kent mimari sanatında Ermeniler ustalaşmıştır. Ermeniler, bu bölgede birçok kale yapmışlar. Maden ustalığı halen Ermenilerin elindedir. Burada önemli olan, bunun bir aristokratik kültür olmasıdır. Kürtler ne kadar kabilesel kültürelse, Ermeniler de o kadar aristokratik bir kültürdür. Zaten Ermeniler, aristokratik karşı-devrimin bir koludur. Helenler, Hint-Avrupa dil grubunu kullanırlar. Bir aristokratik tabakadırlar. Frigler, Lidyalılar ve Dorlar da aristokratik savaş gruplarıdır. Tıpkı eski kastik gruplar gibi, bu gruplar da hem Anadolu'ya hem de Kürdistan'a hükmederler. Bunlar, aristokratik savaşçı gruplardır.

Hititler yıkıldıktan sonra M.Ö. 1000'lerden itibaren, bu aristokratik gruplar Anadolu'yu çepeçevre sararlar. Persler, Ermenilerin yaşadıkları bölgeleri bir eyalet yaparlar. "Armenya" kelimesini Persler de kullanır. Ama bunları çepeçevre Kürt kabileleri kuşatmıştır. Kürtler, bir kabile topluluğudur, bir türlü şehirleşemezler. Ovalarda madencilik, zanaat, ticaret üzerinden bir kentleşme gelişir. Ama Kürtler, kabile toplumundan vazgeçmezler.

Ermenilerin Kürtlerle yakın ilişki içerisinde olması gerekir. Çünkü Urartu'da yönetim Ermenilerin elindeyken; dağ, kabile, hayvancılık ve çobanlık Kürtlerin elindedir. Son zamana kadar da bu durum devam eder. Aristokratik kültür Ermenilerin gerilemelerini hızlandırdı, ama Kürt kabilesel Kürtlerin hala burada yaşamasını mümkün kılmaktadır. Bu, önemli bir tespittir. Bu tarihsel gerçekler göz önüne alındığında Ermeni tarihinin aynı zamanda bir Kürt tarihi olarak da incelenmesi gerektiği anlaşılacaktır. Ermenilerin Anadolu ve Kürdistan'a ilk yerleşmelerinden başlayarak günümüze kadar yaşadıkları tüm süreçlerde Kürtler hep yanı başlarında olmuştur. Gerek paylaşım-ortaklaşma gerekse çatışma-gerginlik biçiminde hep ilişki içinde olmuşlardır. Dolayısıyla Ermeni tarihinde Kürt tarihinin derin izlerini bulmak hiç de zor değildir. Ermeni-Kürt ortaklaşması kültürde, dilde, folklorik öğelerde, destanlarda, giyim tarzında ve günlük alışkanlıklarda kolayca görülebilir. Gerçeklik böyleyken Ermeni tarihi ile Kürt tarihini birbirinden ayırmak tarihin eksik bir anlatımı olacaktır.

4- Arap tarihinde örtük olan Kürt tarihi

Arap kabilelerinden doğan bir din olarak İslam, bu kabileleri bir komün ideolojisiyle tanıtır. Hz. Muhammed, peygamberlik geleneğinin son büyük komüncüsüdür. Ona "primitif sosyalist" denebilir. "Primitif" kavramını "gerici" anlamında kullanmıyoruz, ilklerden olması itibariyle böyle ifade ediyoruz. Ortadoğu'da halen bu kadar güçlü olması, kan bağına dayalı kabile ideolojisine ölümcül darbeyi vurmasındandır. Müthiş bir ideolojik hareket yaratmıştır. Güçlü bir komünal ideoloji olması nedeniyle de mevcut bütün krallıkları yerle bir edebilmiştir.

İslamiyet'in geleneksel kabile kültürü ve uygarlık sistemi üzerindeki etkisi devrimsel önemdedir. Belki de kabile kültüründe yüzyıllarca yaşanan krize verilen etkili devrimsel yanıtıdır. Öncesinde Arabistan Yarımadası'ndaki Arap kabileleri, yüzlerce hatta binlerce yıl kendi aralarında bitmez tükenmez bir çatışma ortamına girmişlerdir. Kabile kültüründe büyük bir yozlaşma yaşanmaktadır. Kadın düşürülmüş, kız çocukları diri diri gömülecek kadar değersiz addedilmişlerdir. Bu kültür, çözüm olarak klasik toplumu besleyecek koşullardan yoksundur. Kısacası ne geleneksel kabile federasyonları ne de geleneksel köleci iktidar yapılarımlarıyla krizin önüne geçilememektedir. Hz. Muhammed'in oldukça pratik, ideolojik ve politik önerileri bu ortamda adeta ilaç gibi etkili olur.

Kabilelerdeki enerjiyi İslam ile birleştirerek müthiş bir patlama yapar. Her yere ulaşabilir. Ortaçağın başlangıcı olan M.S.600'lerde başlayan İslam, M.S.1600'lere kadar hegemonik bir ideoloji olmayı başarır. Bu Muhammedî devrimin temel özelliği, kabile toplumunun üstünde yeni bir topluma evrilmeden ve yanı başındaki Bizans ve Sasani İmparatorluklarının buyruğuna girmeden, ikisini de aşan yeni politik bir sisteme cesaret etmesi, kendini buna ehil ve yetkili kılmasıdır. Allah kavramını o kadar yüceltmesinin temelinde, İslam ümmet toplumculuğu ve politik kültürünün doğması yatar. "Allah" kavramının sosyolojik ve tarihsel çözümlemesi bilimsel bir temelde yapıldığında, bu iki olgunun önemiyle bağı daha net ortaya çıkacaktır. "Allah" kelimesinin taşıdığı doksan dokuz farklı anlam, aslında siyasal, sosyal ve hatta ekonomik manifestoyu dile getirmektedir. Zaten kendisini 'elçi', 'beyan edici' olarak tanımlaması, arkasındaki tarihsel ve toplumsal sentezin yeni kimliğini gayet iyi ve güçlü biçimde açıklamaktadır.

Uygarlık tarihinde her devrimin başına gelen ikilem, İslam devriminde de güçlü biçimde yaşanır. Gerçekleşmesinden kısa bir süre sonra, devrimin demokratik doğrultuda mı, yoksa iktidar-devlet doğrultusunda mı yaşanacağı temel sorun haline gelir. İslamiyet'in doğuşundan itibaren her iki eğilim de kendisini güçlü bir biçimde hissettirir. Kabile üst tabakası ve iktidar heveslileri, devrimi hızla İslami saltanat haline getirmeye çalışırken; kabile alt kesimi ve köle unsurlar, demokratik doğrultuda geliştirmeye büyük çaba gösterirler. Hâkim kabile olan Kureyş'in üst tabakası, Muaviye önderliğinde, İmam Ali'nin daha çok orta yolcu nitelikteki demokratik çıkışını önlemeye çalışır. Muhammed'in ölümünden sonra ilk üç halife olan Ebubekir, Ömer ve Osman, İmam Ali ile aralarındaki çelişkiyi ötürü geçiş aşamasında (M.S. 632-656) halifeliği sırasıyla üstlenmek durumunda kalırlar. Bu dönemde demokratik (şahiye) gelenekle iktidarcı gelenek (sulta) arasında yoğun bir çatışma yaşanır.

İslam'da yaşanan kırılmanın başlangıcı Muaviye'dir. Buna karşı-İslam denilebilir ve özü de aristokrasinin İslam'ı fethetmesidir. Somut uygulaması da Kerbelâ olayıdır. Bin yıldan fazla bir süredir, halen İslam'da bir Kerbelâ vakası yaşanmaktadır. İslam'ı doğuran Ehlilbeyt'in tüm fertleri, Kerbelâ'da katledilir. Bundan sonra İsmaililer, Zeydiler, Fatimiler, Karimatiler gibi pek çok mezhep ve tarikat bu olayın üzerinden ayrışırlar. Aristokrasi kendi gücünü korurken, toplum birkaç gruba ayrılır. Bir kısmı çöl kabilelerinden aristokrasiye dönüşürken, bir kısmı da mezheplere, tarikatlara bölünerek muhalif kalırlar. Abbasilerde aristokrasiye hizmet etme devam eder.

Kürt kültürel varlığı da yanı başındaki İslami çıkıştan şiddetle etkilenir. Daha çok da Saltanat

İslam'ının yıkıcılığıyla karşılaşır. Emevi hanedanlık ve sultanlık rejimi, İskender'in fetih ve tahrip tarzına çok benzer bir biçimde giriştiği kanlı fetih savaşlarıyla Kürt topraklarını kısa sürede sultası altına alır. Özellikle Zalim Haccac gibi komutanlar, eli kılıç tutan tüm Kürtleri katledip, kadınlarına ve çocuklarına toptan el koyarlar. Kürtlerin karşılaştığı bu tip istilaların tarihte bilebildiğimiz ilk örneği, Gılgamış'ın destana konu olan bugünkü Irak'ın kuzeyinde ve doğusundaki ormanlık ve dağlık sahaya dönük, işbirlikçisi Enkidu'yla birlikte gerçekleştirildiği ve kan döktüğü seferdir. Kürtlerin saltanat İslam'ına karşı tavrı, derinden bir ikileme yol açan tarzda olmuştur. Geleneksel aşiret hiyerarşisi, bağlı olduğu İran-Sasani İmparatorluğu'nun yenilip çözülüşüyle birlikte, yeni efendilerine sadakat göstermekle gecikmedi. İktidar denince, hep işgalci efendiye uşaklığı aklına getiren Kürt işbirlikçi zümresi, süreç içinde Emevi Hanedanlığı'yla önce bütünleşti, daha sonra giderek Araplaştı.

İktidar işbirlikçisi Kürt elitinin Araplaşma öyküsü hayli ilginçtir. Binlerce yıl iş birliği ettiği ve etnik açıdan akraba olduğu İran İmparatorluk kültürü içinde dil ve kültür varlıklarını önemli oranda koruyan bu kesimin hızla Araplaşmayı seçmesi, sınıfsal oluşumuyla yakından bağlantılıdır. Araplaşma öncesi Kürt hiyerarşik önderleri, kabile kültürüyle hala yakın bağ içindeydiler, aynı kabile ve aşiretin mensuplarıydılar. Dolayısıyla sınıflaşma zayıftı. Çıkarları, sınıflaşmaktan ziyade, kabile ve aşiret içerisinde hiyerarşinin üst tabakası olarak kalmalarını daha yararlı ve gerekli kılmaktaydı. Aşiret kültürel bağlarını yitirip, yalnız birey veya aile olarak yabancı hâkim hanedanlık kültürü içinde erimeleri, çıkarlarına uygun değildi. Böyle bir durumda her şeylerini yitirebilirlerdi. Önderinde bunu kanıtlayan çok sayıda tarihsel örnek vardı. Kürt kabile ve aşiret gerçekliği, kendi kültürüne çok katı bir biçimde bağlı olup dış güçlerle bütünleşmeyi ve asimilasyonu olanaksız veya istisnai kılmaktaydı. Bunun yanı sıra, tarihsel olarak sınıflaşma koşullarının maddi açıdan fazla gelişmemiş olması (kent ve devlet ilişkisiyle az karşılaşmış olmaları) ve en önemlisi de dıştan kaynaklı işgalci, fetihçi ve sömürgeci istilalara karşı sürekli mücadele içinde olmaları bunda önemli rol oynamıştır.

Arap Emevi Hanedanlığı'ndan kaynaklanan işgal döneminde hem tarihsel hem de toplumsal bakımdan bir farklılaşma yaşanmaktaydı. İslami sultayla birlikte Arap kabile üst tabakası, kendi kabilesinin alt tabakasından koparak hızla yeni bir egemen sınıf haline geliyordu. Derin bir sınıflaşma söz konusuydu. Emeviler döneminde çok güçlü bir İslam-Arap aristokrasi oluşmuştu. Ortadoğu kültüründe ilk defa geleneksel köle-efendi ilişkisini aşan ve Avrupa'da daha sonra gelişecek olan serf-senyör ilişkisine benzer, yeni türden bir bey-maraba ilişkisi oluştu. Klasik köleliğe nazaran daha katlanılabilir sınıfsal ilişkilerin oluşumu, İslami sultanın en önemli çıktısıdır. İslami iktidarın yeni sınıf düzeni söz konusudur. Bunun önderliğini yapan güç, Emevi Hanedanlığı'dır. Emevi hanedanları kendilerine hizmet etmeleri için kısa süre içinde saraylarını Bizans ve Sasani saltanat artığı bürokratlar ve sınıfsal işbirlikçilerle doldurdular. Fethettikleri tüm kültürlerin üst tabakaları, bu tarihsel toplumsal yeni sınıflaşmayı kendi çıkarlarına son derece uygun bularak, işbirlikçi temelde de olsa hızla aristokratlaştılar. Bunlar hâkim hanedan aristokrasisi ile çok sayıda evlilik bağı kurdular. Çocuklarını resmi Arap dil ve kültürüyle eğittiler. Kendi kabile dil ve kültürlerinden hızla uzaklaştılar. Eskiden çıkarlarına aykırı olan bu durum, yeni İslami aristokrasi koşullarında son derece uygun düşmekteydi. Kaldı ki, tarihte de benzer örnekler çokça yaşanmıştır.

Resmi Akadca, Aramice ve Süryanice, Arapçadan binlerce yıl önce, klasik köleci imparatorlukların ortak dil ve kültürleri konumundaydılar. Batı'da Grekçe ve Latince'nin oynadığı rolü, çoktan oynamaktaydılar. Arapça ilk defa İslamiyet'le birlikte Ortadoğu kültürünün yaygın ortak dili konumuna yükselmekteydi. Hanedanlık kültürü de Arapça ile ifade edilip tüm Ortadoğu İslam aristokrasininin ortak yaşam kültürü olmaktadır. Kökenini Arap hanedan-

lıklarına bağlamayan Ortadoğulu aristokratik aile yok gibiydi. Her işbirlikçi aristokratik aile, kökenini bir Arap hanedana, özellikle Ehlilbeyt'e bağlamaya büyük özen göstermekteydi. Bu kervana yeni ulema ve asker sınıfını da eklemek gerekir. Hepsini eski kökenlerini inkâr etmeyi ve yeni sülale unvanları taşımayı alışkanlık haline getirdiler. Binlerce yıllık Fars kültürü bile Arap dili ve kültürü içinde yoğun bir asimilasyonu yaşamaktan kurtulamadı. Daha zayıf dil ve kültürler, kolayca yutuldu. Eski Akadca önemini tamamen yitirirler; Aramice ve Süryanice, gücünden çok şey kaybetti.

Kürt kabile ve aşiret üst tabakası da bu hızlı bütünleşme ve asimilasyondan payını aldı. Eski Zerdüşü geleneği sürdürmek, kendileri için yarardan çok zarar getirmekteydi. Bu kültürde ısrar, varlıklarını yitirmek anlamına gelmekteydi. Kısa bir darp döneminden sonra, tarihte egemen sınıfların yatkın oldukları çıkar temelli yabancı dil ve kültür içinde erimeyi hızla benimsemeleri, varlıklarını sürdürmelerinin bir gereği idi. M.S. 7. ve 10. yüzyıllar arasında, Arap aristokratik dil ve kültürü içinde eriyip bütünleşen çok güçlü bir işbirlikçi Kürt üst tabakası oluştu. Bu kesimler şeklen Kürt sayılırlar da, dil ve kültürel resmi Arapçanın birer bendesi durumundaydılar. Bu yeni dil ve kültürle yaşamayı, seçkinlik işareti sayıp gurur duymaktaydılar. Kendi dil ve kültürlerini en erken terk edenler, bu kesimlerdi. Kürdistan'da halen bunlardan kalma güçlü kalıntılar var.

İslam'da birkaç muhalif Şia mezhebi doğdu. Bunun Kürtlere yansımaları ise Ebul-Vefa el Kurdi çizgisi oldu. Bu, İslam'da önemli bir kırılma yarattı ve komünleşmeye yol açtı. Kürt komünleşmesi, Ebul-Vefa'nın ortaçağda geliştirdiği "Vefailik"te ifadesini buldu. Ebul-Vefa, bunu bir komün ideolojisine dönüştürdü. Bu komün ideolojisinin, bildiğimiz bugünkü Alevilere kadar dönüşüm yaptığını söyleyebiliriz. Ancak kökeni İslam'dır. Muhaliftir, dağlık alanlarda taraftar bulur. Ehl-i Haq denilen ve Yaresani inancında halen devam eden muhalif inanca da farklı bir versiyon olarak eklenir. Ezidiler, bambaşka bir gruptur. Kadiriler ve Nakşiler de değişik versiyonları olarak doğarlar. Nakşilik, daha çok modernite tarikatı olarak gelişir ve sultanlara, şahırlara dayanır. Şialığın temeli komünal olmasına rağmen, Safevilere dayanarak bir hanedanlık ideolojisine dönüşür.

Bunların neredeyse hepsinin başını çekenlerin Kürt olması da ilginç bir durum ifade eder. Safiyüddin bir Kürt'tür. Abdulkadir Geylani keza Kürt'tür, Kürdistanlıdır. Nakşibendi tarikatının 19. yüzyıldaki temsilcisi, Caf Aşireti'nden Mevlâna Halit Süleymaniyeli bir Kürt'tür. Bunların hepsi de ideolojilerini sultanların, şahırların hizmetine sunarlar. Talabani Kadiri tarikatından iken, Barzani Nakşi tarikatındandır. Bunlar, bu tarikatların etkisini kullanarak modernleşir. Modern ideoloji denilen, milliyetçiliktir. Muhalif kesim ise sosyalizme kadar gelir.

5- Tarihte Kürt-Türk ilişkileri

Öncelikle şu noktanın altını kalın çizgilerle çizmeliyiz: Türklerin Ortadoğu serüveni Kürtlersiz olmaz. Bunu çok derinden anlamak gerekir. Türkler ne inşa ettirirse, Kürtler üzerinden inşa ettiler. Bunu, komuta ilişkisi temelinde yapmışlar. Maalesef Harpagos'tan beri Kürtler, hep başka komutanların askeri olmuştur. Çok geleneksel bir Kürt özelliğidir. Komutan, hep başkasıdır. Tarihi Med Konfederasyonu, Harpagos tarafından ihanete uğrayıp sona erdirildiğinden bugüne kadar Kürtlerin en nitelikli askerleri, hep başka komutanların askerleri olmuştur.

Türkleri biraz daha açıklayacak olursak; Türkler bu coğrafyaya İslam'ın askeri olarak gelmişlerdir. O dönem Abbasi halifesi, bir Kürt hanedanlığı olan Büweyhilerin kuşatması altındadır ve işlevi de bir dini görevinin yetkileriyle sınırlandırılmıştır. Fatimiler Dicle-Fırat sınırlarına dayandırdıklarından, neredeyse halifeliğin sonu gelmek üzeredir. Böyle bir ortamda Abbasi halifesi, Tuğrul Bey'i yardıma çağırır ve ona sultanlık verir. Temel şartı da Büweyhilerin etkisinden kılınmasıdır. Tuğrul Bey, askeri ihtiyacını karşılamak için, Şia Büweyhilere rakip olan sünni Kürtlerle ittifak yaparak, Kürt-Türk ilişkilerinin de temelini atmış olur. Nitekim sünni Kürtlerin desteğini alan Tuğrul Bey, Büweyhileri yenilgiye uğratır

ve böylece halifeliği de yok olmaktan kurtarır. Tuğrul Bey, Şeddadi miri Manuçehr ile ittifak kurarak iki gücü birleştirir ve Ermeni krallığına karşı saldırı başlatır. Ani'den Kars'a tüm alanlarda hâkimiyet sağlayan Tuğrul Bey, Manuçehr ile kurduğu ittifakın gereği Ani kentini Manuçehr'e verir, Kars bölgesini ise kendisi yönetir.

Tuğrul Bey ile Manuçehr ittifakı Ermeni krallığını yenilgiye uğrattırırken, Tuğrul Bey güçlerini ve 1055'te Abbasi halifesinden "sultanlık" payesini alır. O dönemde Kürt mirlikleri, bölgede hayli etkin durumdadır. Bugünkü Azerbaycan merkezli Kürt Şeddadi Mirliği, alanın hâkim gücüdür. Farqin merkezli Mervaniler, Van'dan Urfa'ya uzanan hat üzerinde hâkim güç konumundadır. Eğilim merkezli Mirdasiler, Adıyaman ve Malatya'ya kadar bir bölgeyi kontrol etmektedirler. Coğrafyanın bazı bölümleri, Hesenweyhi Mirliğinin denetimi altındadır. Bunlar gibi irili-ufaklı mirliklerin statüsü, Selçuklu için-deki bağımsız birlikler biçimindedir.

Kürt-Türk ilişkisi, tarihteki Med-Pers ilişkisine benzer. Medler olmadan Persler, Persler olmadan da Medler ayakta kalamamıştır. Pers İmparatorluğunun etkili askerleri büyük oranda Kürtlerden oluşurken, komutasında Persler vardır. Güncel dile çevirirsek, Kürtsüz İran olmaz. Nitekim bugün de bu yarı-stratejik, yarı-taktik ilişki devam etmektedir. Türklerin Ortadoğu serüveninde de komutanın Türklerden, önde gelen askerlerin ise Kürtlerden olduğunu görürüz. Tıpkı Med-Perslerde olduğu gibi. Günümüzün kavranması açısından bu önemli bir tespittir. Bunu, bütün detaylarıyla anlamak gerekir. Başka türlü kaybetmekten kimse kurtulamaz.

Tuğrul Bey, halifeden sultanlık ünvanını aldıkları sonra merkezini tarihsel olarak Medlerin başkenti olan Hemedan'da kurar. Bu merkezde zamanla Büyük Selçuklu Devleti'nin de temelleri atılır. Selçuklu ileri gelenleri bütün ailelerini Hemedan'a getirir ve burayı kendilerine mesken seçerler. Kürtler ve Selçuklular Sünni olduklarından birlikte hareket etme zeminini bulurlar. Bir Kürt alim olan Abdulkadir Geylani'nin bu dönemde devletin hukuksal temelini teorik alt yapısını oluşturmak için fıkıh çalışmasına başladığı da belirtilmelidir. Devlete akıl hocalığı yapan Kürt uleması geleneği Nizamülmülk, İdrisi Bitlisi gibi isimlerle yüzlerce yıl devam

edecektir. Kürtlerle Türkler arasındaki ittifak, sadece askeri alanda değil, devlet aklının oluşumunu teşkil eden diğer alanlarda da gerçekleşmiştir.

1100'lerden sonra Kürt mirlikleri adım adım Selçuklu sultanlarına tabi olmaya başlar. 1000'lerden 1100'lere kadar Kürt mirliklerinin bağımsız statüleri, Selçuklularla kurdukları eşit ilişki ve ittifaka dayanır. Selahaddin Eyyubî'de görüldüğü gibi bazen Kürt komutan önderlik eder, bazen de Türk komutan. O koşullarda Kürt-Türk ittifakı her iki halkın varlıklarını korumaları için olmazsa olmaz kabilindedir. 1100'lerden sonra bu denge adım adım değişir, komuta Türklerle geçer. İdeolojik alan büyük oranda Kürt molla kısmında kalır. Kürtler ise sosyal ve kültürel alanda ağırlıklarını sürdürürler.

Selçuklu aile geleneği, Ortadoğu'da devlet yöneticisi konumunda sultan, prens olarak varlığını sürdürür. Devlet yöneticiliği ve beylik dışında bir konumu kabul etmeyen Selçuklular, Ortadoğu'nun yeni hâkim güçüdürler artık. Hanedanlığa, beyliğe kabul edilmeyenler ise Türkmenleşirler. Türkmenler, aslında hanedanlıktan atılmış kişilerdir. Türkmenler, baskılara karşı isyan ederken Irak'taki ve Suriye'deki çöllere sürülmüş; diğer yandan Anadolu'nun, Karadeniz'in, Torosların doruklarına sığınmış kabilelerdir. Bugünkü Yörükler, Çepniler, Tahtacılar bunlardır. Ki bunlar "Etrak-ı bi-idrak" yani "İdraksız Türkler" diye geçmektedir. Hanedanlık kesimi ise kendilerini bunlardan saymazlar. Gerek Osmanlı gerek Selçuklu beyleri hem din değiştirmişler hem törelerine yabancılaşmışlar. Bir yönetici kilitler. Onlar için kan bağı hiç önemli değildir. Bunlar tamamen devlet ve iktidar kesilmiş bir kesimdir. Bunların esas kültürel, ideolojik zeminini ise Kürtler oluşturur. Kürtler de Perslerden beri, iyi asker olmaya ve dağlarda yaşamaya alışmışlar. Yardımcılıkta da üstündürler.

Osmanlı hanedanları Sünni Müslüman olurken, Türkmenler büyük oranda muhalif mezhep, tarikat ve inançlara sahip olmuşlar. Osmanlı beyleri için kan bağlarının hiçbir anlamı yoktur. Tamamen iktidara ve devlete odaklanmış aristokratik bir gücü temsil ederler.

Kürt-Türk ilişkisi, Türk-Yunan ilişkisi gibi değildir. Bin yıldan bu yana birbirini var etmiş bu

ilişki diyalektiği, şimdiye kadar Kürt tarih yazıcıları tarafından "Türklerin Kürtleri kullanması" biçiminde yorumlanmıştır. Gerçekte bu ilişkiden Kürtlerin de kazandığı değerler vardır. Kürtler tek başına yapamadıklarını, Türklerle birlikte yaparlar. Bunun en somut örneği Malazgirt Savaşı'dır. Hemedan'daki Sünni Kürtler, Selçuklularla ilişki kurmazlarsa emirliklerinin elden gideceğini gördüklerinden, her ikisinin menfaatine olan bir ilişki geliştirmek zorunda olduklarını anlarlar.

Zagroslarda var olmak, ittifak kurmakla mümkündür. Bu gerçeği yakından deneyimleyen Kürtler ve Türkler, arada bir birbirleriyle çatışmış olsalar da genel olarak hep ittifaktan yana karar kılmışlardır. 1070'lerde Bizans kralı bugünkü Gürpınar'a kadar gelir. Hakkari'yi bile alabilecek durumdadır. Mervani Mirliği de tehdit altındadır. Daha kuzeyde Ermeniler, Bizans ile iş birliği yaptığından, Şeddadileri de denetim altına alma tehlikesi kapıdadır. Bu nedenle Kürt mirleriyle Sultan Alparslan ittifak yapma gereği duyarlar. Kürt mirleri Türklerle ittifak kurmazsa, süreç içinde Gürcü prenslikleri Ermeni Krallığıyla ittifak yapabileceklerdir.

Neticede bu tehlikeleri gören Kürtler ve Türkler ittifak gerçekleştirip Bizans'ı Malazgirt'te ağır bir yenilgiye uğrattılar. Malazgirt dahil Kars, Muş, Silvan hepsi Bizans'tan kurtarılır. Bu ittifak hem Kürtlere hem de Türklerle kazandırdığı içindir ki, sonraki bin yıl boyunca, içinde gelgitleri barındıran ama mutlak surette birbirine dayanan bir ilişkinin zemini atılır. Türk-Rum, Türk-Yunan ilişkisi gibi olsaydı ve birbirleriyle savaşsalardı, Türkler Anadolu'yu Kürtler Mezopotamya'yı kaybederdi. Ne Türk kalırdı ne de Kürt. Bu 1000'li yıllarda böyleydi, 1500'lerde de böyleydi, şimdi 2025'te de halen geçerlidir.

Kardeşlik dediğimiz olgunun böyle objektif bir temeli olsa da subjektif yönü eksik kalmıştır. Miras kavramına başvurarak da anlatabiliriz. Öncülerimiz bize bir tarih bırakarak tarihe mal oldular. Zagroslardan Kafkaslara kadar Kürt mirlikleri hâkimdi. Kültürel zeminleri de son derece güçlüydü. Kürtler yerleşiktir ve bütün ilişkileri eşittir. Savaşçı topluluklar olan Selçuklular, Kürt coğrafyasına geldiklerinde pek çok Selçuklu prensi, Kürtçeyle ortak bir dil olan Farsça'yı kullanmaya başlar. Giderek kabileler de Farsça ve Kürtçe dilini tercih ederler.

Selçuklu saraylarında Türkçe değil Farsça kullanılır. Mevlana'nın yanındakiler Kürt'tür. Bu düzeyde iç içe geçen bir ilişkinin sonucunda Bizans yenilgiye uğrattılır ve Malazgirt, Silvan, Urfa ve diğer yerler Bizans'tan alınır.

Başlangıçta eşitliğe yakın bir ilişki vardır. Böyle yakın bir ilişki kuran Kürtler ve Türkler, yüzyıllarca bu ilişkiyi sürdürmeyi başarırlar. Çaldıran savaşı döneminde Yavuz Sultan Selim Kürt beylerine "kendi aranızda birleşip bir beylerbeyi seçin, ben onu muhatap alayım" der. Mustafa Kemal de Kürtlere, zorla "benim askerim olacaksınız" demez. Onları ikna etmek için konjonktürel durumu açıklar. Kürtler de işbirlikçi elit kesimin peşinden gitmez, Mustafa Kemal'e ittifak kurarlar. İlişki gönüllü temeldedir. Bu eğilimle kurulan ittifak, ulusal kurtuluş savaşını kazandırır. Ulusal kurtuluş savaşı, gerçekten kardeşliğin savaşıdır. Zaten onun anayasası olan Teşkilat-ı Esasiye'de, Kürtlere yer verilmiştir. Bu konuda Mustafa Kemal'in demecileri de vardır. 16-17 Ocak 1923 İzmit basın toplantısında yaptığı konuşmada bunlar mevcuttur. Kürtlere muhtariyet verilmesi gerektiğini söyler. Daha sonra tehlikeyi görüp geri dönüş yapar.

O günden bugüne geriye ne kaldı? Kemalistler pozitivisttirler, burjuvadırlar. Kendi iktidarlarına karşı tehlike teşkil edecek her şeyi ortadan kaldırırlar. Talat Paşa çizgisi ise soykırımcı bir çizgidir. "Ermenileri yok ettim" der. "Zozoları yok ettik, sıra Lololarda" der. 1915'te bunları söyler. Savaşı kaybetme, asıl soykırımı o zaman yapacaktı. Kürtleri boğacaktı. Mustafa Kemal, biraz gerçekçi olduğu için bu kadar radikal hareket etmez. Çünkü Kürtlerin, kendisi için hayati önemde olduğunu anlar. Talat Paşa politikasını yürütmez.

Bin yıllık Türklerle Kürtler arasındaki tarihe bakıldığında kültürel geçişkenliğin oldukça yoğun olduğu görülür. Germiyanogulları Anadolu'da bir Kürt beyliğidir. Artukoğulları Kürdistan'da bir Türk beyliğidir ama tebaası Kürt'tür. Kendisi de Kürtleştirilmiştir. Sadece Kürt ve Türkler değil, Mezopotamya ve Anadolu topraklarında kimlikler, kültürler, inançlar büyük oranda ittifak halinde yaşarlar. Tek başına Türk yoktur, tek başına Kürt de yoktur; tek başına Arap ya da Fars da yoktur. İç içe geçmiş bir tarih ve kültür vardır.

Ermeniler bir etnisitedir. Büweyhiler bir hanedanlıktır. Türkmenler bir milliyettir, Kürt aşiretlerinden farklıdır. Yahudiler bir milliyettir, farklı bir dine mensupturlar. Süryaniler ayrı bir milliyettir, ayrı bir dine mensupturlar. Onlar da Kürdistanı bir topluluktur. Demokratik bir Kürdistan'da, tüm bunların demokratik birer topluluk olarak inşa edilmeleri gerekecek. Daha önce "Aşiretçilik geridir, hemen ortadan kaldıralım" diyorduk. Oysa binlerce yıllık bir kültürdür. Pozitif yönleri de vardır. Onu demokratikleştirmek, çağdaşlaştırmak gerekir. Demokratik Ulus kavramı da bunlarla ilgilidir. Bütün bu etnisiteleri, tarikatları, mezhepleri, hatta dinleri kapsayacak bir derinlik ve genişliktedir. Kürdistan hem Yahudiliğin hem Hristiyanlığın doğduğu coğrafyadır. Müslümanlığın başarıldığı yerdir. Bunları inkâr etmek yerine, demokrasi ve barış içinde kendilerini ifade etmelerine ve birleşmelerine imkân açmak gerekir. Bunlar birleşince, muazzam bir demokratik ulus enerjisi açığa çıkar. Demokratik ulusun büyük gücü, buradan gelir. İçinde her türlü mezhep, din, kültür ve etnisite vardır. Bir nevi konfederal biçimde yaşarlar. Demokratik konfederalizm dediğimiz budur.

Türklerde boy ve kabilelerden oluşan Türkmen kitlesinin oluşması, tarihsel açıdan sınıfsal bir yapıyı ifade eder. Aynı şekilde Kürtlerde de kabile ve aşiret dışı kalmış kesimler, Kurmanc kesimini oluşturur. Bu sosyolojik ayrışma, ortaçağın sonlarında karşımıza çıkar. Başka bir ifadeyle Türkmenleşme ve Kurmanlaşma, bir halklaşma sürecini ifade eder. Türkmenler Türk beylikleri karşısında, Kurmanlar da Kürt beylikleri karşısında yeni bir sosyal kimlik olarak var olurlar. Tarihsel sosyoloji bağlamında bu gelişmeyi değerlendirme ve yorumlamaya ihtiyaç vardır. Bu sosyolojinin bizdeki ifadesi, Önder Abdullah Öcalan'ın "Tarih günümüzde gizli, biz tarihin başlangıcında gizliyiz" biçimindeki tespittir.

Daha önce "Aşiretçilik geridir, hemen ortadan kaldıralım" diyorduk. Oysa binlerce yıllık bir kültürdür.

Pozitif yönleri de vardır. Onu demokratikleştirmek, çağdaşlaştırmak gerekir. Demokratik Ulus kavramı da bunlarla ilgilidir.

Bütün bu etnisiteleri, tarikatları, mezhepleri, hatta dinleri kapsayacak bir derinlik ve genişliktedir... Bunlar birleşince, muazzam bir demokratik ulus enerjisi açığa çıkar. Demokratik ulusun büyük gücü, buradan gelir...

Bir nevi konfederal biçimde yaşarlar. Demokratik konfederalizm dediğimiz budur.

Kurmanlaşma öncesi Kürt egemen kesimleri aristokratik bir yapının içindeyken, halkın büyük bir bölümü ise kabile kültürü altında yaşamaktadırlar. Kurmanlaşma, tıpkı Türkmenleşme gibi İslami dönemin sosyolojik ürünü olarak ortaya çıkar. Kurman'ın ana özelliği, artık kabile ve aşiret bağları düşmüş, kentleşme sürecine girmiş insanlardan oluşmasıdır.

Mirlikler ise kaldıkları bölgede hâkim olan kimlik hangisiyse, onunla benzeşerek varlıklarını sürdürürler. İran'da Pers, Arap yarımadasında Arap, Anadolu'da Türk kimliğine bürünürler. Askeri sahada da benzer bir yaklaşımdır. Harpagos, Pers imparatorluğunu Ege kıyılarına kadar genişleten Kürt komutanıdır. Osmanlı'da Bayezid Paşa, Abbasilerde Ebu Müslim Kürt'tür. Benzeşme yaşayanlar, başka kimlikleri kendi halk kimliğine tercih ederler. Benzeşmeye çalışmak, mirliklerin bir tercihi olarak bugün de devam etmektedir.

Kurman, ilk defa kabile-aşiret dışı sosyo-kültürel bir varlık olarak gelişirken hem bu başkalaşma döngüsünü kırar hem de milliyetin ve halklaşmanın temelini oluşturur. Milliyet, ulustan önceki kategori veya aşamadır. Ulus olmak, siyasal yönetimle ilgili bir durumdur. Kürtleri bir ulus durumuna gelmiş olarak tanımlamak abartı olacaktır. Ama Kurmanlaşma söz konusudur. Kurmanlık sürekli gelişmesine ve büyümesine rağmen, kendi içinde bir öz siyasi yönetim oluşturamadığı için siyasal olarak varlığını gösterememiştir.

Bir başka deyişle, Kürt kabile ve aşiret kültüründen çıkışla gerçekleşen halklaşma olgusuna Kurmanc denilmektedir. 'Kürt insanı' anlamına gelmektedir. Türklerde Türkmen, Araplarda Bedevi, İran'da Acem aynı anlamı içermektedir. Kurmanc aşiret ve kabile bağlarından tümüyle sıyrılmaya da, günümüze doğru hız kazanan kentleşmeyle birlikte gittikçe gelişen bir kategoridir. Tüm aşiretler ve kabilelerden çeşitli nedenlerle kopan ailelerin kalabalık köy ve kentlerde bağımsızlaşarak güçlenmesi, Kürt halklaşmasının temel gücünü teşkil etmiştir. Bu tarzda Kürtler halk olarak gelişir ve yeni demokratik uluslaşmaya doğru yol alırken, aşiret üst tabakasının zayıf milliyetten millete, ulusa geçiş yapması aynı yoğunlukta ve hızda gerçekleşmemiştir. Bu tabakanın devlet ulusu haline gelmede yaşadığı başarısızlık, demokratik uluslaşmanın Kürtlerin şansı haline gelmesine yol açmıştır. Demokratik uluslaşmayla devlet uluslaşması arasında köklü farklar vardır.

Ulusçuluğun tarihi son iki yüzyılın inşasıdır, ama Türk ile Kürt'ün kardeşliği bin yılı aşar. Nitekim Batı ulusçuluğunun gelişmesinde Hristiyanlık büyük rol oynamıştır. Kürtlerde ise İslamiyet ve din, uluslaşmanın önünde bir engel konumuna gelir. Şah İsmail, buna açık bir örnektir. Bir Kürt olmasına rağmen hem Farslaşır hem Türkmenleşir. Fars milliyetçiliğinin temeli de Şah İsmail'e dayandırılır. Şah İsmail'de, Kürtlüğe dair değerler yitip gitmiştir. Osmanlı ulemasının içinde kendine yer bulan Kürtler de Kürtlüklerinden uzaklaşmışlardır. Ahmedî Hané'nin daha 1700'lerde ifade ettiği "Bizim de bir krallığımız olsaydı, ulusal birliğimizi sağlasaydı ne Acem'in, ne Rum'un, ne Arap'ın kölesi olurduk" tarzındaki özlemi, buradan kaynaklanır.

6- Kürt gerçeği

Kürdistan ve Kürt tarihinin gerçeğe yakın bir biçimde incelenmesi için tarihi, tarihsel sosyoloji çerçevesinde ele alma gereği vardır. Varlık problemi doğru bir özgürlük mücadelesi açısından sorunsallaştırılmak zorundadır. Çünkü bir sorunu yok saymak, inkâr etmek, görmezden gelmek veya faşizmin yaptığı gibi mutlaklaştırmak çözüm üretmez. Kürtleri ayrı bir topluluk yapan temel özellikleri nelerdir sorusu hem Kürt toplumunun bugününü anlamak ve yarınını kurmak bakımından hem de toplumsal tüm alanlara cevap verecek düzeyde irdelemek açısından önemlidir. Kürtlerin bir toplum olarak kendilerini yeniden güçlü biçimde tanımlamaları, olay ve olgulara kendi toplumsal farkını yaratan öz özellikleriyle yaklaşip öyle görmeyi başarmaları, bu sorulara verecek cevapların doğruluğu ve derinliğiyle yakından bağlantılıdır.

Kürt gerçeğini anlamak için, Kürt tarihinde şöyle bir sınıflandırma yapabiliriz: Önce M.Ö. 30000 - M.Ö. 580 arasında uzun süreli bir "Proto-Kürt Tarihi" yaşanmıştır. M.Ö. 30000'lerde anacıl toplum ile başlayan proto-Kürt tarihinin ana yurdu Toros-Zagros havzasıdır. Klandan kabileye, kabileden aşirete kadar uzanan bu sosyo-kültürel yapı, M.Ö. 670'lerde Hemedan merkezli Med Konfederasyonu ile zirveye ulaşmıştır. M.Ö. 580'lerde

Med ordu komutanı Harpagos'un iç ihaneti sonucu Med Konfederasyonu Pers İmparatorluğuna dönüşmüştür. Bu darbeyle birlikte proto-Kürt tarihi sona ermiş ve "Örtük Kürt Tarihi" başlamıştır. M.Ö. 580'lerde başlayıp M.S. 1800'lere kadar devam eden bu süreç Kürt tarihinin Arap, Pers ve Türk örtüleriyle örtüldüğü bir tarihtir. Anlatılan tarihin içinde Kürtler bir gölge gibi, üzeri kalın örtülerle örtülmüş hayali bir varlık gibi görünmektedir. Her gelişme Türk, Fars veya Arap tarihi olarak anlatılırken, Kürtlerin varlığı adım adım yok edilmiş istenmiştir. Oysa Kürtler sadece halk olarak değil, aynı zamanda sultanlar, komutanlar, ulemalar, vezirler olarak da bu tarihin içinde rol oynarken, yazılı tarihte ikincil derecede bile bir yer alamamışlardır. Kürt tarihçiliğinin en büyük görev ve sorumluluğu bu örtünün kaldırılması çalışmasını yapmak olmalıdır. Son iki yüz yıllık süreci ise örtük Kürt tarihinden "İnkâr Tarihine" geçiş olarak tanımlayabiliriz. Bu süreçte, artık "Kürt yoktur" tarihiyle karşı karşıyayız. Buna "yokluk tarihi", "asimilasyon tarihi", "soykırım tarihi" de diyebiliriz. Moderniteyle birlikte, böyle bir süreç başlar. Tarihsel sosyolojiye göre Kürt tarihi böyle tanımlanabilir. Belli ki Proto-Kürt tarihi çok problemlidir. Adına "Örtük Tarih" dediğimiz orta dönemde ise problem daha da derinleşir, Kürt gerçeği hasta ve yaralı hale gelir. Son iki yüz yıllık modernite döneminde ise hasta artık ölmek üzere. Kürt gerçeği dediğimiz budur.

Kürt varlığı ve yaşamı esas olarak komünaldır. Bunun üzerinden tarih anlatılırsa, söylemek çok fazla söz olur. Ama komün anlatımını eksik bırakırsak, bir şey anlatmış olmayız. "Sınıf" dersek, bu bize bir şey anlatmaz. "Komün, Kabile, Kabileler konfederasyonu" dersek, Kürdistan tarihinde çok şey görürüz, çok şey buluruz. Doğru yöntem budur ve buna tarihsel sosyoloji diyoruz. Bu yöntem uygulandığında bambaşka bir Kürt tarihi karşımıza çıkar. Doğru tarih budur.

Bir toplum tarih ve coğrafyanın ne kadar uzun süreli ve derinliğine etkisi altında kalmışsa, o toplumun yerelliği de o denli güçlü ve kalıcı olur. Bu güçlü ve kalıcı etkiler, toplumun daha sonraki tarihini de tutucu kılar. Kürtlerin otantik, yerel olma özellikleri halen gözlemlenebiliyorsa,

“ Kürtlerin kendi varlıklarını güncel olarak halen kültürel karakterleriyle korumaları, dayandıkları tarihsel kültürün gücünden ileri gelir. Kültürel yaşamı uygarlık yaşamına tercih etmeleri, basit bir gericilik veya ilkelikle izah edilemez. Yaşadıkları kültür, bir kent, sınıf ve devlet kültürü değildir. Kendi içinde otoriterleşmeye, sınıflaşmaya yer vermeyen ve kabile demokrasisinde ısrar eden bir kültürdür. Kürtlerin kolay zapturapt altına alınamamaları, bu kültürel demokrasisiyle ilgilidir. ”

bu gerçeğin temelinde hep güçlü ve kalıcı etkilenmelerin yattığını görmek gerekir. Burada kabile toplumunun doğuşuna tanık oluyoruz. Klan toplumuna göre kabile toplumu büyük bir devrimsel gelişmedir. Kabile toplumunda dil-kültür farklılaşması, göçerlik-yerleşiklik ilişkileri gelişmeye başlamıştır.

Dinin ve kabilenin halen etkili olan gücü değerlendirilirken, arkasındaki tarih ve coğrafyanın belirleyici konumda olduğu açıktır. Göbeklitepe, kendi döneminde binlerce yıl görülmüş ve yerleşikliği iç içe yaşayan kabilelerin ortak dini merkezi durumundadır. Özeldir Urfa'da, genelde Kürtlerde din duygusunun halen güçlü olmasında, bu gerçeğin payı küçümsenemez. Sümer şehir uygarlığından binlerce yıl önce oluşmuş ve binlerce yıl sürmüş güçlü bir kültürün varlığı söz konusudur. Dikilitaşlarda ilk harf ve hiyeroglif öncesi yazı örnekleri vardır. On iki bin yıl öncesinde o taşları yontmak ve simgesel dili hiyeroglif benzeri bir yazıya dönüştürmek, tarihsel değeri büyük bir aşamadır.

Sümer ve Mısır şehir toplumu kendiliğinden doğmamıştır. Bu örneklerin de kanıtlaştığı gibi, kaynağını Yukarı Mezopotamya'daki kültürden almaktadır. Böyle bir tarihsel arka plana dayanmaktadır. İbrahim Peygamberin Mısır seferi, Verimli Hilal'deki tarihsel diyalektiğin nasıl geliştiğine dair çok önemli bir diğer kanıttır. Mısır ve Sümer uygarlığını doğuran kültür, Toros-Zagros dağ sistemindeki bu kültürdür. En önemlisi de toplumsal tarihte etkileri hala sürmekte olan çok büyük bir kültür aşamasının varlığıdır. Bu kültürel merkezin izleri halen yoğun biçimde yaşanıyor ve bu halk, halen bu coğrafyanın en eski yerleşik halkı olarak

varlığını sürdürüyorsa, bu durumda Kürt gerçeğinin oluşumunu bu kültüre dayandırmak kaçınılmazdır. Yaklaşık on dört bin yıl önce kabile toplumu, Toros-Zagros coğrafyasında belirginleşmeye başlamıştır. İlk davul ve zurnasıyla, ilk kavayla, ilk evrensel sanat ve müzik yaratıcılığıyla varlığını haykırır gibidir.

Kürt gerçekliği hem bu büyük tarihsel aşamanın bir ürünüdür ama hem de bu kültürde çakılı kalmanın güçlü belirtilerini taşır. Bir kültürel kabileler halkı olarak kalmadaki ısrarı, salt uygarlık güçlerine karşı savunma durumunda kalmasıyla izah edilemez. Kültürün kendisi, çok derin köklere sahip olmazsa ya kendisi bizzat uygarlaşır ya da oluşumuna yataklık ettiği uygarlıklar içinde erir. Bu biçimde eriyen binlerce kabile toplumuna tanıklık etmekteyiz. Kürtler bu yönüyle örneği olmayan bir halk topluluğudur. Bütün tarihsel veriler, sadece üç yüz bin yıllık Homo Sapiens devriminin değil, yaklaşık on dört bin yıllık tarım devriminin de yerleşik Kürt kültüründe kalıcı etkiler oluşturduğunu göstermektedir. Genetik haritalar hem Homo Sapiens türünün hem de tarım devriminin bu kültür merkezinden çevresine ve dünyaya yayıldığını kanıtlamaktadır.

Kürtlerin kendi varlıklarını güncel olarak halen kültürel karakterleriyle korumaları, dayandıkları tarihsel kültürün gücünden ileri gelir. Kültürel yaşamı uygarlık yaşamına tercih etmeleri, basit bir gericilik veya ilkelikle izah edilemez. Yaşadıkları kültür, bir kent, sınıf ve devlet kültürü değildir. Kendi içinde otoriterleşmeye, sınıflaşmaya yer vermeyen ve kabile demokrasisinde ısrar eden bir kültürdür. Kürtlerin kolay zapturapt altına alınamamaları, bu kültürel demokrasisiyle ilgilidir.

Kürtlere ilişkin tüm ayrıksı ve marjinal düşüncelerin, sübjektif önyargıya dayandığını özenle belirtmek gerekir. Günümüzde ne kadar evrensel tarih ve toplumun dışında bırakılmış olurlarsa olsunlar, Kürtler klan toplumunun aşılmasından itibaren başlayan ve kentli, sınıflı, devletli uygar toplumun gelişmesine kadar süren evrensel tarihin ve toplumun tüm evrelerinde başat rol oynayan kabile toplumunun temsilcisidirler. Kabile tarzı bir toplumsal örgütlenme ve yaşam kültürünün hem inşa edilmesinde hem de sürdürülmesinde başat un-

tarihi eşittir Kürt tarihidir. Kürt tarihinin izlerini Pers tarihinde bulabiliriz.

Ortaçağda Arap İslamı ortaya çıkar. Kürtler, Emevilerle başlayıp Abbasilerle devam eden Arap İslamının ve sultanlığının örtüsü altında, yaklaşık beş yüz yıl boyunca varlığını devam ettirir. Saraylara doldurulmuşlar, Araplaşmışlar ama özünde Kürt'türler. Ulema dediğimiz kesimin ezici çoğunluğu Kürt'tür ve bu durum günümüze kadar devam eder.

En önemlisi de Türk sultan ve egemenleri dediğimiz kesim, Ortadoğu'ya ve Anadolu'ya ilk geçişlerinde Kürt ittifakına dayanırlar. Birisi binlerce yıllık kendi yurdunda yoğunlaşmış, diğeri Anadolu'da Hristiyanların yerini almıştır. Ancak Kürt desteği olmadan bunu yapamazdı.

Alparslan, bir Kürt emiri veya Kürt sultanı olarak tanınır. En azından, bu tarihin eşit değerinde bir tarih olduğunu söyleyebiliriz. Bu tarihin üstü örtülmüştür. Alparslan, Anadolu'nun kapılarını açmak için Kürdistan'da müttefik bulma peşindeydi. 1071'de Malazgirt Savaşı'na hazırlanırken, dönemin güçlü Kürt beylikleri ve aşiretleriyle ilişkiler geliştirmeyordu. Bunun sonucunda Meyfarqin (Silvan) merkezli Mervani Sultanlığı'nda aradığı müttefikleri buldu. Yörenin birçok aşiretinden de kendi kabile güçlerine denk bir kuvvet derledi. Sınıldığının aksine, Bizans İmparatorluğu'na karşı verilen Malazgirt Savaşı, sadece Türk boylarından derlenen güçlerle değil, en az onlar kadar Kürt aşiret ve beylik güçleriyle verilen ve kazanılan bir savaştır. Malazgirt Savaşı'nı doğru çözümlendiğimizde, Kürt-Türk ilişkilerindeki temel stratejik mantık da anlaşılacaktır. Durum öze şöyledir: Kürtler batıdan ve kuzeyden gelen saldırılara karşı varlıklarını korumak ve geliştirmek için güçlü müttefiklere ihtiyaç duymaktaydı. Arap-İslam güçlerinde bu imkânı gördüler. Türk boylarının bölgeye gelişine kadar, Arap güçleriyle geliştirdikleri ilişkiler temelinde hızla İslamlaşmalarının temel nedenlerinden biri, bu güvenlik ihtiyacıydı. Türk boylarının yeni yurt ihtiyacı, onları ya Kürtlerle savaştırıp işgalci güç konumuna düşürecekti ya da bu mümkün olmazsa ittifak kurup Bizans İmparatorluğu'nu daha da batıya sürerek kendilerine yerleşkele kuracaklardı. Her iki taraf da Malazgirt Savaşı'na bu stratejik mantıkla girdi. Bu savaş, kesinlikle Bizans İmparatorluğu'na karşı Kürtlerle Türklerin ortak savaşıydı.

Bu savaşın sonuçları açıktır: Türk boyları için Anadolu'nun kapıları açılmış, tarihi bir dönem başlamıştır. Kürtler ise kendilerini yüzyıllardan beri sürekli baskılayan ve geriye iten engelleyici bir güçten kurtulmuşlardır. İslam, bu ilişkide harç görevi görmüştür. İslami örtü altında verilen ortak savaş, aslında kabile ve aşiret özellikleri ağır basan iki halkın, varlığını koruma ve geliştirme amaçlıydı. Başarısızlık, daha o zaman her iki halk için varlıklarını yitirme ve gerileme anlamına gelecekti. Resmî tarih, Malazgirt Savaşı'nı hep Türk Sultanının büyüklüğüne bağlayıp esas özünü gizler. Malazgirt Savaşı, en az Türkler kadar Kürtlerin de savaşıdır. Resmî tarihte yazılmış olmaması, bu gerçeği ortadan kaldıramaz.

Zaman zaman çatışmalarla bozulsa da Kürt-Türk ilişkilerindeki bu mantık, günümüze kadar geçerliliğini sürdürecektir. Türklerin Anadolu içlerine yerleşmeleriyle birlikte, bu yeni strateji geçerliliğini hep koruyacaktır. Tarihin kritik anlarında, her iki güç ancak birlikte davrandıklarında başarılı olabileceklerini hatırlayacaklardır. Kürt Eyyubu Hanedanlığı'nda, birçok Anadolu Beyliğinde ve Osmanlılar döneminde bu mantık hep işleyecektir. Tarihin derinliklerine uzandığımızda Hitit-Mitanni ilişkilerinden beri, Anadolu ve Mezopotamya'daki güçler arasında benzer bir stratejinin işlediğini görmekteyiz. Hem halk ve sivil güçler olarak hem de iktidar güçleri olarak, bu iç içeliğe yaşanacaktır. Sadece batıdan değil, doğudan ve güneyden gelen tehditlere karşı da bu ortak savunma stratejisi işleyecektir. Osmanlı Sultanı Birinci Selim, İran Safevi Hanedan İmparatorluğu'nun yayılmasını, yine benzer bir ittifak anlayışıyla durdurulmuştu. Aynı tarihlerde güneyden gelen Mısır merkezli Memlük Sultanlığı da İdris-i Bitlisi öncülüğünde kurulan ittifakla durdurulmuş, daha sonra yıkılmıştır.

İran Safevi Hanedan İmparatorluğu'nun yayılmasına karşı verilen Çaldıran Savaşı'nda, Yavuz Selim'in ordusunda yeniçerilerden daha fazla Kürt beylik ve aşiret kuvvetleri vardır. Savaş askeri bakımdan Osmanlı-Kürt ittifakıyla (Amasya'da 28 Kürt Beyi ile Yavuz Selim arasındaki protokol) kazanılmıştır.

Memlüklerin Urfa ve Mardin'deki hâkimiyetini göz önüne getirdiğimizde, Mercidabık (Kuzey

Gelinen aşamada Kürt halk ve ulus gerçekliği, tarihte ilk defa en gelişkin bilinç aşamasını yakalamış durumdadır.

“

Burada söz konusu olan, yeterli veya yetersiz gerçekliğin, bir elit grup veya parti bilinci dahilinde olmayı aşmasıdır. Gerçekliğin ana kütlesi, halk ve ulus olarak kendi gerçekliğinin bilincine varmıştır. Artık kendi bilincine varan bir ulus veya halk var. Ulusun kendisi, kavram olarak bir zihniyet durumunu ifade eder. Kürtler açısından bu zihniyet durumu gerçekleşmiştir.

”

Suriye’de Halep’e yakın bir yer) Savaşı’nın da benzer karakterde olduğunu görürüz. Her iki savaşın da stratejik olarak Kürtlerin varoluş ve bağımsızlığında önemli bir rol oynadığını belirtmek, son derece gerçekçi ve gereklidir.

Haçlılara karşı direnişin kaynağındaki Eyyubi Devleti de bir Kürt-Türk ittifakının sonucudur. Arapların direnecek gücü yoktur. Sembolik hale gelmiş bir halifelikten başka bir gücü yoktur. Dolayısıyla Selçuklu, Eyyubi ve Osmanlı Hanedanlık dönemlerinde, Kürdistan coğrafyasında verilen savaşları, ağırlıklı olarak Kürtlerin işgalci güçlere karşı verdikleri savaşlar olarak değerlendirmek en doğrusudur.

Kürtlerin Türk kavimleri, beylik, sultanlık ve boylarıyla kurduğu ilişkilerin mahiyeti doğru kavranmadan, her iki toplumun varoluş tarihleri doğru yazılamayacaktır. Kürtlerin, Türklerle stratejik bir ilişki ve ittifaki benimselerinin, varlıkları askeri zorla veya asimilasyonla tehdit altına alınsın diye değil, tersine her iki varlığın da daha güçlü korunması ve geliştirilmesi temelinde olduğunu çok iyi anlamak gerekir. Çünkü Kürtsüz Türk, Kürtsüz Kürt Ortadoğu’da yaşayamaz. İkisini ayırmak demek, varlıklarını imhaya ve yok etme amaçlı saldırılara açık hale getirmek demektir. Kürtsüz bir Türk tarihi, uydurma, yalan ve tarihsel gerçekliğe aykırı bir çarpıtmadır. Kürtsüz bir Türk varlığından söz edilemez. Bizim mücadelemiz, bir varlık problemini çözmek içindir ama bu mücadeleyi yürütürken, Türk-Kürt ilişkilerini reddetmeden, inkâra veya milliyetçiliğe düşmeden, tarihsel gerçekliği gözeterek yürütüyoruz. Zayıf Kürt, zayıf Türk’tür. Kürtlerle doğru bir ittifak kurmadan, bölgede etkin güç olunamaz.

Ziya Gökalp bu tarihsel gerçekliği anladığı için Kürt-Türk ilişkisine özel vurgu yapar. Kürt-Türk ittifaki hem Bizans’ın yayılmacılığını durdurur hem Haçlı Seferleri’ni önlere hem de Türkmenlerin Anadolu’ya yerleşmesini, devletleşmesini, imparatorluk halini almasını sağlar. Bu güçlü tarihsel arka plan gerçeğini bilerek, Kürt-Türk ilişkisini yeniden ve demokratik temelde düzenleyip, bunun hukukunu geliştirmek gerekir.

Türklerin tarihsel derinliği olan zihniyetlerinde de aynı stratejik mantık geçerlidir. Objektif olarak Batı ajanlığı anlamına gelen ‘Beyaz Türk faşizmi’nin son yüz yıldan beri, bu stratejik mantığı ve tarihsel işleyişi inkâr eden tavrının temelinde ise her iki toplumsal kültüre karşı, komplocu niyet ve uygulamaları vardır. İnşa edildiği ilk dönemlerden beri özü itibarıyla bu temelde olan ilişkilere inkâr, imha, asimilasyon ve soykırımı dayatmak, her iki toplumsal kültüre en büyük ihanet olup birlikte kaybetmelerine neden olacaktır.

Mustafa Kemal rasyonel bir insandı. Anadolu ve Kürdistan’ın milliyetçiliğine sarıldı. Hatta bu nedenle İttihatçılarla bazı çatışmalar da yaşadı. Cumhuriyeti de bu temelde kurdu. Bunun daha rasyonel ve gerçekçi olduğu ortaya çıktı. İttihatçılar, yapay ve sahte bir Turancılık söylemiyle bir imparatorluğu çöktürdüler.

Mustafa Kemal, İngiliz liberalizmini, İngilizlerin kapitalizm anlayışını, Fransız pozitifliğini ve sosyolojisini, Alman devletçiliği ve militarizmini birleştirip kendi siyasetini geliştirdi. İngiliz kapitalizmi, Fransız Jakobenezmi, Alman idealizmini harmanladı. Cumhuriyet, bu karışımın ürünüdür ve devlet kapitalizmini geliştirmiştir.

1925’te İngilizlerin Kürt politikası ile Stalin’in Kürt politikası örtüşmekteydi. Her ikisi de Kürtleri bir araç olarak görür ve kırım uygulamalarına, Kürt olgusunu yok etme politikasına ilgisiz kalmaktaydı. Birbirine düşman olan bu iki gücün üzerinde anlaşmaları ender konulardan biri budur.

Türkiye’de kurulan rejimin adı cumhuriyettir ama özü itibarıyla cumhuriyet sistemi veya devlet sistemi değildir. Devletin bağlı olduğu kurullar, kurumlar ve bir aklı olur. Onu bağlayan ve sınırlayan bir hukuku olur. Ancak Türk devlet sistemi, Kürt kırımını üzerine kurulmuş bir savaş rejimidir. Kuruluş ilkesinin başında Kürt kırımını gelir. 1925’te Şêx Said’i idam ettikten sonra, Hasan Hayri ve benzer düşüncede olanlara yöneldi. Oysa bunları hedef haline getiren şey, radikallikleri değildir. Bunlar, Kürtler ara-

sında birliği hedefliyorlardı. Hedeflenmeleri, bu düşüncüyü taşımalarındandı. Seyit Rıza asılmadan önce, Mustafa Kemal ile görüşür. Bu görüşmenin amacı ‘pişman olduğunu söylemek ve ardından asılmak’tır. Pişmanlığı itiraf ettirip öyle idam ettirmek ister. Seyit Rıza’nın son sözleri bilinir. Gizlice Elazığ’a götürülüp tren garında görüşür. O’na şu dayatılır: “Kürtlükten asla söz etme, Dersim’in Türk yurdu olduğunu kabul et, seni affedelim” denilir. Kendi öz varlığına ihanet edip inkara sığınırsa, affedileceğini söylerler. Seyit Rıza bunu kabul etmez ve öz varlığından geri adım atmaz. O nedenle idam edilir. Aslında aynı yaklaşım Hasan Hayri ve Şêx Said’de de söz konusu olur. O yüzden Şêx Said ve Seyit Rıza’yı mezhepçiliğe hapsetmek, onların onurlu tavrına ihanet etmek demektir. Onlar ‘Nakşi’, ‘Alevi’ gibi kimliklerle sınırlandırılıp çarpıtılamaz.

Kürtlerin son iki yüz yıllık felaket, katliam ve kırımlarında İngilizlerin rolü başatır. Mustafa Kemal’in önünün açılmasında da İngilizler rol oynar. İngilizler, Şêx Mahmut Berzenci heyeti ile Ankara hükümetinin görüşerek Kürt-Türk ortaklığı ve ittifaki temelinde bir birlikteliği yakalayabileceklerini ve bu durumun kendi bölgesel çıkarlarını tehlikeye atabileceğini görünce, 1922’de Kemalistlerle görüşüp yeni cumhuriyet rejiminin önünü açtı. Musul-Kerkük, hatta Hindistan yolu gibi çıkarları için, Sevr planından vazgeçti. İngilizler o zamana kadar Sevr planına bağlı kaldığı halde, Kürt-Türk yeni bir ilişkinin yol açacağı sonuçların kendi çıkarlarını riske sokma ihtimalini görünce, o anlaşmayı rafa kaldırdı ve hemen Yunan desteğini çekti. Zaten desteği çekince Yunanlılar yenildi ve geri çekildi. Tabi o zamana kadar Şerif Paşa’nın Avrupa’da girişimleri vardı. İstanbul başkonsolosu, Kürt Teali Cemiyeti’nden Seyit Abdulkadir ile görüşür; özerklik, federasyon veya küçük bölgesel Kürt devleti tartışmaları yürütür. Mustafa Kemal, tüm bu durumları görür ve buna karşılık Berzenci ile görüşmeler yürütür. Kürtlerle çeşitli düzeylerde, kendi amaçlarına göre ilişkiler geliştirir. Yine Sovyetler’le anlaşmalar yapar, ilişkiler geliştirir. Fransızlarla da anlaşma imzalar. İngilizler bu durumu görünce hemen Kürt, Yunan, Ermeni ilişkisini sonlandırır ve Mustafa Kemal’le anlaşır. Böylece Kürt kırımına tümüyle göz yumar. Bunun karşısında, kapitalizme sonuna kadar açılmış bir cumhuriyete, padişahlık ve hilafetin tasfiyesi de dahil olmak üzere, onay verilir. Böylelikle Musul ve Kerkük’ü de garantiye almış olur.

Günümüz mevcut iktidarının, Kürtlere yaklaşımında hiçbir felsefi-rasyonel yön yoktur. Kürtleri kendi iktidarı için bir oy potansiyeli, bir araç olarak görmektedir. Yüzeysel, pragmatik, günübürlük, hesapçı bir yaklaşımı var. Aslında bu olguyu ne yapacağını ne yapması gerektiğini kendisi de bilmemektedir. “Kürt ne bilir bayramı, hor hor içer ayranı”, “çingene çalar, Kürt oynar” söylemleri aslında bir doktrin, bir bakıştır. İçeriği olmayan kof, bitmiş bir şey olarak tanımlar. Kürde yaklaşımları budur. Oysa Kemalizm’in bir mantığı, bir rasyonelitesi ve kendi içinde bir politikası vardı. Elbette eleştirilecek yönleri olmakla birlikte, Batı modernitesine dayalı bir mantığı vardı. Kemalizm, bugün aşılındadır. Neo-Kemalist arayışlar var, ama bir çözüm üretebilirler mi belli değildir.

Kürtlerde burjuva milliyetçiliğini doğuracak bir sosyo-ekonomik veya sınıfsal zemin gelişmedi. İngilizler bu zemini gördü ve Kürtlerden hem desteğini hem umudunu kesti. Araplarda, Türklerde ve hatta Afrika’da bunu başarmalarına rağmen, Kürtlerin içinde bunun gelişmeyeceğini görüp anladılar. Kürtlerin bir ticaret grubu, bir orta sınıfı gelişmedi, yoktu. O nedenle isyanlar sürecinde bir milliyetçilik de gelişmedi. Daha çok aile, aşiret çıkarları riske girince ayaklanan bir gerçeklik söz konusuydu. Ayrıca egemen kesim, kendini Kürt olarak görmez, daha doğrusu kendini inkâr temelinde varlıklarını korurdu. Kendilerini Fars, Arap ve Türklüğe bağlarlar. Önce çıkarları riske girince isyan ederler, ardından isyan ettiklerine çok çabuk yaklaşır onların iş birliğine yatarlar. O yüzden de bir Kürt sosyal sınıfı, ti-

caret sınıfı, bir aydın sınıfı oluşmadı. Ciddi bir önderlik sorunu vardı.

Kürt olgusu etrafında bugün büyük gelişmeler yaşanır ve bu sorunun çözülmesi gerektiğini artık herkes bilmektedir. Çözüm modeli olarak dört yaklaşımdan bahsedilir: ‘Ulusların kendi kaderini tayin hakkı (UKKTH)’, ‘bireysel özerklik’, ‘bölgesel özerklik’ ve ‘kültürel özerklik’. Bunlardan bir çözüm projesinin, bir sentezin çıkması gerekir. Felsefe, tam da bunun için vardır. Tarih ve sosyoloji, bu amaçla vardır. Kürt olgusunun ne durumda olduğunu en iyi İngilizler anlarlar. Ayrıca bu sorunun mahiyetini ve kapsamını en iyi onlar bilir, bunun farkındalar. Bugün kırılan ‘İngiliz çemberi’ -ki yüz yıllık çember ve kapandı- yeniden güncellenmek istenir. Kürtlere karşı yürütülen savaşın asıl unsuru İngilizlerdir. Bu sayede perde arkasında kalır ve son 15-20 yılda sadece faiz olarak Türkiye’den 500 milyar dolar parayı Londra’ya çektikleri de bilinir. Geçen yüzyılda yaralı kalan Kürtlerin, bu yüzyılda da yaralı bırakılacağı bir modeli geliştirmek istemektirler. Türkiye’deki iktidarı savaşa sürerek, Suriye’deki İhvan planları gibi projelerle bunu başarmak isterler. Bir Erbil emirliği bu amaçla öne çıkarılır.

İhanetçi-işbirlikçi Kürtlük bir truva atıdır. Kendileri dışında tüm Kürdistan hareketlerin hem varlığını hem çalışmasını ortadan kaldırmaya çalışır. Kürtlerdeki önderlik boşluğunu bu sahte öncülüklerle doldurmak istedikler. Geleneksel işbirlikçi, ilkel milliyetçi, feodal egemen sınıfı dayatırlar. Bunlar, faşist devlet denetiminde, cebini dolduracağı bir ulus-devlet ister. Bunların varlık, özgürlük sorununa çözümleri yoktur.

Malbati, kendi kendini tüketme ve kırıma uğratma kurumudur. Judenrat’ın bizdeki karşılığıdır. Biyolojik sınırlarda seyreden bir kurumdur. Kendi kendini tüketen, yok eden bir yapıdır. Malbati kültürü, Kürdistan’da ekonomiyi ve diğer her şeyi yutmuş. Malbati, büyük ailedir. Normal aileyi de içerir ama ona indirgenemez. Malbati tüm gücü, sömürüyü elinde tutar. Sınıflaşmanın gelişmesini engeller, aile kurumuna dayanır. Uluslaşmayı engeller. Malbatilik, bir ideolojidir; tutucu-gerici bir ideoloji ve zihniyettir. Her malbati, kendi iktidarını kurar. Yunanlılar da gittikleri yerde, site/polis devletini kurar. Fakat malbatilikte büyük siyasi organizasyona gidilmez. Daha çok dar aile çıkarları her şeyin üstünde tutulur. Bu ailecilikle bir şeyin kurtarılamayacağı açıktır. Bazıları ailecilikte çakılıp kalmışlar. Çakılan bir kimlikten, yaratıcılık çıkmaz.

Gelinen aşamada Kürt halk ve ulus gerçekliği, tarihte ilk defa en gelişkin bilinç aşamasını yakalamış durumdadır. Burada söz konusu olan, yeterli veya yetersiz gerçekliğin, bir elit grup veya parti bilinci dahilinde olmayı aşmasıdır. Gerçekliğin ana kütlesi, halk ve ulus olarak kendi gerçekliğinin bilincine varmıştır. Artık kendi bilincine varan bir ulus veya halk var. Ulusun kendisi, kavram olarak bir zihniyet durumunu ifade eder. Kürtler açısından bu zihniyet durumu gerçekleşmiştir. Fakat aynı hususu bedenleşme için söyleyemeyiz. Salt zihinle yaşanmayacağına göre, bedenleşme de önemli bir gerçekleşmedir; dolayısıyla bir hakikat durumunu ifade eder. Sonuç itibarıyla ortaya çıkan ve kendi farkına varan bu gerçekliğin, kendisini demokratik ulus temelinde inşa etmesi; bunun için gerekli olan demokratik siyaset mücadelesini, bütünlüklü bir hukuk zemini üzerinde ve öz savunma temelinde yürütmesine ihtiyaç doğmuştur. Yürütülmekte olan güncel pratik çabaların temel amacı budur.

7- Kürt dirilişi

1970’lerden günümüze kadar devam eden son elli yıllık mücadele ile ortaya çıkarılan gerçeklik, Kürdistan tarihinin yeni bir safhasıdır. Bu tarihsel sürece ‘Çağdaş Kürt Tarihi’ de denilebilir. PKK ile başlayan bu tarihsel süreci kendinden öncekilerinden ayıran temel özellik; inkâr, imha ve asimilasyon politikaları ile var olma savaşımının iç içe geçmesidir. PKK, yok edilme sürecine devrimci radikal bir müdahalede bulunarak bu süreci tersine çevirmiştir.

1970’lerde Kürtlerin yaşadığı gerçeklik kendine, kimliğine, kültürüne, tarihine sahip çıkmaktan kaçan bir hale gelmiş olmasıdır. Son iki yüz yıldaki tüm isyanların ağır katliamlarla, sürgünlerle, baskılar ve cezalandırmalarla sonuçlandırılması, ardından Kürdistan coğrafyasında ekonomik çökertme politikasının devreye sokularak Kürtlerin açlığa mahkum edilmesi Kürdistan’daki toplumsal dokuyu parçalamış, insanların kendi ailelerini geçindirmekten başka bir şey düşünemez hale gelmelerine neden olmuştur. Kürt halkını bu tablodan kurtarmak, tekrar kendi varlığına, diline, kültürüne sahip çıkmasını sağlamak zorlu bir mücadeleyi gerektirmekteydi. Bugünkü duruma ulaşmak zindandaki direnişlerle, gerillanın kahramanca mücadelesiyle, toplum sathına yayılmış serhildan direnişiyle sağlanabilirdi.

Kürt Özgürlük Hareketi Önderliğinin 52 yıllık mücadelesiyle Kürtlerde gelişen kendi varlığından kaçış pratiği tersine çevrildi ve yeni bir tarihsel süreç başlatıldı. Kürtlerin kendi varlıklarını sahiplenmelerinin yanında, bunu tüm dünyaya kabul ettirmeleri de yine bu mücadele sayesinde oldu. Bu mücadele süreci, Kürtlerin ulusal bir topluluk olarak yeniden aynı ortak değerlerde buluşmalarını sağladı; Kürt toplumunun bundan sonraki mücadelesini sürdürmesine zemin teşkil edecek tarihsel bir miras oluşturdu. PKK Kürt varlığının kabulünü sağlarken, bununla birlikte demokratik siyasetin de yolunu açtı ve bütüncül bir demokratik mücadele için önemli bir toplumsal birikim sağladı.

Dikkat çekilmesi gereken en önemli husus şudur: PKK Önderliği bu mücadeleyle tarihte ilk defa bir ‘Kürt Akli’ni yarattı. Kürt toplumunda neredeyse tamamen dağıtılan ve ortak hafızadan silinen toplumsal akıl, PKK Önderliğinin yürüttüğü mücadeleyle ortak Kürt aklı olarak yeniden şekillendi. Kültürel geleneği yeniden yorumlamak, toplumsal sorunu doğru tespit etmek, toplumun yeniden ayağa kalkmasına ve bir toplum olarak birleşmesine yol açacak ortak değerleri tespit etmek ve çağdaş dünyada toplumun ihtiyacı olan politik-toplumsal strateji, taktik ve amaçları oluşturup topluma kabul ettirmek gibi zorlu görevler başarılmadan Kürt aklının oluşturulması imkânsızdı. PKK Önderliği çok yönlü çabayla, derin ve kapsamlı çözümlerle hem ideolojik bir çizgi hem de ortak Kürt aklını yaratmayı başardı.

Tarihsel birikimin zenginliği, komünal anlayış, kültür ve değerler Kürt varlığına yaşamaya devam eden zenginliklerdir. Kabile ve aşiret formu tarih boyunca hep komünal bir şekilde varlığını devam ettirmiştir. Kabile formunda sosyal dayanışmacılık, eşitlikçilik ve öz savunmacılık temel davranış biçimleri olarak varlığını korumuştur. Kabile-aşiret formunda dağlara sığınma, Kürt toplumunu kapitalist modernitenin etkilerinden en az etkilenen halklardan biri haline getirmiştir. Med Konfederasyonunun dağılmasından bugüne Kürtlerin siyasal birliğini sağlayacak bir öncülüğün çıkmamasına rağmen, kabile-aşiret formunda kendilerine özgü bir öz savunma biçimi oluşturarak varlıklarını büyük oranda korumayı başarmaları, Özgürlük Mücadelesi için en önemli miras olmuştur.

PKK’nin mücadelesiyle varlık kazanan Kürtler, şimdi o varlığın özgürlüğünü sağlama yükümlülüğüyle karşı karşıyadırlar. Varlığın özgürlüğü ulus-devlet haline gelerek sağlanamaz. Ulus-devlet Kürt özgürlük mücadelesinin demokratik komünal ve demokratik ulus çizgisine aykırı olduğu gibi, Kürt toplumunun tarihsel kültürü ve karakteriyle de uyumsuzdur. Kürtler tarih boyunca devletçi zihniyet ve yaşam tarzından hep uzak durmuşlardır. Kabile-aşiret formu büyük oranda komünal yaşamı bünyesinde barındırdığı için Kürt toplumunda binlerce yıldır varlığını sürdürmektedir. Dolayısıyla toplumun yeniden birleşmesi ve kendi varlığına ulaşmasında da komünalite yine başat rolünü oynayacaktır.

Kürt tarihi bugünden sonra demokratik komünalite ile demokratik ulusun inşasının tarihi olacaktır. Bu, hem Ortadoğu’nun tarihine, kültürüne ve sosyal dokusuna hem de Kürt halkının toplumsal karakterine en uygun olan yoldur.

Yedinci Bölüm

PKK'NİN TARİHTEKİ YERİ VE ROLÜ

Kürdistan'ın özgürlüğü ve bağımsızlığı için yola çıkan bir hareket olarak, ilk ideolojik grup döneminde "Kürdistan Devrimcileri" ve "Apocular" gibi adlandırmalar olsa da resmi kuruluşun itibaren PKK (Partiya Karkerên Kurdistan) ismini kullandı. Yani kendimide Kürdistan İşçi Partisi dedik. Halbuki aslında böyle bir sosyoloji, böyle bir sosyal olgu yoktu. Ama ismimizi işçi partisi koyduk. Neden? Çünkü, reel sosyalizme göre her halkta, her ulusta böyle bir parti vardı; Vietnam'dan Küba'ya, Rusya'dan Çin'e kadar her ülkede böyle bir işçi veya komünist partisi kurulmuştu. Biz de onlardan etkilendik ve onlara özendik. "Madem biz de bir ulusuz, bizim de bir partimiz olmalı" dedik. Ulusların kaderini tayin hakkı böyle bir partiyi ve ona dayalı ulus-devleti gerektirmekteydi. Biz de her şeyi aynen bu kavramlarla izah ettik.

Bilindiği gibi, bu tür partilerin bir sınıf temeli, bir ilkesi, bir amacı, bir programı, bir de savaş metodu olur. İşte ulusal kurtuluş savaş stratejisi budur. Reel sosyalist teoride bunların hepsi vardır; yani biz bunlardan hazır aldık. Bizim tek yaptığımız, bu gerçekliği Kürdistan'a uyarlamaktır.

Kürdistan'da bunu denemek isteyen başka kişi ve örgütler de vardı. Örneğin DDKO vardı, ama bir türlü "Kürt" ismini kullanamadı. Ayrıca 1970'ler ortamında parti kurmak cesaret isterdi. KDP'nin Bakur'da bazı uzantıları vardı ancak etkili ve başarılı olamadılar. İlk sekreteri Faik Bucak kim vurduya gitti; diğer iki sekreteri Sait Kırmızıtoprak ile Sait Elçi birbirlerine vurdurtuldular. Bu tür örgütlere bulduğumuz isim "ilkel milliyetçiler" veya "küçük burjuva milliyetçileri" idi. Kısaca "Biz onlar gibi olmayacağız" diyerek yola çıktık. Tüm amaçlarımızı gerçekleştiremediksek de PKK, Kürt varlığını keskinleştirerek tarihe damgasını vurdu. Tarih PKK çıkışını doğruladı.

1- PKK ile Kürt varlığına geçiş

1970'ler ortamı Kürtler açısından iyi anlaşılacak durumundadır. İnkâr ve kendinden kaçış çok ileri boyuttaydı. DDKO aslında bir kaçış içindeydi; "Kürt" adını bile kendisine koymaktan kaçınıyordu. Büyük çoğunluğuyla sol, zaten Kürt varlığını hiç ağzına bile almazdı; "Zamanı gelmemiştir veya sosyalizm kurulduktan sonra düşünürüz" derdi. Çözüm formülleri buydu. Sol güya "bu işte varım" diyenlerden oluşmaktaydı. İlkel milliyetçi örgütlenmelerin ise nerede oldukları bile belli değildi; arasan bulamazdın. Hele bizim gibi devrimcilere hiç barınacak ortam yoktu. İlkel milliyetçi örgütler,

“ PKK, yaşanan zıtlıklara ve olumsuzluklara rağmen, büyük bir harekettir. İnkârdan varlığa çıkış yaptırın tarihi bir iş yapmıştır. Bu çok zor bir iştir. Daha önceki Kürt Önderlikleri bunu yapamamıştır. Her önderliksel çıkış iki ayda çökmüş, bıraktıkları miras daha da çökertici olmuştur. Her direniş ve peşinden gelen yenilgi, bir parçayı daha yok etmiş, sonuçta Kürt diye bir şey kalmamıştır. İstendiği kadar mirlik tarihi, aşiret tarihi incelensin, belirtilen bu sonuca ulaşılması kaçınılmazdır. Kürt tarihi denen işte budur. PKK Önderliği bununla savaşmış ve sonuçta bir yol bulmuştur. ”

yarı-aşiret, yarı-feodal yapıları; onlara gidecek halimiz yoktu. Sözde sol örgütler de sosyal-şovendi; Kürtlerin adını bile ağızlarına almak istemezlerdi.

PKK Kurucusu Abdullah Öcalan, işte bu koşullarda 1970'lere etkili bir giriş yapmak ve tarihsel bir dönüşümü gerçekleştirmek istedi. 1969'da Sosyalizmin Alfabeti kitabını okuduktan sonra "Muhammed kaybetti, Marks kazandı" demişti. Ama henüz grup kurma, sola veya milliyetçiliğe kayma durumunda değildi. Sadece 1970'ler dünyasına giriş yapabilecek kadar bir donanıma vardı. İki tarafla da ilgilenmekteydi. Ama ortam inkârla örülmüştü. Adını bile söyleyen, her şeyi kaybettin demektir. Memur olduğunu da düşünürsek, böyle bir işe kalkışması mümkün değildi. Amed'de geçirdiği bir yıl içinde etkilendi ama henüz Kürt hareketine katılma düzeyinde değildi.

İstanbul'a gittikten sonra DDKO'ya giderek ilk hamlesini yaptı ve "Kürt" kavramını burada kullandı. Musa Anter'i de ilk kez orada gördü. Musa Anter'in öğüdü, "Devletle sol birbirine girmiş, biz bu ortamdan faydalanarak aradan sıyrılıp gelişme sağlayabiliriz, sağ-sol çatışmasından dolayı biz kendimizi için bir çatlak bulup aradan sıyrılalım" biçiminde olmuştu. O gerçek bir yurtseverdi. Zaten öyle olduğu için kontralar tarafından katledildi. Nusaybin onun anısını yaşatır ve bu çok değerlidir. Belki de İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra tek ciddi yurtseverdi. Tek başına bir parti gibi hareket etti. Yarım asır bir tek parti gibi davrandı. O zaman söylediği, "bu tehlikeli işlere bulaşmayın, kendinizi koruyun" sözü değerliydi. Parti kurmamış, fakat Kürtler için edebiyat yoluyla bir şeyler söylemeye çalışmıştı.

Dikkat edilirse, inkârdan ve kaçıştan başka bir şey yoktu. Devlet her şeye hâkimdi. İki Sait'in ölüm haberlerinin geldiği Güney'den umut edilecek hiçbir şey yoktu. Doğu Kürdistan'da Qasimlo vardı, onlar da benzer çaresiz durumu yaşamaktaydı. O dönemde Kürtlüğün yanına bile yaklaşılmamaktaydı.

Önder Abdullah Öcalan ise, mevcut koşullara rağmen adım atmak istedi. Bu yüzden ilk defa Mahir Çayan'ın konuşmacı olduğu toplantıda bulundu. Mahir Çayan, "Kürt sorunu vardır. Aynı devlet kurma hakkı dâhil, her hakka sahip olduklarını kabul etmeliyiz" demekteydi. Burjuva kuyrukçusu, revizyonist politika uygulayıcılarına karşı çıkıp "Bizim burjuva revizyonist politika değil, devrimci tarzda yaklaşım sergilememiz lazım" diye değerlendirme yapmaktaydı. Önder Abdullah Öcalan, Mahir Çayan'ı dinledikten sonra, "devrimci dediğin böyle olur" dedi ve Onun cesur tavır kendisinde çok derin bir iz bıraktı. Mahir Çayan'a sempatisi de böyle gelişti.

Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan, 1971'in sonu 1972'nin başında İstanbul'dan Ankara'ya geldi ve İstanbul Hukuk Fakültesi'nden Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne yatay geçiş yaptı. O zaman böyle yapılabiliyordu ve Mahir Çayan ile Hüseyin Cevahir de benzer bir yol izlemişlerdi. Kuşkusuz Siyasal Bilgiler'i tercih etmesinin sebebi siyasete duyduğu ilgiydi.

1972 Martında Mahir Çayan ve arkadaşları, bazı THKO'lu kadrolarla birlikte önemli bir eylem gerçekleştirdi. Bu eylemin amacı, Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idamını durdurmaktır. Deniz kendi örgütünden olmadığı halde, Mahir eylem yaparak idamı durdurmak istedi. 30 Mart'ta Mahir ve arkadaşları Kızılder'e şehit olunca, Önder Abdullah Öcalan öncülüğünde Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde boykot eylemi yapıldı. Bu eylemde Önder Abdullah Öcalan tutuklandı ve yaklaşık yedi ay Mamak Cezaevi'nde tutuklu kaldı. Söz konusu tutuklanma sürecinde devrimci gerçekliği biraz daha yakından tanıdı.

1972 Kasımında delil yetersizliği nedeniyle tahliye olduktan sonra Ankara'da Anıtkabir'in dibinde bir ev tutarak iki arkadaşıyla birlikte kalmaya başladı ve burada da Kürt meselesi üzerine düşünelme yoğunlaşmalarını sürdürdü. Bu temelde "sömürgecilik" fikri giderek güçleşti.

Önder Abdullah Öcalan, daha sonra Haki Karer ve Kemal Pir yoldaşlarla tanışarak, onların

kaldığı Bahçelievler'deki eve geçti. Kendisinde giderek netleşen bir düşünce olarak "Kürdistan sömürgeci" tezi son radeye gelmişti. Biraz okumuş ve pratik tecrübe de kazanmıştı. Bu temelde "ben bu düşünceyle, bu uğraştığım meseleyle yola çıkacağım" kararlılığına ulaştı. Unutmayalım ki Kürt sorunu o zaman hiç kimsenin ağzına almadığı, bundan kaçındığı bir meseleydi.

Önder Abdullah Öcalan DDKO'ya üye oldu, ancak Dev Genç'e üye olmadı. DDKO'nun son kongresine katıldı ve ilk kez bir kongrede konuşma yaptı. DDKO'ya ilk gittiğinde Hikmet Bozçalı başkanıydı. Necmettin Büyükkaya ve Mehmet Tüysüz de sırayla başkan oldular. Önder Abdullah Öcalan, DDKO kongresindeki konuşmasında "Doğu değil de Kürt diyelim" dedi ve şüphyle karşılandı, kuşkulu bulundu. Çünkü Kürt kelimesi yasaktı, "ancak provokatörler kullanabilirdi". Ama Önder Abdullah Öcalan cesurca bu kavramı kullandı.

DDKO'nun kongresine Dr. Hikmet Kıvılcımlı bir mesaj göndermişti. Orada "Mezopotamya'nın kahraman evlatları" diyordu. Önder Abdullah Öcalan, bu kavramı da dikkate alarak "Kürdistan sömürgeci" diye bir tanımlama yaptı. O zaman herkes "Doğu Anadolu" gibi kavramlar kullanılmaktaydı. Ama Önder Abdullah Öcalan, hiç kimsenin kullanmadığı açık bir isimlendirmede bulundu.

Ankara'ya geldikten sonra oluşan Önder Abdullah Öcalan ile Haki ve Kemal yoldaşlar arasındaki ilişki çok samimi, can kardeşliği gibiydi; sol birlik gibi bir ilişkiydi. Ulaştığı düşünce netleşmesini kendileriyle paylaşmak istedi. Fakat bu paylaşımı bir Kürt genciyle yapmanın daha doğru olacağını değerlendirdi ve o zaman yanlarında kalan Dersimli İbrahim'e, "ne de olsa katliama uğramış bir zeminde geliyor, herkesten çok bu yardımcı olur" diye düşünüp "Kürdistan sömürgeci" dedi ve adeta baygın düştü. Daha sonra başka arkadaşlara da düşüncesini açıklayarak bu temelde grup çalışmasını geliştirdi.

Önder Abdullah Öcalan'ın kendine özgü bir gizlilik anlayışı vardı. Tüm yaşamda olduğu gibi, bu konuda da son derece titizdi. Herkesle tek tek ilişki kurar ve düşüncesini bu temelde açıklardı. Başkaları duyarsa her şeyin biteceği yarısını taşıymaktaydı. Bu nedenle, adeta kulaklara üfler gibi konuşurdu. Apocu grup beş yıl boyunca hiçbir yazılı belge tutmadı, sadece sözlü söylemlerle yetindi. Bu tarz sayesinde grup, 1977 yılına kadar MİT tarafından izlenmeye alınmamıştı. Tam beş yıl boyunca devlet, Önder Abdullah Öcalan'ın bir grup kuracağını öngörememişti.

Önder Abdullah Öcalan, bütün kritik evrelerde daha çok sezgi yoluyla hareket ederek, öngörülmeyen adımlar atmaktaydı. Sezgileri kendisine beş yıl kazandırdı. Başka hiçbir yöntem Apocu Grubun çıkışını böyle başarılı kılamazdı. Grup dergi çıkartırsaydı, yazılı belge bırakırsaydı, kesinlikle erkenden tasfiye olurdu. Bu nedenle yöntem sorunu önemlidir. Karanlık bir yerdeysen, o zaman atacağı adımları doğru atacaksın. Yani atacağı adımları kendin belirleyeceksin. Çıkarılacak en çarpıcı sonuç budur.

Burada dar bir illegaliteden bahsedilmemektedir; bu tarz doğru yürüme, doğru bir doku büyümesi gibi anlaşılmalıdır. Bu, bir tohumun fide haline gelmesi, yeşermesi gibi olur. Bir şeyi kuluçkaya yatırmadan doğurtamazsınız. Çoğu kadrodaki tarz, doğurtma değil, çürütmedir. Önder Abdullah Öcalan'ın tarzı çürütücü değildir. Bu tarz çok iyi izlenmemektedir. Örneğin bir tasarı, bir proje varsa, önce onu olgunlaştırmak gerekir. Önce proje üretmek ve o projeyi hafızaya geçirecek kadar fidelikte büyütmek, ondan sonra toprağa vermek gerekir. Nitekim PKK kurulurken de "Acaba gençlik örgütü mü olsun, yoksa parti mi olsun" diye tartışılmıştır. Hiçbir şeye öyle bir anda ve kolayca karar verilmemiştir.

Önder Abdullah Öcalan, 1974'te Ankara'da yüksek öğrenim gençliği örgütlenirken ADYÖD (Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneği) Başkanı seçilmişti. Orada Kürt-Türk ayrımı yoktu ve Dev-Genç adayı Abdullah Öcalan yoldaştı. Diğer aday ise Taner Akçam'dı. Galiba Önder Abdullah Öcalan'ın fedakârlığı ve dürüstlüğü öğrencilerde karşılık bulmuştu ki tercih etmişlerdi. Bir de Önder Abdullah Öcalan Siyasal Bilgiler Fakültesi adayydı, Taner Akçam ise Ortadoğu Teknik Üniversitesi adayydı. Sonuçta Önder Abdullah Öcalan kazandı. ADYÖD içinde Apocular, "Kürdistan sömürgeci" diyen küçük bir sol grup olmuştu. Önder Abdullah Öcalan görüşlerinin doğruluğundan emindi.

Apocu Grup 1973 Newrozunda Çubuk Barajı toplantısı ile kurulmuştu. Bu, grubun ilk teşekkülüdür. Orada hiçbir yazılı belge olmaması için tedbir alınmıştı. O günün tedbiri, kalem-defter olmamasını sağlamaktı. Katılanlar toplantının olacağını da bilmiyordu. "Bugün Newrozdur, haydi Çubuk Barajı'na gidelim" denerek gidilmişti. Bu da bir tedbirdi. Çubuk'ta bir grup kurmak için toplantı yapılacağını, Önder Abdullah Öcalan dışında hiç kimse bilmiyordu. Ve Çubuk Barajı'nda buluşup toplantı yaptıkları sonra bir grup olduğumuz açıklandı. Yazılı belge olmadığı için hiç kimse grup olduğumuzu ispat edemezdi. Hiç kimse "siz Kürt grubu kurmuşsunuz" diyemezdi. Çünkü belgesi ve ispatı yoktu.

PKK Fis Köyü'nde kurulurken de "Acaba gençlik örgütü mü olsun, yoksa parti mi olsun" diye tartışılmaktaydı. Sonuçta parti olmakta karar kılındı. Tabii kongre için Kürdistan'ın değişik bölgelerinden delegeler seçilmiş ve Amed gibi bir merkezde Lice gibi kırsal alanlarda toplanmıştı. Yine Program Taslağı ile Kürdistan Devriminin Yolu Manifestosu hazırlanmıştı. Program Taslağı Haki yoldaşın şehadetine cevap olarak yazılmıştı. Bunlardan önceki tek yazılı belge, Önder Abdullah Öcalan'ın 1975-76 kışında Hayri Durmuş yoldaşa yazdığı taslağıdır. Ancak daha sonraki düşünsel faaliyetlere yön veren bu taslak gizli tutulmuş, yazılı bir materyal olarak basılmamıştı. Fakat bu taslaktaki düşünceler çerçevesinde 1977 yılının baharında Kürdistan'ın bütün temel merkezlerinde kadro adaylarının katıldığı toplantılar yapılmıştı. İrili-ufaklı eli civarındaki toplantıyla örgütsel yapı hazırlanmaya çalışılmıştı. Bunlar temelinde 26-27 Kasım 1978 tarihinde Fis Köyü'nde yapılan toplantıyla parti olmaya karar verildi. Nasıl bir örgüt olunacağı ve parti ismi bir süre tartışıldıysa da sonuçta Kürdistan İşçi Partisi (PKK) isminde karar kılındı. O da Vietnam'dan etkilenmedi. Parti ismini somutlaştırma ihtiyacına cevaptı. Çünkü çok katı bir inkâr vardı.

Nitekim resmi parti kuruluşu daha birinci ayını doldurmuştu ki, Fırat'ın batısını Kürtsüzleştirmeyi hedefleyen Maraş katliamı ger-

“ Kadın özgürlük mücadelesi ile önderlik savaşımı iç içe gelişen bir olaydır. PKK'de önderliksel gerçekleşmenin ayırt edici özelliği kadın özgürlük çizgisini ve mücadelesini geliştirebilmesi olmuştur. Bu da Kesire ile yürütülen mücadeleye bağlı gelişmiştir. Kesire'nin işbirlikçi, aristokrat ve boşucu anlayış ve tarzına karşı mücadele PKK Önderliğini geliştirmiş, önderliksel gelişme de kadın özgürlük çizgisini ve mücadelesini ortaya çıkartmıştır. PKK Önderliğinin yenilmezliği kadın özgürlük hareketinin öncülüğü ile sağlanmıştır. ”

çekleştirildi ve buna dayanılarak Kürdistan'da sıkı yönetim ilan edildi. PKK bir parti olarak kendini yeterli örgütlülüğe kavuşturmadan yeni bir askeri darbe adım adım hazırlanmaktaydı. Mayıs 1979 Elazığ tutuklamaları ve Şahin Dönmez'in ihanetinin yarattığı ağır baskı ortamında Önder Abdullah Öcalan, Temmuz 1979 başında sınırı geçerek Suriye topraklarına ve sınırdaki Kürt olan Kobani kentine gitmek durumunda kaldı. Maraş Katliamı ile ilk adımları atılan yeni askeri darbe de 12 Eylül 1980 tarihinde gerçekleşti.

Önder Abdullah Öcalan, 12 Eylül 1980 faşist-askeri darbesini Ortadoğu'da, Lübnan-Suriye sahasında Filistin örgütleriyle geliştirdiği ilişki zemininde karşıladı. Darbeye karşı kadroları geçici geri çekme, toparlama ve eğitim hazırlayarak yeniden ülkeye seferber etme taktiğini benimsedi. Ülkede Mazlum Doğan, Kemal Pir, Hayri Durmuş ve Sakine Cansız yoldaşlar öncülüğünde 1981-82 Büyük Zindan Direnişi yaşanırken, Ortadoğu sahasında PKK 1. Konferansı ve 2. Kongresi temelinde 12 Eylül Darbesi'ne karşı mücadelenin teorik ve stratejik çizgisini geliştirerek yoğun bir kadro-savaşçı eğitimi yü-

ediyordu.

1990'ların başında yaşanan Sovyetler Birliği'nin çöküşü ve Körfez Savaşı ardından Ekim-Kasım 1992 Güney Savaşı'nın sonuçlarını değerlendiren Önder Abdullah Öcalan, Türkiye Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın yaklaşımlarını da dikkate alarak 17 Mart 1993 tarihinde ilk kez ateşkes ilan etti ve Türkiye yönetimini sorunları siyasetle çözmeye çağırıyordu. Bazı bakımlardan siyasi çözüm zemini vardı ve pratik-askeri durum böyle bir çözümü kaldıracak düzeydeydi. Ancak içindeki ve dışındaki savaştan rantçıları çevreler ve çeteci güçler, çeşitli provokasyonlarla siyasi çözümün önünü kapatarak, Türkiye'deki siyasi çözüm yanlı güçleri de hedefleyen planlı bir topyekün özel savaş saldırısını gündeme getirdi. Çok açık ki bundan sonrası bir tekrar ve çatışmalı durumun giderek daha da ağırlaşması olacaktı.

Önder Abdullah Öcalan, başlayan bu yeni saldırı sürecinde bir yandan demokratik siyasi çözüm taleplerini sürekli yinelerken, diğer yandan da gerillayı ve halkı hedefleyen ağır imha saldırılarını kırabilmek için çok yoğun ve yaratıcı bir mücadele içinde oldu. Buna karşı gerillayı ezemeyen ve siyasi çözüme de gelmeyen iç ve

rüttü. 12 Mart 1971 askeri darbesi ardından Ankara'da devrimci gençliğin toparlanma çalışmalarına öncülük etmesine benzer bir biçimde, 12 Eylül 1980 askeri darbesi ardından da Ortadoğu'da Türk ve Kürt örgütlerini toparlayarak anti-faşist cephede birleştirme çalışmalarını öncülük düzeyinde yürüttü. Ortaya çıkardığı birikimi 1982 güzünden itibaren ülkeye sevk ederek, 12 Eylül Cunta yönetimine karşı gerilla direnişine yöneltti.

Pratikteki her türlü geri çeken hatalı tarzlara rağmen, Önder Abdullah Öcalan'ın bu yeni yönelimi 15 Ağustos 1984 Eruh ve Şemdinli eylemleriyle tarihi bir gerilla direnişini ortaya çıkartıp pratikte ete-kemiğe kavuştu. Komutan Agîd (Mahsum Korkmaz) öncülüğünde bütün zorlukları yenip engelleri aşarak gelişen bu direniş, kısa sürede halkı etkileyerek cepheleşmenin ve gerillalaşmanın zeminini döşedi. Önder Abdullah Öcalan'ın doğrudan yönettiği Mahsum Korkmaz Akademisi'nde yürütülen yoğun teorik, ideolojik ve askeri eğitim ve mücadele ile her türlü çeteciliği aşan Kürdistan Özgürlük Gerillası, 1990 yılından itibaren halkın serhildana kalkışını ve ulusal diriliş devriminin gerçekleşmesini başardı. Kadın öncülüğünde yaşanan Kürt halk serhildanı, aynı zamanda kadın özgürlük devriminin başladığını da ilan

dış rantçı çevreler, 1998'de yaşanan tekrar ve pata ortamından da yararlanarak 9 Ekim 1998 Uluslararası Komplosu'nu örgütleyip dayattılar. Roma'ya kadar gitmeyi başaran Önder Abdullah Öcalan'ın Kürt sorununun siyasi çözüm talebini reddederek, 15 Şubat 1999 komplosunu planlayıp İmralı sistemini ortaya çıkardılar.

Önder Abdullah Öcalan, uluslararası komplo saldırısına ve İmralı soykırım sistemine, tarihi paradigma değişimiyle cevap verdi. İktidar ve devlet sisteminin ortaya çıkardığı ve kapitalist modernite düzeninin daha da derinleştirerek ağırlaştırdığı toplumsal sorunlar için demokratik modernite paradigmasıyla demokratik toplumcu çözüm yollarını geliştirdi. PKK'yi iktidarcı ve ulus-devletçi bir parti olmaktan çıkartarak, kadın özgürlüğüne ve toplumsal ekolojiye dayalı demokratik toplumcu bir parti haline getirdi. Kürt sorununun demokratik ulus çözümünü programlayarak, demokratik özerkliğe dayalı demokratik konfederalizm sisteminin örgütlenmesi ve bu temelde çözümlerin geliştirilmesi görevini netleştirdi. Bu biçimde ulus-devletçi çözümsüzlüğü aşip demokratik ulus çözümü için mücadeleyi öngörerek, kapitalist modernite sisteminin yargıladı ve komploya karşı mücadelenin strateji ve taktiklerini ortaya çıkardı.

Bu biçimde yaşanan yirmi yıllık mücadele ve son on yıllık amansız savaş, bir yönüyle 1993'ten itibaren yaşanan tekrarın bir devamı olduysa da aynı zamanda yeniden bir değerlendirmeyi de gerekli kıldı. En başta yaşanan savaş ne zafer ne yenilgi çizgisini aşamayan pata durumunu ve bu temeldeki tekrarı devam ettirerek çözümsüzlüğü daha da derinleştiren bir etken haline geldi. Bu duruma yol açan teorik, ideolojik, örgütsel, stratejik ve taktik durumların yeniden değerlendirilmesi, ideolojik ve stratejik olarak ulusal kurtuluş çizgisinden tam olarak kopmayı, amaç-araç uyumunu tam olarak sağlamayı, bu temelde yeni bir değişim, dönüşüm ve yeniden yapılanma süreci yaşamayı gerektirdi. Bu da pratikte komün ve devlet ayırımı ve yok edilme istenen kadın komüncülüğü ile kastik erkek egemen yapılanması arasındaki çelişkiye dayalı tarihsel gerçekliği daha derinden anlamayı, PKK'nin örgütsel yapısı ile silahlı mücadele stratejisini sona erdirmeyi gerekli kıldı.

Tüm hata ve eksiklerine rağmen komploya karşı yirmi altı yıllık gerilla ve halk direnişi, Türk devletinin tüm inkâr ve imhacı saldırılarını kırmayı ve boş çıkarmayı başardı. 'Çöktürme Eylem Planı' temelindeki saldırılar başarısız kılınarak sahiplerini zora sokar bir duruma geldi. İçteki bu durumun, Ortadoğu'da yaşanan Üçüncü Dünya Savaşı'nın Türkiye sınırlarına dayanması ve Türkiye'yi de tehdit eder hale gelmesi sonucunda beka tehdidi ile yüz yüze gelen Türk devleti, Ekim 2024'ten itibaren Devlet Bahçeli üzerinden yeni bir yaklaşım ve söylem geliştirmeye başladı. Buna Önder Abdullah Öcalan da 27 Şubat 2025 Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı'yla cevap vererek yeni bir süreç başlattı ve süreci kimliğine kavuşturdu. Söz konusu Çağrı temelinde Kürt halkının varlık ve özgürlük mücadelesinin PKK ismiyle yürütülen süreci sona erdirilerek, Demokratik Komünler Birliği temelindeki yeni tarihi dönemi başlatıldı.

2- PKK, inkârcılığa karşı Kürtlüğü diriltme ve kesinleştirme hareketidir

Bu değerlendirmede geliştirilen "Proto-Kürt Tarihi" tanımlaması son derece yerindedir. Hakeza "Örtük-Kürt Tarihi" dönemi de öyledir ve ortaçağı ifade etmektedir. Moderniteyle birlikte "Yok Oluş Tarihi"ne, "İnkâr ve İmha Tarihi"ne bir giriş vardır. Bu dönemde çöküş oldukça hızlanmıştır. Kabile ve aşiret sistemi belki Kürtlüğü biraz yaşatmaktaydı. Fakat Kurmanc biçimindeki dağılma da hız kazanmıştı. Burada Kurmanclaşma olayını daha iyi anlamak gerekir. Aslında PKK çıkışı esas olarak Kurmanca dayanır ve bu önemlidir. Ne bir aşiret ne bir mezhep ne zengin bir aile ile ilgisi vardır. Önder Abdullah Öcalan dahil PKK kadrolarının önemli bir kısmı zorbela ayakta kalmaya çalışan Kurmanc ailelerden gelmektedir.

Peki bu tip ailelere sosyal birim denebilir mi? Bunların sınıf olmadığı çok açıktır, yine toplum ve aşiret olmadığı da çok açıktır. Birkaç akraba var ama onlar da birbirine karşıttır. Aile tamamen kendi içinde dağılmıştır. Örneğin Önder Abdullah Öcalan'ın aşireti Berazi aşiretidir ama adı var kendisi yoktur. Çoktan dağılmış, herhangi bir aşiret ilkesi, kuralı kalmamıştır. Aynı zamanda kabile de öyledir. Kendilerine "Mala Ocê" den-

mektedir. 'Oc'eler bir kabile olabilirler ama o da sadece isim olarak vardır. Büyük ihtimalle eskiden Berazi aşiretinin bir kolu olabilirler. Baba böyle bir ailedendir. Ana ise, ana tarafından Türkmen geleneğinden gelmektedir, ama Kürtleşmiştir.

Açık ki bunlar önemlidir, ama bunların Önder Abdullah Öcalan üzerinde sosyal yansıması yoktur. Önder Abdullah Öcalan'ın aile çözümlemesinde ulusallık yok olmuştur. Klan-kabile kültürü de yoktur. Geriye "Malbatı" kalır ama, aslında o da çökmüş durumdadır, ismi var kendisi yoktur. Türkmen denilince belki kalıntı şeklinde anada yaşamaktadır ama o da Kürtleşmiştir. Daha doğrusu tam bir karmaşa söz konusudur.

Dikkat edilirse, babada kabile-aşiret kültürü neredeyse tamamen bitmiştir. Dolayısıyla bu kültürlerden çocuğa yansıyan hiçbir şey yoktur. Geriye kalan bir ailedir ki, o da derme-çatma haldedir ve çocuk için de engeldir. Demek ki böyle bir köyün Önder Abdullah Öcalan'a vereceği herhangi bir değer yoktur. Ortada hiçbir şeyden haberi olmayan bir köy vardır. Bu köyün herhangi bir sosyal gerçekliği de yoktur. Ne kabile ne aşiret köyüdür; kendi kendini unutmuş köy demek daha doğrudur.

Peki bu durumda Önder Abdullah Öcalan'da yaşanan patlamaya ne yol açtı? Önderlik gerçeğini ortaya ne çıkardı? Bunu doğru çözmek gerekir. Neticede PKK, tamamen Önder Abdullah Öcalan'ın iradesiyle gerçekleşmiştir.

Çok açık ki burada bir sosyal temel aramak zordur. Dine ilişkin arayışları vardır ve pek çok dua ezberlemiştir. Ama dua ezberlemek yaşanan önderliksel çıkışı tarif edemez. Yine köyün gelenekleri vardır ama bunlar da hiç ilgilenmediği hususlardır. Köy terbiyesinin ve de cemaatin yanından bile geçmemektedir. Ailede de baba der "beni bu kadından kurtar"; ana der "beni bu adamdan kurtar". İkisi de büyük bir problemdir. Yine de bunlara rağmen bir şeyler yapılmıştır.

Tabi ki okul süreci de önemlidir. Okulda biraz tablo değişir, Kürtlük ilk defa sorun olarak öne çıkar. Okuyup memur olmak istenir ama "Kürtlük engel olabilir mi?" diye de korku ve endişe yaşanır. Okulda iyi derece alınıp yükseliş imkânı

Önder Abdullah Öcalan ise gitmeyerek ısrarla ülkede devrimci mücadeleyi geliştirme seçeneğini denemiştir.

Demek ki 1973-75 grup aşaması, sola açılmamızla bağlantılı bir Dev-Genç mirasıdır. Dev-Genç'in 1970'lerdeki çıkış pratiğinin sonucudur. Onun da önder kişiliği Mahir Çayan'dır. PKK'nin en temel bir dayanağının bu olduğu ortaya çıkmaktadır. 1972-73'te gruplaşmaya yönelmede Mahir'in anısı önemlidir. Bu şahadetler yitip gitmemiş, anılarına Apocu Gruplaşmayla cevap verilmiştir. Kaldı ki bu harekette öncü düzeyde yer alan Ömer Ayna ve Hüseyin Cevahir gibi Kürt gençleri de vardır, yani bir Kürt-Türk birlikteliği söz konusudur. Kemal Pir ve Haki Karer ile bu birliktelik Apocu Gruba da taşınmış, bir Kürt-Türk birlikteliği olarak grup oluşturulmuştur.

Bilindiği gibi, bu grupla 1978'de partileşme adımı atılmıştır. Buradaki esas nokta, "Bir adım da olsa PKK doğsun" yaklaşımıdır. Bu temelde "Biz fideliğimizi ettik, artık büyür" diyoruz. Bu noktada biz yaşayacak mıyız, yaşamayacak mıyız, hiç umurumuzda değildir. 1973 Newrozunda Çubuk Barajı'nda bir tohum ekilmiş; o fide olmuş, 1978'de o fide toprağa verilmiştir ve 'artık büyümesi gerekir' yaklaşımı hâkimdir.

Şüphesiz Önder Abdullah Öcalan'ın Ankara'dan çıkışında Kesire Yıldırım ile olan ilişkisi de önemlidir. Bu, Ankara'da içine girilen bir ilişkiydi. Duygusal boyutu yanında, gelişen örgütte karşı cinslerin nasıl birlikte var olacağı sorusuna cevap oluşturmak açısından da önemliydi. Aynı zamanda çözmekte herkesin zorlanacağı, kimsenin çözüme gücü gösteremeyeceği bir ilişkiydi. Kesire'nin ailesinin Dersim'de ihanet içinde olan bir aile olduğu duyulmuştu ve bilinmekteydi. Yöre olarak Mazlum Doğan arkadaşla birbirlerine yakındılar. Her ikisi de ilgilenmeyi ve kazanmayı gerektiren özelliklere sahiptiler. Mazlum arkadaşı kazanmak zor olmadı ama Kesire temkinliydi. Görünüş itibarıyla Kurdi özelliklere sahip bir kadındı. Bu nedenle, Önder Abdullah Öcalan'ın kazanmak istediği açıktı. Yaklaşımlarında herkesin yaşayabileceği bir duygusallık da vardı. Kesire ile yaptığı konuşmada, "Tamam sen de gruba dahil olabilirsin, ama nişanlılık gibi bir şey yapabilirsin, bu ben de olabilirim, başkası

zorlayıcı bir ilişkiydi ki, bu durumu gözleyen Cemil Bayık ve Kemal Pir arkadaşlar "Önderliği bundan kurtaralım" diyerek cezalandırma kararı almış; sonra da "Önderliğin mutlaka bir bildiği vardır" diyerek vazgeçmişlerdir. Önder Abdullah Öcalan için işte bu kadar zorlayıcı bir ilişkiydi.

Harpagos'tan beri Kürdistan tarihinden gelen bir anlayış söz konusudur. "Harpagosluk" demek, başkalarına bütün gücüyle hizmet etmek demektir. Bu anlamda bir Harpagos çelişkisi vardı. Buna "Harpagos Sendromu" da diyebiliriz. Belli ki yaşanan da böyle bir Harpagos Sendromuydu. Peki bundan nasıl kurtulabilir? İşte esas mesele budur. Bu, Kürt tarihine çok ciddi bir zarar vermiştir. 2500 yıllık bir sendrom ve ciddi bir hastalıktır.

Şüphesiz bütün bunları, PKK tahlilini yaparken dürüstçe tam bir anlamlılığı sergilemek için belirtiyoruz. Bazı yanılgıları ortadan kaldırmak, bazı yetersizlikleri aşmak için ifade ediyoruz. Belli ki bu ilişki olmayabilirdi; ama oldu. Neden? Çünkü bunlar Kürdistan'ın hâkimiydi. Kendilerini böyle görür ve egemenliklerini başka kimseye de vermek istemezlerdi. Bunlar göz ardı edilerek ve de mücadeleyle aşılardan PKK kurulamazdı. Kurulsa da eksik ve yanlış olurdu.

Burada çözülmesi ve aydınlatılması gereken husus şudur: Bu ilişki mutlaka bizi bulacaktı. Duygusal boyutu da dahil bir biçimde yaşanacaktı. Bu noktada yaşananın erken olduğu söylenebilir, "Tehlikeli bir biçimde gelişti" denebilir, yine "Grup, parti hazır değildi" denebilir. Belli ki bütün bunlar ve benzerleri söylenebilir. Ama böyle bir ilişkinin yaşanma zorunluluğu inkâr edilemez. Çünkü Kürt haritası, Kürt mantalitesi bunsuz olmaz. Yani "buranın egemeni biziz" der. "Parti olursa bizsiz olmaz" der. "Önderlik diyorsan, önderlik biziz. Sen de kimsin?" der. Kesire, Şahin Dönmez için, "Bizim evin önündeki köpekler gibiydi, ona kemikleri verirdiydik" der. O kesimin kendisini konumlandırıldığı yer burasıydı.

Zaten bu işbirlikçi kesimler, "Bu toprak demek biz demektir, toplum demek biz demektir" demekteydi. Kendilerini ajan olarak da görmezler. Aristokrasi tam da budur işte. Tanık Ziya Ekinç'inin Lice beyleri için söylediği, "Bu beyler kendilerini Kürt görmüyorlar. Onlara göre Kürt demek ça-

şavaştır. Kesire on yıllık savaş sonrasında kaçınca, işbirlikçilik de onunla birlikte tarihe gömülmüştür. Şimdi PKK olayında da reel-sosyalizm ve burjuva ilişkisi tarihe gömülmektedir. Kuşkusuz bu değerlendirmeler çok önemlidir. PKK'nin neden ve nasıl doğduğuna ilişkin değerlendirmeler son derece öğretici olmaktadır.

Kürtler inkâra uğramış bir halktır. Kendimize PKK diyerek hem Kürtlere ad verme hem parti kurma ve hem de bunları sosyalist olarak yapma gerçekleşmiştir. Böyle bir parti ile sağlanan Kürt kimliğinde hem varlık ve hem de özgürlük iç içedir. Mücadele neticesinde varlık kazanılır, ama sosyalizm yani özgürlük kazanılmaz. Sosyalizmin kazanılması, reel-sosyalizmin iç özelliklerinin etkisi sonucu çökmesi ile bağlantılıdır. Çünkü Rusya'da da çöktü, Çin'de de çöktü.

Burada, tamamen inkâra uğramış bir Kürtlük olayı söz konusudur. Hem sosyalist ve hem de Kürdistanî bir parti ile inkâra karşı varlığı bu ontolojiye, antropolojiye ve sosyolojiye dayandırıyoruz. Dikkat edelim, PKK ve Kürtler olayında hangi Kürtleri esas aldık? Kuşkusuz Kurmanc Kürtleri. İşte bu çok önemlidir. Dikkat edilirse, ontolojik, antropolojik ve sosyolojik bir temel var. PKK'nin ilanı bunu kapsar. Bu kavramları biraz açarsak görürüz ki, Kürt varlığını kesinleştirdik. Yani Kürtler vardır ve varlığı kesindir. Bu, PKK'nin zafer niteliğindeki başarısıdır. Antropolojik kazanımdır, ontolojik kazanımdır, ancak daha sosyolojik kazanım olmadı; yani özgürlük kazanımı olmadı. Neden? Çünkü reel-sosyalizmle özgürlük kazanılmaz. Böyle olduğu için de iç nedenlerle reel-sosyalizmde çöküş yaşandı.

PKK ise Kesire ile savaşla varlığı kazandı. Bütün Kürtler kadın gerçeğinde kaybederken, tam tersine Önder Abdullah Öcalan'da varlık kazanmıştır. Burada tekrar Mem û Zin ve Derwêş û Edulê hikâyelerine gelelim. Aslında bu hikâyelerde bir sosyolojik olay var, bunu izah etmeye çalışmaktayız. Bu sosyoloji bilinmemektedir. Bu "Ölüm sosyolojisi" demektir. Belli ki sosyolojiyi canlandırmadan Kürt inkârı aşılabilir, Kürt dilerilemez, Kürt yuvası sağlığına kavuşamaz. Tabi bu durum sadece Kürtlere mahustur. Yahudilikte "Soykırım benzersizdir, bunun başka bir örneği başka bir halkta yoktur" denilir. Bunun anlamı,

PKK, modern çağdaki Kürt inkârını yerle bir eden örgüttür. PKK'de Kürt varlığı tarihi anlamını buldu. PKK'nin tarihi, Kürt varlığının kanıtlanmasının ve inşa edilmesinin tarihidir. PKK mücadelesinin anlamı budur ve başka bir anlam asla çıkarılamaz. Peki ne kadar özdeşlik kurdu? Yani Kürt eşittir PKK oldu mu? Çok açık ki bu da anlamlıdır ve söz konusu özdeşlik ilişkisi başarılı bir biçimde kurulmuştur. Varlık bilinci edinilmiş ve kazanılmıştır.

yaratılsa da diğer yandan asimilasyon kişiyi kendi olmaktan çıkaracak bir şeydir. İnsanı geliştirmeyeceği tamamen silecektir. Tüm Kürt gençlerinin yaşadığı bu durumu Önder Abdullah Öcalan da çok yoğun bir biçimde yaşamıştır. Ortaokuldan sonra Ankara'nın göbeğindeki Tapu Kadastro Meslek Lisesi'nde okumuştur.

Şüphesiz Ankara ortamı asimilasyon kültürünü daha da derinleştirecek yapıdadır. Eğer 1970'lerin devrimci ortamı olmasaydı, Dev-Genç olmasaydı, burada çıkış yapma durumu olmayabilirdi. Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan, Komünizmle Mücadele Derneği'nden Ülkü Ocakları'na kadar Ankara'da her ortama gitti ve buralarda bir şeyler aradı, ama bulamadı. Dev-Genç ile ilgili gözlemleri kendisini daha çok etkiledi ve sola yönelmesini geliştirdi. Fakat bunlar henüz bir örgüt kuracak düzeyde etkileyen hususlar değildi. Tapu Kadastro Meslek Lisesi'nden sonra Diyarbakır ve İstanbul'da memurluk yaptı ve arkasından Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde okumak için tekrar Ankara'ya geldi. Tüm bu süreç Dev-Genç'e yönelik güçlü bir ilgi oluşturdu. Demek ki Türkiye Devrimci Gençlik Hareketi olmasaydı, belki de Apocu Önderliksel çıkış da olmazdı. Bu husus çok önemlidir. 1970'ler Türkiye'sinin ve Dev-Genç'in adeta belirleyici etkisi olmuştur. 1968 dünya devrimci gençlik kuşağı Apocu çıkışı yaptıran en önemli etkenlerdendir. Bu da şimdi DEM Parti geleneğinde yaşayan bir husustur. Önder Abdullah Öcalan, 2013'te HDP kurulurken "Mahir'in mirasını sizlere devrediyorum" demiştir. Tam kırk yıl boyunca taşıdığı Mahirlerin mirasını HDP'ye devretmiş ve "Devrettiğim bayrağı yükseklerde tutun" diye uyarılmıştır.

Türkiye Solu'nun HDP'de kuruluşundan itibaren yer alması işte bu mirasla bağlantılıdır. Daha 1974'te devrimci gençlik ADYÖD'de birleştirilmiş, 1981-82'de de devrimci hareketi birleştiren Faşizme Karşı Birleşik Direniş Cephesi (FKBDC) kurulmuştur. Mihri Belli, Teslim Töre ve Taner Akçam gibi liderler de bu cephe içinde yer almıştır. Ama onlar Avrupa'ya gitmiş,

da olabilir" dedi. Aksi halde grup içinde dağıtıcı olabileceğini düşünmekteydi.

Kesire'nin önce Dersim'de olan ailesi sonradan Ankara'ya gelmişti. Önder Abdullah Öcalan'ın en ciddi girişimlerinden biri, bu aile ile temas kurmaktı. 1976-77 yıllarında neredeyse iki yıl bunun için çok uğraştı. Baştan beri problemleri bir ilişkiydi. Ne kabul etme ne de reddetme vardı. Tam bir problemli. Babası Ali Yıldırım, direkt İsmet İnönü ile ilişki kurmuş olan biriydi; Dersim'de Kemalistlerle birlikte hareket etmişti. Önder Abdullah Öcalan için, "Biz bu adamı evimize aldık, onu bu tehlikeli işlerden alıkoymak için" demişti. Fakat Kesire'nin ne kadar bilinçli hareket ettiği belli değildi. Önder Abdullah Öcalan'ı bu ilişki üzerinden etkisiz kılmayı üst düzey bir karar olarak vermişlerse, bunda Kesire'nin bir rolünün olup olmadığı netleşmiş değildir.

Ali Yıldırım, Kesire'nin içine girdiği bu ilişkiye baştan itibaren olumlu bakmamış, istemediğini de açıkça söylemişti. Kesire ile olan evlilik zaten sembolik bir şeydi. Önder Abdullah Öcalan'ın da bu ilişkide bazı amaçları vardı; çok bilinçli olmasa da adeta kendi içinden "bu ilişki bana gereklidir" demekteydi. İşte birçoklarının anlamadığı nokta burasıdır. Oysa bu ilişkiler Önder Abdullah Öcalan için olmazsa olmaz niteliğindedir. Kuşkusuz "Bir devlet ailesidir, onu kullanacağım" gibi bir düşüncesi yoktur. Mesele vazgeçilemeyecek duygular da değildir. Ama oluşan yeni Grup için böyle bir ilişki gereklidir. Önder Abdullah Öcalan böyle bir ihtiyacı derinden hissetmektedir. Nitekim PKK olayında bu ilişki kritik bir yere sahiptir.

Fakat Kesire, baştan itibaren adeta Önder Abdullah Öcalan'ı çökertmek için inanılmaz davranışlar göstermiştir. Acaba gerçekten çökertmek için mi, yoksa 'bu ilişkinin neden olmayacağını' göstermek için mi öyle davranmaktaydı? Bu durum şimdiye kadar gerçek anlamda çözülemedi. Kesire ile geçirilen on yıl adeta bir ölüm-kalım on yılıydı. Fakat 1977-87 arasında PKK, bu ilişkiyle ayakta kaldı. O kadar

lıştırılan, hizmete koşturulan köle demektir. Bu tabakaya göre Kürtler onların önünde bekleyen köpekler gibidir" sözleri anlamlıdır. Önder Abdullah Öcalan'ın 1977'den 1987'ye kadar yürüttüğü mücadele, katlandığı zorluklar, tahammülü zor davranışlar, bunların hepsi bu kesimin gerçek yüzünü açığa çıkartmak içindi.

Önder Abdullah Öcalan, işte bu kesime karşı çok büyük bir mücadele yürüttü. Bu mücadelenin önemini ve büyüklüğünü tüm kadroların, Dersimlilerin ve kadınların çok iyi anlaması gerekir. Kemal ve Cemil arkadaşların "Yirmi dört saat tahammül edilemez" dedikleri ilişkiyi, Önder Abdullah Öcalan tam on yıl nasıl idare etti? İşte doğru anlaşılmalı cevaplandırılması gereken soru budur. Son ayrılma sırasında da Önder Abdullah Öcalan'a, "Ben senin için bir karayılanım değil mi? Korkma, seni zehirlemem" demiştir. Zaten Kesire'nin genel duruşu böyledir. Bu ifadeden kırk beş gün sonra da Atina'da kaybolup gitmiştir.

Bu ciddi olay büyük bir savaş, müthiş bir psikolojik savaştır. Önder Abdullah Öcalan ile Kesire arasındaki mücadele bir önderlik savaşıydı. İşte bu gerçeğin doğru anlaşılması gerekir. Kesire, Önder Abdullah Öcalan'a "Sen bizim bu ilişkiyi kullanarak PKK'yi yönetemezsin" demekteydi. İşte mücadelenin içerdiği çıplak gerçek bu. Çok açık ki, bu savaşta Önder Abdullah Öcalan kazanmadan Dersim olmazdı, Dersim toptan biterdi. Haksızlık şurada: "Dersim'e bu kadar haksızlık etmiş bir aileyi neden tercih ettin" denerek Önder Abdullah Öcalan eleştirilmektedir! Halbuki kabul ettiği ve savattığı bu gerçeklik, esas olarak Önder Abdullah Öcalan'ın önder yapan gerçekliktir. PKK'nin kuruluşundan 1987'ye kadar önderlik savaşı böyle sürmüştür. Kaçtığı an Önder Abdullah Öcalan üzerindeki büyük yük ortadan kalktığı için ciddi bir ruhsal hafifleme yaşamıştır.

Önder Abdullah Öcalan, benzer bir hafifleme de şimdi PKK'nin yaşadığı çıkmaz halinden kurtulduğu için yaşamaktadır. Çünkü Kesire'nin yürüttüğü savaş, gerçekten de çok yıpratıcı bir

tekil bir olay olmasıdır. Nasıl ki bunun başka bir örneği yoksa, bu Kürt sosyolojisi de tekidir ve hiçbir kitapta karşılığı yoktur.

İşte bunu PKK Önderliğinin çözmesi gerekirdi. Bu 'PKK Önderliği' denen kurum, bunu çözmeden asla gerçekleşmezdi. Bu kördüğüm PKK kadrosunun da aşamadığı kördüğümdür. Belli bir çaba var, ama çözüm yoktur; kadronun yaşadığı kördüğüm noktası burasıdır. Ama bunun çözülmesi gereklidir. Önderlik gerçeği çözüm demektir. Bunu iliklerine kadar yaşamadan kadronun başarması mümkün değildir. Zihinlerde, hafızalarda böyle bir şey yoktur. Yaşamadığı için anlaşılabilir. Ama Önderlik gerçeği de der ki, bütün Kürt antropolojisi ve ontolojisi tarihi, hatta kültürel gelişmeler, bu nedenle ihanete uğramıştır. Bu çelişkiden ötürü Kürtlük Kürtlük olmaktan çıkmış, bir kadavra gibi yaralı-berele hale gelmiştir.

1970'lere doğru gelindiğinde inkâr mutlak hâkimdir. İşte bunu PKK Önderliği delmiştir. Buna destan mı, teori mi, sosyalizm mi, yurtseverlik mi, ne denirse densin, PKK Önderliği bunu gerçekleştirmiştir. Demek ki PKK, yaşanan zıtlıklara ve olumsuzluklara rağmen, büyük bir harekettir. İnkârın varlığa çıkışı yaptırın tarihi bir iş yapmıştır. Bu çok zor bir iştir. Daha önceki Kürt Önderlikleri bunu yapamamıştır. Her önderliksel çıkış iki ayda çökmüş, bıraktıkları miras daha da çöktürücü olmuştur. Her direniş ve peşinden gelen yenilgi, bir parçayı daha yok etmiş, sonuçta Kürt diye bir şey kalmamıştır. İstendiği kadar mirlik tarihi, aşiret tarihi incelenirse, belirtilen bu sonuca ulaşılması kaçınılmazdır. Kürt tarihi denen işte budur. PKK Önderliği bununla savaşmış ve sonuçta bir yol bulmuştur. Şüphesiz "Herkes bir yol bulsun" denmemektedir. Çünkü bu tekil olarak başarılı bir husustur. Önder Abdullah Öcalan'ı önder yapan da budur.

Önder Abdullah Öcalan, Kesire ile on yılı böyle yaşamıştır. Gruptaki iki değme başarımcının bulunduğu çözüm cezalandırmaktır! Peki öyle yapılsaydı ne olurdu? Grup belki de o zaman biterdi. "Olumsuz olan herkesi öldü-

relim!" demek çözüm değildir. Bunun da yol olmadığı zaten tarihin kendisinden bellidir. Öldürmek gibi kovmak da çözüm değildir. Sonuçta PKK'nin varlık savaşı, Önder Abdullah Öcalan'ın tarzıyla kazanıldı. Ancak reel-sosyalizmle özgürlük sağlanamadı. Özgürlüğün sağlanamaması, tamamen reel-sosyalizmin özünü ilgilili bir husustur.

Şüphesiz Kesire ile yaşanan savaşımın diğer bir boyutu da kadın özgürlük hareketi ve mücadelesi ile ilgilidir. Bu da en az önderlik savaşımı kadar önemlidir. Zaten kadın özgürlük mücadelesi ile önderlik savaşımı iç içe gelişen bir olaydır. PKK'de önderliksel gerçekleştirmenin ayırt edici özelliği kadın özgürlük çizgisini ve mücadelesini geliştirebilmesi olmuştur. Bu da Kesire ile yürütülen mücadeleye bağlı gelişmiştir. Kesire'nin işbirlikçi, aristokrat ve boğucu anlayış ve tarzına karşı mücadele PKK Önderliğini geliştirmiş, önderliksel gelişme de kadın özgürlük çizgisini ve mücadelesini ortaya çıkartmıştır. PKK Önderliğinin yenilmezliği kadın özgürlük hareketinin öncülüğü ile sağlanmıştır.

Aslında en çok üzerinde durulup doğru anlaşılması ve geliştirilmesi gereken husus budur. Nasıl ki Kesire ile mücadele doğru yürütülüp başarılmadan PKK Önderliği gerçekleşmez idiyse, aynı biçimde böyle başarılı bir mücadele yürütülmeden kadın özgürlük çizgisi ve mücadelesi de gelişip bugünlere ulaşamazdı. Bu da PKK'nin mevcut değişim ve dönüşümü yaşama gücüne ulaşamaması anlamına gelirdi. Belli ki özgür kadın hareketinin, varlığı kazanma ve paradigma değişimini gerçekleştirmede oynadığı temel rol hiçbir zaman azalmayacak, bundan sonraki özgürlüğü kazanma mücadelesinde de öncülük pozisyonunda devam edecektir.

3- PKK ve Modernite

PKK'nin çıkış yaparken dayandığı sosyal temel Kurmanclardır. Kurmanç, aşiret, sınıf, aristokrasi, burjuva veya küçük-burjuva değildir. PKK, dar-madağın edilmiş, çökmüş bir Kurmanç ailesinin içinden çıkmış birisinin teşebbüs ettiği bir harekettir. Gelişim sürecinde de Kurmanç'ı esas almıştır. PKK kabile ve aşiretlerde değil, kent varoşlarında, ırgatlar içinde, metropollerdeki göç kitlesinin içinde gelişmiştir. Aşiretler içinde daha sonra gelişme göstermiştir. 1990'larda güç haline gelince, o zaman aşiretlerin içinde de karşılık bulmuştur. Güneşin gezegenleri çekmesi gibi tarif edilebilir.

Burada cevaplanması gereken soru şudur: PKK modern bir hareket midir ya da ne kadar moderndir? Reel-sosyalizm çizgisini esas alması, kesin olarak PKK'nin modern karakterli olduğunu gösterir. Çünkü PKK bu çizgiye dayandı, tüm temel kavramları reel-sosyalistti. Çizgi olarak moderndir; fakat içi proto-Kürt, örtülü Kürt, inkâr Kürdü ile doludur. Tarihsel aşamalarda ne kadar Kürt varsa hepsi içindedir. Yani Nuh-u Nebi'den kalma bütün Kürtler PKK'nin içindedir. Elbette bu da PKK içinde savaşa yol açmaktadır. PKK'nin iç savaşı özü itibarıyla budur.

Demek ki PKK'deki iç çatışmanın basit bir çatışma olmadığı anlaşılmalıdır. Semir'den Kesire'ye, Şemdin'den Botan'a kadar böyle yaşanmış yüzlerce örnek vardır. Belli ki Kürt varlığında tüm hastalıklar PKK'ye taşınmıştır. İnkârcılık da buna dâhildir. Dışarıdaki bütün hesaplaşma PKK'nin içine alınmıştır. Açık ki çok büyük bir boğuşma yaşanmış ve bu boğuşmadan da sağ çıkmıştır. Benzer durum Çin tarihinde de vardır. Mao da "Çin tarihinde ne kadar çelişki varsa hepsi Komünist Parti'ye taşınmıştır. Ve bu savaş yüzyıllarca sürer" demiştir. Mao'nun bu tespiti doğrudur, aynen katılıyoruz.

Reel-sosyalizmden çıkarılması gereken bir sonuç da sınıf savaşımının bitmediği gerçeğidir. Biz bunu Kürt somutunda böyle çarpıcı olarak yaşadık. Bizde şiddetli, çok alçakça ve ihanet biçimlerine kadar varan her türlü özgürlük dışı anlayış denendi; fakat hiçbirisi başarılı olmadı. Sonuçta kendi irademizle PKK'nin örgütsel varlığını sona erdirmeye noktasına geldik; bunun adı başarıdır. Belli ki PKK'nin feshi olayına bir isim konulabilir. Biz buna "Ömrünü tamamlama" ya da aynı anlamda "Miadını doldurma" diyebiliriz. Çünkü ısrar edersek, bu çıkmaz bizi boğabilir. Bir de kazandığımız bir şey varsa, onu bile kaybedebiliriz. Bu, çok önemli bir tespittir. Miadını doldurmuş bir şeyde ısrar etmek, kazanılanı da kaybettirebilir.

Aslında 1990'ların ortalarında noktayı koymamız gerekirdi. Modernite ilişkisi de böyledir. Biz kapitalist modernite ile savaştık, onun inkâr tarzı ile savaştık. Bu savaşa varlığımızı kazandık. Açık ki bu büyük bir kazanımdır. Mevcut araçla bundan fazlası da kazanılmaz. Bu da nettir. Şimdi yaptığımızı ister feshi ister ömrünü ta-

“ Bir alternatif olarak biz, ulus-devlet sosyalizmi yerine demokratik toplum sosyalizmine geçiş yapıyoruz. Belli ki bu yeni bir programdır, Demokratik Toplum Sosyalizmi programıdır. Bu yeni program, Demokratik Toplum ve Demokratik Sosyalizm programıdır. Bunun stratejisi açık ki ulusal kurtuluş savaşı stratejisi olmayacaktır. Biz ulusal kurtuluş savaşı stratejisini bıraktık. Onun yerine demokratik siyaset stratejisini koyacağız. Demokratik siyaset bir stratejidir, demokratik toplumun olmazsa olmazıdır. ”

mamlama, ister miadını doldurma diyelim; bununla hiçbir şey kaybetmiyoruz. Tersine bir yükten kurtuluyoruz. Bu yük boşuna kan akıtıyor, boşuna moral tüketiyor, alan kaybettiriyor. Tıpkı Mao'nun "Kültür Devrimi" ile yaptığı gibi, sonuçta var olanı bitirme ve kapitalizme teslim etme ortaya çıkabilir. Devam edersek bizi de o son bekliyor. Bu açıdan PKK'nin feshi önemlidir.

4- PKK'nin kazanımları

PKK'nin Kürt varlığını kazanmada temel rol oynadığını yukarıda izah ettik. PKK mücadelesi herkese "Evet, Kürt vardır" dedirtti. Modern çağda Kürtlerin varlığının kanıtlanması da, gerçekleştirilmesi de, inşa edilmesi de PKK'nin mücadelesi sayesinde olmuştur. Bu, PKK'nin en tarihi kazanımıdır. Bunu başardı ve başarıya da imzasını attı. PKK bunun için artık tarihe mal olmuştur.

PKK, modern çağdaki Kürt inkârını yerle bir eden örgüttür. PKK'de Kürt varlığı tarihi anlamını buldu. PKK'nin tarihi, Kürt varlığının kanıtlanmasının ve inşa edilmesinin tarihidir. PKK mücadelesinin anlamı budur ve başka bir anlam asla çıkarılamaz. Peki ne kadar özdeşlik kurdu? Yani Kürt eşittir PKK oldu mu? Çok açık ki bu da anlamlıdır ve söz konusu özdeşlik ilişkisi başarılı bir biçimde kurulmuştur. Varlık bilinci edinilmiş ve kazanılmıştır. Bu doğruluk modern Kürt tarihini ve bilincini doğurabilir mi? Evet, doğurdur. PKK'nin tarihi mirası, Kürt varlığının kazanılmasıdır. Bunun derinleşmesi ve tarihte de bu biçimde yer alması önemlidir. PKK tarihi, bir varlık olarak Kürt tarihinde en anlamlı yeri tutmuştur. Hem inkâra, asimilasyona, yok edilmeye ve hem de soykırıma, toplum kırma karşı kazanılmış bir varlık tarihidir.

PKK ömrünü tamamladığı için feshedilmek durumundadır. Biz de buna kani olduk. Bu gereklilik, hem reel-sosyalizm gerçekliğinin ve hem de Kürdistan'daki inkârcılık ve kırıcılığın aşılması gereğidir. Devlet sosyalizmi odaklı paradigmanın iflasi ve çöküşü, olduğu gibi PKK'de de karşılığını bulmaktadır. Demek ki PKK'nin dayandığı bu temel, yani ulus-devletçi sosyalizm, doğru bir sosyalist ilke değildir. O halde ideolojik temeli doğru olmadığı ve çöküşe yol açtığı için değiştirmek zorundayız. Bunun da anlaşılmayan bir yanı yoktur.

PKK Kürt kimliğini ispatlama savaşını verdi ve sonuçta varlığı kanıtladı. Aslında ağırlıklı olarak bu yapılabildi. Peki özgürlüğü sağlayabilir miydi? Hayır! Çünkü reel-sosyalizm, özgürlüğü sağlayacak bir sosyalizm değildir. PKK de bir reel-sosyalist örgüt olduğu için, doğal olarak özgürlüğü sağlayamaz. Ve zaten sağlayamadığı da ortaya çıktı. Ama kimliği sağlayabilirdi ve pratik olarak sağlayabilirdi de. Bu da PKK'nin pozitif tarihe katkısıdır. Bu nedenle artık PKK'nin hem içerik hem biçim olarak aşılmasında hiçbir sakınca yoktur. Hatta daha önce 1990'ların ortalarında bunun yapılması gerekirdi; fakat çeşitli nedenlerle yapılamadı. Belli ki bugün yapmak biraz geç oldu, ama anlamlı oldu. Biz bunda herhangi bir sorun görmüyoruz. Fakat bazıları PKK'nin aşılmasını sevinçle karşılayarak adeta havaya uçuyorlar. Bu sevinç boş bir hayal ve kuruntudan ibarettir.

Silahlı mücadele dediğimiz olayı da biz sıfırdan başlattık ve Kürtleri bunun içine çektik. Bunu da inkâr etmiyoruz. Ama elbette bunun da nedenleri vardı. Böyle bir temel yöntem, çıkış döneminde genelde gerekliydi. Çünkü ulus-devlet amaçlı bir stratejiye dayalı ulusal kurtuluş mücadelesi hâkim yöndü. Aslında bu stratejide silahlı kurtuluş da var. Yeni dönemde ulus-devleti terk etme, kendisiyle birlikte silahlı ulusal kurtuluş savaşımının terkinde de beraberinde getirir. Çünkü ulus-devlet temelli parti programı bir açmazı yaşıyor. Bu nedenle, o programın temel yöntemi olan ulusal kurtuluş savaşı veya silahlı mücadele stratejisi de aşılmalı zorundadır. Amaç-arayımı ve birlikteliği gereği, amaç terk edilince aracı da terk etmek zorunludur. Dolayısıyla silahlı mücadele stratejisini de derkeniyoruz.

"Parti" kavramı sorgeulanması gereken bir kavramdır. Kaldı ki parti sınıfsal bir kavramdır, sınıfın iktidara taşınması için inşa edilmiştir.

Yani iktidarla sınıf arasındaki köprüdür. Şimdi bu kavramı derinleştirmeye, eskisi kadar taraf- tar değiliz. Parti sınıfsal bir olay ve sınıfı derinleştirir. Dolayısıyla bu sınıf-parti anlayışından vazgeçeceğiz. Hem geçmişin eleştirisi kapsamında ve hem de önümüzdeki döneme ilişkin perspektif çizerken, "yeni bir parti kuralım" diye bir önerimiz olmayacaktır. Parti yerine başka bir şey düşünmek gerekir. Partiyi, toplumu sınıfsal temelde zorlayan, baskı aracı olarak çıkarmaz derinleştiren bir olgu olarak ele almamız gerekmektedir. Mevcut parti aracı, reel-sosyalizmin çözülüşünün temel nedenidir. Bilebildiğimiz kadarıyla bu tespiti başka düşünce insanları da yapmış fakat onlar bir çözüm geliştirememiştir. Biz sınıf temelli partiyi hem eleştireceğiz ve hem de yerine neyin konulacağını tartışacağız.

Sınıf temelli örgüt anlayışı, reel-sosyalizmin çözülüşü ve başarısızlığındaki en önemli etkenlerden birisidir. Marksizm'in en önemli sorunsalıdır. Aynı zamanda Marksizm'in sınıf kavramı da problemdir. Yani sadece parti kavramı değil, sınıf kavramı da teorik olarak problemdir. Zaten sanayi proletaryası en çok da faşizme yaradı. Hitler, Alman işçi sınıfını en çok kullandı. Bu işçi sınıfı dediğimiz, sosyalizmden çok faşizme taban teşkil etti. Halen yeni sağ bu kesime, işçilere dayanır; sanıldığı gibi öyle burjuva sınıfa filan dayanmaz. En çok da bunlar 'yeni sağ' desteklerler. Bunu iyi çözmek gerekir. Kaldı ki Türkiye'de de işçileri en çok burjuva partileri ve AKP örgütledi. Türkiye'nin neredeyse yarım yüzyılı aşan pratiği ortadadır. Bunların hepsine "propaganda" deyip geçemeyiz. Peki sınıf örgütü niye gelişmiyor? Hata nerede yapıyor? Açık ki hiçbir yerde işçi partisi gelişemedi. Almanya'da gelişti, ama o da burjuva partisiydi, işçi sınıfı partisi değildi. Bolşeviklerde de pratik böyledir; işleri küçük bir elit grup götürdü, işçi kitlesinin partisi olamadı. Bu Marksist olguyu tamamen gözden geçireceğimiz açıktır. Marksizm'deki sınıf kavramı aşılacaktır. Biz reel-sosyalizmdeki parti uygulamasına "proto-devlet" dedik. Parti bir proto-devlet organizasyonu oldu. Bu durum üç yüz yıldır böyle gelişti. Belli ki bunun eleştirisi gerekir.

Reel-sosyalizmin hepsi, 1848'deki deneme, 1871'deki Paris Komünü, I. Dünya Savaşı'nın içinde ortaya çıkan Rus Devrimi, II. Dünya Savaşı'ndan sonra gerçekleşen Çin Devrimi, sonrasındaki Vietnam Devrimi, bunların hepsi savaşa temellidir. Hepsi de kapitalist sistemi geliştirdi. Ne kadar zora dayalı sosyalizm zaferi ilan edildiyse, hepsi de kapitalizmi doğurdu. En başta da Çin, büyük bir savaşa kazandı, ama şu anda en ileri kapitalist ülkedir. Çin'i kimse dışarıdan kapitalizme çekmedi; tersine bizzat Komünist Parti öncülük etti. Halen de bu rolünü sürdürmektedir. Kuşkusuz bunlar tesadüf olamazlar.

Fakat bunların bir alternatifi de elbette vardır. Bir alternatif olarak biz, ulus-devlet sosyalizmi yerine demokratik toplum sosyalizmine geçiş yapıyoruz. Belli ki bu yeni bir programdır, Demokratik Toplum Sosyalizmi programıdır. Bu yeni program, Demokratik Toplum ve Demokratik Sosyalizm programıdır. Bunun stratejisi açık ki ulusal kurtuluş savaşı stratejisi olmayacaktır. Biz ulusal kurtuluş savaşı stratejisini bıraktık. Onun yerine demokratik siyaset stratejisini koyacağız. Demokratik siyaset bir stratejidir, demokratik toplumun olmazsa olmazıdır. Demokratik toplumun, demokratik siyaset stratejisi ile bağlantısı vardır. İster anayasada isterse yasalarda, nerelerde ne gerekiyorsa ifade kazandırılacaktır. Tabi bu stratejinin iki temel dayanağı da olacak. Demokratik siyaset stratejisi, bütüncül hukuk ve öz savunmaya dayalı olarak uygulama gücü kazancaktır. Elbette bu strateji yaratıcı ve çok yönlü taktiklerle hayata geçirilecektir. Bunu gerçekleştirecek olan da hukuk olacaktır. Bu, şu anlama gelir: PKK mirasından geriye kalan ne varsa, bu yeni demokratik siyaset stratejisi altında hukuki nitelik kazanacaktır.

Devletlerle yürütülecek müzakere sonucunda anti-demokratik yasalar kalkacak, hukuki reformlar gerçekleşecektir. Bu, yıllara yayılmadan

makul bir süre içinde gerçekleşmelidir. Yukarıda çerçevesini belirlediğimiz hukuki reformlar gerçekleştirilmezse, o zaman çatışmalı ortam ister istemez yeni biçimlerde devam edecektir.

Yeni tarihi dönemde barış ve demokratik toplum aşamasına geçiş için PKK'nin feshi gereklidir. Feshi yeni bir döneme geçmek için yapmaktayız. Devletteki bazı dinamikler, bunu kendimizi yok etmek olarak algılamaktadır. İçimizde bazıları da PKK'nin feshini, kendimizi savunmadan yoksun hale getirmek olarak anlamaktadır. Ama biz, gerçekte bir açmazdan kurtulmaktayız. Fesih bir son değil, yeni örgütlenme ve mücadele sürecine geçiştir. Yeni mücadele süreci savaşı değil barış, ulus-devlet değil demokratik toplumu inşa eder.

Bunun da formülasyonu nettir. Birinci dönemin alternatifi olarak, önce bir kongreyle PKK'yi sonlandırmak, sonra da alternatif olarak demokratik toplum programını oluşturarak hem program hem strateji hem de onun hukuku için gereken kararları almaktır. Kuşkusuz bu temelde alınacak kararlar tarihi nitelikte olacaktır.

Kürtlerin özgürlük ve demokrasi ihtiyacı çok günceldir. Artık varlık sorunumuz esas olarak çözülmüştür. Herkes Kürt varlığını şu ya da bu düzeyde kabul etmektedir. Dolayısıyla varlık savaşı artık verilemez. Şimdi mesele özgürlük ve demokrasidir. Örneğin Kürtler nasıl demokratik bir toplum olacak? Nasıl özgür olacaklar? İşte kadro öncülüğü burada büyük bir yer tutacak ve Komünist Yoldaşlık Hareketimiz esas olarak bu sorular temelinde yoğunlaşacaktır. Komünal demokrasi, üzerinde kıyamet koparacağımız temel konu olacaktır.

Kadın özgürlüğü temelinde komünal demokrasi, bir bütün olarak komünalizmdir. Varlıktan özgürlüğe ve demokratik komünalizme ulaşma sağlanacaktır. Açık ki Demokratik Toplum, Demokratik Siyaseti ve Demokratik Hukuku gerektirir. Teorik konular bu ana başlıklar etrafında yoğunlaşacaktır. Bunun örgüt modelini de ortaya koyacağız. PKK gidiyor, peki oluşan boşluğu nasıl bir örgütlenme modeli dolduracaktır? Genelde örgüt ve örgütlenme modeli, barış ve demokrasi eksenli olacaktır.

Toplumsal barış önemlidir; demokratik sosyalizmi inşa edebilmek için toplumsal barış sorununun çözülmesi gerekir. Toplumsal barış, savaşa olmaz. Reel-sosyalizmin çözülüşünde de böyledir. Reel-sosyalizm savaşa dayalı olduğu için çöktü. Bilindiği gibi Mao, "İktidar namlunun ucundadır" der. Ama namlunun ucunda sosyalizm kurulamaz. Namlunun ucunda devlet kurulur, ulus-devlet kurulur ki, bu da sosyalizm olmaz. Zaten bu tür denemeler iflas da etmiştir.

Şüphesiz öz savunma her zaman gereklidir. Öz savunma hukukla olur, demokratik siyasetle olur. Herhangi bir güç tarafından varlığın imhasına yönelik saldırı olduğunda, varlığın isyan hakkı doğar. Toplumsal barış için de bu ilke önemlidir. Bu ilke tüm müzakerelerde savunulacaktır. Demokratik Sosyalizm açısından da öz savunma önemlidir.

Bu, yeni örgütlenme modelinin politik kısmıdır. Kürdistan geneli için birlik nasıl olacak? Dört parçadaki birlik nasıl sağlanacak? Bunlar için ayrı kongreler, ayrı programlar gerekecektir. Suriye'deki, Irak'taki, İran'daki, Türkiye'deki programlar ayrı olacaktır. Hatta farklı parti adları gerekir. Bunlar Kürtlerin birliği üzerine kurduğumuz değerlerdir.

Miadını dolduran bir örgüt yerine, bundan sonra "Kürdistan Demokratik Komünler Birliği" adını kullanacağız. Tüm bu anlatımlar, sonuçta yaratıcı bir kadro oluşturmak ve komünalist yoldaşlık hareketini geliştirmek içindir. Hem heyecan vericidir ve hem de son derece yaratıcılık gerekecektir. Komünizm nedir? Komünler nasıl kurulur? Ne kadar komün lazımdır? Geçmişte bu soruların cevabı üzerinde çalışılacaktır. Kadronun bir anı bile boş geçmemelidir. Ortada çok ağır bir sorumluluk vardır. Yatarken bile teori ve pratik düşünülecektir. Bu rutin bir bürokrasi işi değildir; yaratıcılık isteyen bir iştir. Bu teorik çözümler temelinde pratiği geliştirmek yaratıcı kadronun işi ve görevidir.

Sekizinci Bölüm

YENİ DÖNEMİN ÖZELLİKLERİ VE GÖREVLERİ

PKK ilk ortaya çıktığında çok katı bir inkâr ortamında iki kelimele bir sloganla tarih yaratmaya, gerçeklik oluşturmaya yöneldi. İnkâr, imha ve asimilasyon ortamında Kürtlerde gelişen kendi varlığından kaçış pratiğini 52 yıllık mücadelesiyle tersine çevirdi ve yeni bir tarihsel süreç başlattı. Bütün donanım yetersizliklerine rağmen temel hakların karşılanması için silahlı mücadele stratejisi temelinde etkili ve sarsıcı bir savaşım verdi. Geliştirilen gönüllü köleliğe ve gönüllü inkâra büyük darbeler vurdu. Sonuçta PKK tarihsel görevini yerine getirerek 'Kürt varlığı' dediğimiz gerçekliği hem kanıtladı hem de bu gerçekliğin kabul edilmesini sağladı. Adına ulusal varlık veya Kürt varlığı dediğimiz gerçeklik bu biçimde gün yüzüne çıktı. Gelinen aşamada Kürt halkı artık inkâr edilemez bir tarihsel olgu haline gelmiştir. Varlık olma aşamasını tamamlamış, özgürlüğü sağlama dönemine girmiştir.

PKK kurucusu Önder Abdullah Öcalan, iktidarcı ve devletçi paradigmayı değiştirip demokratik, ekolojik ve kadın özgürlükçü toplum paradigmasını geliştirerek PKK'de köklü değişimin önünü açmıştır. 27 Şubat 2025 tarihli "Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı" ile de reel-sosyalist programa sahip partiye ve onun esas aldığı ulusal kurtuluş savaşı stratejisine son vermeyi uygun görmüştür. Bu çağrıya cevap temelinde 5-7 Mayıs tarihlerinde toplanan PKK 12. Kongresi, örgütsel yapısını sonlandırarak PKK dönemini kapatmış, PKK'nin tarihe mal olmasını sağlamıştır. Bu, tarihin yeni bir aşamasına geçiş, yepyeni bir başlangıç anlamına gelmektedir. Ulus-devletçi reel-sosyalist teori ve program ile ulusal kurtuluş savaşı stratejisi aşılacak; yerine demokratik modernite teorisi ile demokratik toplum programı ve demokratik siyaset stratejisi geliştirilecektir. Yeni dönemin teorik, programsal ve stratejik karakteri böyledir.

Geçen dönem, ulusal kurtuluş savaşı stratejisi ile esas olarak yıkıcı eylem biçimlerini esas almış, devrimin yıkıcı dönemini oluşturmuştur. Yeni dönem, demokratik siyaset stratejisi ile esas olarak pozitif eylem biçimlerini esas alacak ve devrimin yapıcı, inşa edici dönemi olacaktır. Bu anlamda yeni süreç, demokratik inşa sürecidir. İmha saldırıları karşısında meşru savunma dışında tüm eylem ve örgüt biçimleri yapıcı, inşa edici karakterde olacaktır. Buna devrimin pozitif aşaması veya 'pozitif devrim' diyoruz.

İnşa sürecinin yeni ve en önemli bir kavram-sallaştırması söz konusu pozitif devrimdir. Bu, yeni bir devrim anlayışıdır. Yıkım teorisi değil, inşa teorisi. Genelde devrimlerin tümü yıkıcıdır. İktidar ve devleti ele geçirerek inşa etme esastır. Pozitif devrimin farkı, iktidara ve devlete bulaşmadan komünalizme dayalı demokratik toplum ve demokratik ulusu inşa etmektir. Yani kendi dünyamızı inşa edeceğiz. Devletin aşılması yıkmakla değil, komünalizmi inşa ederek devletin alanını daraltmakla gerçekleşir. Sosyalizm, Ortadoğu'nun bir gerçekliğidir, kökü buradadır. Demokratik komünalizm veya demokratik sosyalizm ancak burada yeşerir.

Pozitif devrim denilen inşa geçişi demokratik moderniteye dayanır. Demokratik sosyalist modernite, kastik katilin günümüzdeki versiyonu olan kapitalist moderniteye karşı komünal yaşam değerlerinin korunması ve savunulması temelinde yapılanmış toplumsallıkları ifade eder. Kapitalist modernitenin üçlü sacayağı karşısında demokratik modernite veya komünalitenin de üç temel ilkesi vardır: Ulus-devlete karşı demokratik ulus, kapitalizme karşı demokratik komünalizm ve endüstriyalizme karşı eko-ekonomi. Soygun ve talan düzeni olan kapitalizmin korkunç yok edici gücüne karşı toplumu komünalite ile savunmak, yeni dönemin varoluşsal bir gerekliliğidir. Demokratik komünalitede ısrar her zamankinden daha fazla insan olmakta ısrardır.

Demokratik toplum sisteminin kök hücreci komündür. Komün, temel paradigma, çekirdek düşünce, kendi kendini yöneten toplum demektir. Devletin nasıl bir tarihi varsa komünün de bir tarihi vardır. Ulus-devlet nasıl ki kapitalizmin silahlı ise, halkların kurucu ilkesi ve silahlı da komündür. Esas devrim komünün inşa edilmesidir. Her şey, her adım, her politika komün ekseni geliştirilmelidir. Halkların özgür yaşamı

“ Yeni tarihi dönemde barış ve demokratik toplum aşamasına geçiş için PKK'nin feshi gereklidir. Feshi yeni bir döneme geçmek için yapmaktayız. Devletteki bazı dinamikler, bunu kendimizi yok etmek olarak algılamaktadır. İçimizde bazıları da PKK'nin feshini, kendimizi savunmadan yoksun hale getirmek olarak anlamaktadır. Ama biz, gerçekte bir açmazdan kurtulmaktayız. Fesih bir son değil, yeni örgütlenme ve mücadele sürecine geçiştir. Yeni mücadele süreci savaş değil barış, ulus-devlet değil demokratik toplumu inşa eder. ”

komünle mümkün olacaktır. Sosyalizmin doğası komünlere dayanır. Yeni dönemin eksenini demokratik komünal toplum inşası oluşturacaktır.

Politik alanda iktidarcılığı aşip demokratik yönetime geçmek, sosyalizm için hayati bir ilkedir. Bu ilke, ulus-devlet anlayışından demokratik ulus anlayışına ve onun politik araçlarına geçişin ifadesi olacaktır. Sosyalizm için ölüm çukuru demek olan iktidarcılık ve devletçilik hastalığına karşı tedbir komünalitedir. Komünaliteyi hayata geçirmek, sosyalizme bulaştırılmış iktidarcılık ve devletçilik hastalıklarını temizlemek ve sosyalizmi gerçek anlamda demokratik özülle buluşturmaktır.

Komünal yaşam, bireyi aileci ve devletçi ilişkilerden kurtarıp genelleyen ve insanlık ailesinin bir üyesi yapan yegâne yaşam biçimidir. Milliyet, ulus-devlet ve onun versiyonları insanlığı gruplara bölüp, kastik katilin eliyle başlatılan yarılmayı derinleştirirler. Komünal ilişki ise toplumun yeniden kendi öz değerleriyle buluşmasının yolunu açar. Toplumsal sorunların çözümü en iyi komünalite üzerinden tanımlanabilir.

Komünalist kişilik yaşadığı hayattan zevk alan bir kişiliktir. Gittiği her yerde bir komün oluşturmayı veya var olan komüne katılmayı görev edinir. Komünalist ruhu ve havayı kendinde yaşatan kişilik, insanları ruhsal ve zihinsel olarak bir komün etrafında örgütlemeyi de başarabilir. Devletin alanı daraltmasını gerekçe olarak ileri süren kişilik gerçek anlamda komünar olamamıştır. Devlet komün alanını daraltmaya çalıştıkça, komünar o alanı genişleterek devletin alanını daraltmayı hedefler. Bunu özümseyen bir komünar, komünalizmi yeniden toplumun gündemine sokup yaşamsallaştırmayı kendine görev edinir.

Komünün inşası demokratik komünalist kişiliğe bağlıdır. İktidarcı ve devletçi orta sınıf anlayışı, yaşam tarzı ve kişiliği tümünden aşılacak durumdadır. Demokratik komünalist kişilik devrimi gerçekleştiremeden komün inşa edilemez. Bu nedenle ilk önce kadronun baştan aşağı kendisini değiştirmesi ve dönüştürmesi gerekir. Bu anlamda yeni dönemde kadronun

demokratik komünalist çizgide sahibi bir eleştiri ve özelleştirme ile kendini değiştirip yenilemesi ve komünalist yoldaşlık hareketinin tutarlı ve başarılı bir mensubu haline getirmesi gerekir. Demokratik komünalizmin zihniyetine, kişiliğine ve pratik politikasına göre olur. İmkân aramaz, lazım olan imkânı kendisi yaratır. Özü, sözü ve pratiğiyle bir olur. Kolektif kişiliği yakalar, birlikte yol yürüdüğü yoldaşını dışlamaz. Kendini en doğru görmez, her an sorgulayıp özelleştirme konusunda tutar ve mütevazı olur. Şikâyet ve havale etmez, ne gerekiyorsa onu yapar. Hem kendisi çalışır hem de çalışmaları yoldaşlarıyla paylaşır. Baştan sona etik ve estetik olmayı esas alır. Soykırım kışkıracı bir an bile aklından çıkarmadan çalışmalara yüklenir. Sade ve komünal yaşar, basit yaşam alışkanlıklarına ve maddiyata tenezül etmez. Her türlü bireyciliğe karşı mücadele eder.

Yeni mücadele döneminde toplumsal yaşamın her alanında komünler oluşturulur. Toplumun kendi öz dinamikleri üzerinde yükseltilmesinde örgütlenme temel bir koşuldur. Bu örgütlerin sağlık, ekonomi, diplomasi, politika, öz savunma gibi tüm demokratik ulus unsurlarına kadar genişlemesi gerekir. Demokratik ulus çatısı altında aynı tarihsel-toplumsal kaderi paylaşmış farklı milliyetler, inançlar, tabakalar ve cinsler ekonomiden siyasete kadar yayılan bu komünlerde örgütlenirler. Komünler demokratik ulus ilkesine göre örgütlenir ve tabandan başlayarak binlerce komünün örgütlenmesi matruşka gibi, komün içinde komün şeklinde olmalıdır. Matruşkaların her biri bir komün iken, hepsi iç içe başka bir komünü oluşturur. Komünalite sistemi, böyle bir ağır örgütlenilmesiyse gerçekleşecektir.

Demokratik modernitenin ana ve kurucu unsuru kadındır. Tarih boyunca komünal toplumun öncü gücü olarak kadın rolünü oynamıştır. Toplumsallaşmanın temeli olan anacıl toplum bu topraklarda neşet etmiş, kendini gerçekleştirmiştir. Toplum tarihinde ilk sömürü cinsiyet alanında gerçekleşmiştir. İlk ve temel kaybediş noktası olan cins kırımı, özgür toplumsallaşma kültürünün kadın şahsında kırılma

uğratılmasıdır. Kadın, PKK'nin yarattığı mirasla ve kadın özgürlük mücadelesiyle öncü güç olmuş; dikkat çekici biçimde kendini ulusal, bölgesel ve küresel düzeye taşımıştır. Yeni dönemde özgürlüğün inşasında da başat güç haline gelen kadın öncülük yapmaya devam edecektir.

Komünalite kadının emeğiyle ve çabasıyla kurulacak ve onun eşitliğini garantiye alacaktır. Kadın irade haline geldikçe, erkeği de komünal yaşamın esaslarına çekecektir. Kadın güçlenmedikçe erkeğin toplumsal inşaya katılımı komünal değerlere göre olamaz. Toplumsal inşaya katılım özgür, bilinçli ve iradeli olmayı gerektirir. Kadın komünaliteyi geliştirerek hem doğru bir kadın-erkek ilişkisinin temellerini atacak hem de kendi doğasına yeniden kavuşacaktır. Demokratik komünalitede erkek, ege-men erkeklikten; kadın, geleneksel kadınlıktan çıkacak ve özgür eş yaşam ilkesine göre hareket edecektir.

Gençlik fiziki bir olgu olmayıp toplumsal bir kimliktir. Dinamizmiyle destanlar yazabilecek bir ataklığa sahiptir. Yenilikçi, yaratıcı, değişim dönüşüme açık ve devrimci karakteri itibarıyla toplumun yürütücü gücüdür. Amaç ve yöntemli yaşamı temel disiplin olarak görüp seferber olduğunda, sabır ve inadı eksik etmediğinde tarihsel davalara öncülük edecek bir güce sahiptir. Kürdistan'da gençlik mücadelesiyle oluşan eşsiz miras öncü bir gençlik kuşağının oluşmasına yol açmıştır. Komünalitenin inşa çalışmalarında da gençliğin öncülük rolü ve sorumluluğu belirleyici olacaktır. Gençliğin öncülük ederek ruh kattığı, dinamizmiyle yön verdiği, yaratıcı duruşuyla sürüklediği ve bitmek bilmez enerjisiyle çözümü geliştirdiği toplumsal mücadeleler kesinlikle başarılılar. Gençlik bu bilinç, irade ve inançla yeni döneme öncülük etmeyi de bilecek, başarının yön belirleyicisi olacaktır.

Ulus-devletlerle ilişkilerimize yön verecek olan ilke demokratik entegrasyondur. Buna entegrasyonist çözüm de denebilir. Önder Abdullah Öcalan savunmalarında bunu 'devlet artı demokrasi' biçiminde de formüle etmiştir.

Bir toplum için en hayati, ahlaki, bilimsel ve estetik görev öz yönetim gücüne kavuşmaktır. Bu görevi başaramayan bir toplumun ahlaki, bilimsel ve estetik gelişimi mümkün olmadığı gibi, siyasal ve ekonomik kurumlaşması, gelişmesi de mümkün olmaz. Öz yönetimlerine kavuşamayan toplumların sömürgeleşmesi, asimilasyon ve soykırım politikaları sonucu tükenmesi kaçınılmazdır.

Ulus-devletten vazgeçmek, onun yerine demokratik ulus programını ikame etmek yoğun, sürekli ve azimli bir mücadele gerektirir. Her sosyalist böyle bir mücadeleye tarzına sahip olmalıdır. Demokratik entegrasyon, sosyalizm teorisinde yeni bir yorum geliştirecektir. Özellikle devlet-toplum ilişkilerinde, çatışmalı süreçlerin çözümünde ve toplumsal inşada temel bir kategori olarak yerini alacaktır. Aynı zamanda bir bölge çözümü de olacaktır. Bugün Ortadoğu'da yaşanan kan ve vahşet düzeyine ulaşmış savaşı ve çatışma ortamının sona erdirilmesi için de bir çözüm modelidir.

Demokratik entegrasyon çözümü demokratik müzakere yöntemine dayanır. Müzakere, ahlaki ve siyasi bir sorumluluğun gereğidir. Diyalog ve müzakere, güvensizliğin ve önyargıların azalmasını sağlar, karşılıklı anlayışı geliştirir, ayrılıkları azaltır, çatışmaların nihayete ermesi için zemini hazırlar. Ortadoğu gibi sorunları şiddetle bastırmaya çalışan bir coğrafyada her türlü sorunun demokratik müzakere ve demokratik uzlaşısı ile çözülmesi gerektiği açıktır. Yeni dönemde sosyalistin sorun çözme yönteminden biri demokratik müzakere yöntemidir.

Yeni dönemin teorisi demokratik modernitedir. Bunu demokratik sosyalist ya da komünalist modernite olarak da ifade edebiliriz. Yeni dönemin politik programı demokratik toplum ya da demokratik ulus inşasını gerçekleştirir; stratejisi, bütüncül hukuka ve öz savunmaya dayalı demokratik siyasettir; taktik çerçevesi, demokratik siyaset stratejisinin başarısına hizmet eden ve çok büyük çoğunluğu pozitif olan her türlü demokratik, toplumsal, siyasal ve kültürel eylem biçimlerinden oluşur.

Politik program, toplumsal hareketin gerçekleştireceği görevleri belirler. Strateji, bu görevleri başarmayı sağlayacak en kısa yolu ifade eder. Taktikler ise stratejinin başarısı için bu yolda atılacak her adımı içerir. Bunlar temelinde demokratik komünler hareketinin gerçekleştireceği politik görevleri ve bunları başarmının strateji ve taktiklerini kısaca izah etmek yararlı olacaktır.

1- Program

Bizim yeni dönemdeki politik programımız demokratik toplum ya da demokratik ulus inşasını gerçekleştirmektir. Anlaşılır olması için demokratik toplum inşasının temel hedeflerini başlıklar halinde ele alacağız.

a) Siyasi hedefler

Siyasi hedef ile kast edilen, demokratik toplumun yönetim biçimidir. Temel sloganımız şudur: "Ulus-devlet sosyalizmi yenilgiye, demokratik toplum sosyalizmi başarıya götürür!" İlgili bölümlerde belirttiğimiz gibi reel-sosyalizm bizi ulus-devlet fikrine taşıdı ve bu biçimde bir açmaz girildi. Biz bu açmazdan "Demokratik Toplum" programı ile çıkıyoruz. Burjuva ulus anlayışından, demokratik ulusa doğru yol alıyoruz. Devlet iktidarının değil, demokratik ulusun, demokratik toplumun siyasal alanının inşasından bahsediyoruz.

Demokratik modernitenin zihniyeti demokratik ulus ise bunun bedenleşmesi, siyasi hedefleridir. Buna komünler komünü, komünalite, komünler birliği, komünler topluluğu diyebiliriz. Fakat bunu devlet kavramıyla karıştırmamak gerekir. Komünler, toplumun temel ihtiyacıdır, öz yönetimidir. Komün, demokratik ulusun kök hücreleridir. Hücre sağlam olmazsa, beden de sağlam olmaz. Bu açıdan komün hayatidir.

Bir toplum için en hayati, ahlaki, bilimsel ve estetik görev öz yönetim gücüne kavuşmaktır. Bu görevi başaramayan bir toplumun ahlaki, bilimsel ve estetik gelişimi mümkün olmadığı gibi, siyasal ve ekonomik kurumlaşması, gelişmesi de mümkün olmaz. Öz yönetimlerine kavuşamayan toplumların sömürgeleşmesi, asimilasyon ve soykırım politikaları sonucu tükenmesi kaçınılmazdır.

İktidar yönetimi toplumda ne denli anti-demokratikse, öz yönetim de o denli demokratiktir. Saf iktidar yönetimleri ne kadar demokrasi karşıtlığını ve toplumun yönetimden uzaklaştırılmasını ifade ediyorsa, öz yönetimler de toplumun yönetime kattıkları oranda demokratikleşmeyi ifade ederler. Bu açıdan demokrasi, toplumun katılım sağladığı öz yönetim olarak tanımlanabilir. Öz yönetimin doğasında de-

mokrazi vardır. En küçük klan toplumundan en geniş ulusal toplumlara kadar yaygınlaşan ve sürekliliği olan bir erki ifade eder.

Kapitalist modernite koşullarında her ulusun yönü ulus-devlete verilir ve ulus olabilmek için devletleşmek gerektiği evrensel bir kanunmuş gibi ele alınır. Buna karşı demokratik ulus inşası, ulus-devletle değil öz yönetimle olur. Burada önemli olan toplumun dış veya egemen bir güç tarafından değil, bizzat kendisi tarafından yönetilmesidir. Demokratik ulusta yabancı yönetim değil, öz yönetim esastır.

Kürdistan'da demokratik ulusun öz yönetim temelindeki bedenleşmesi ise "Kürdistan Demokratik Komünler Birliği"dir. Komün doğrudan demokrasinin, öz yönetimin gerçekleştiği temel birimdir. Kürdistan Demokratik Komünler Birliği köy ve sokaktan başlamak üzere toplumsal yaşamın olduğu her yerde ve ihtiyaç duyulan her yaşam alanında kurulacak sayısız komünün konfederal bütünlüğüdür. Bu durum demokratik konfederalizm olarak da ifade edilmiştir.

Komün öz yönetimin, doğrudan demokrasinin gerçekleştiği en küçük meclistir. Bir köyü kentten, kenti bölgeden, bölgeyi ülkeden, ülkeyi de dünyadan kopuk ele almak mümkün olmadığına göre, komünler de birbirine bağlı ve birbirleriyle ilişkide olur.

Demokratik toplum genel bir ifadedir. Demokratik toplumun üç biçimi var: Liberal temelli demokratik toplum, sınıf temelli (reel-sosyalist) demokratik toplum, bir de bizim yeni geliştirdiğimiz komünal temelli demokratik toplum. Komünal temelli demokratik toplumun reel-sosyalist oluşumlardan çok farklı olduğunun altını özellikle çizmek gerekir.

Bütün bunlar iktidarcılık, devletçilik hastalığına karşı tedbirdir. Komünalizm, iktidarcılık ve devletçilik hastalığının en büyük ilacıdır ve tehlikeleri boşa çıkarmak içindir. Komünalite, tarih boyunca halkların yaşadığı bir gerçekliktir. Biz bunu demokratik modernite sistemiyle buluşturarak çağdaş demokratik toplum haline getirmek istiyoruz.

b) Sosyal hedefler

Demokratik komünal toplum manifestosunun politetik programı, toplumun kendi ihtiyaçları doğrultusunda örgütlenmesini ve demokratik tarzda varoluşunu hedefler. Sosyal hedef demokratik toplumun inşasıdır. Demokratik toplumun sosyal alanının oluşumunu kapsar.

Toplumsallık da nihayetinde bir evrendir, buna 'ikinci doğa' diyoruz. İkinci doğanın çekim merkezi hafızasıdır, etik karakteridir, estetik ölçüleridir, politik iradesidir. Bu bir Kürt sistematiğidir ve bu sistematiği, demokratik toplum sistematiğidir ve önemlidir. Yerli yerinde, toplumsal sistemin bir birimi olarak çalışmayı bilmek gerekir. Toplum öyle sert kanunlarla çalışmaz. Toplumsal doğada yasalar değil, eğilimler vardır. Toplumsal çalışmalar, zekâyla, akılla, politik esneklikle yürütülür. Kendine özgü kuralları vardır, buna ahlak diyoruz. Kendine yönelik kütlesi, hacmi var, buna da Kürt varlığı diyoruz, hafızadır bu. Buna bir de akıl merkezini, analitik aklı eklemek gerekir. Bütün bunları derleyip toparlamak ve güçlü bir demokratik toplum merkezi oluşturmak gerekir.

Komünal toplumun en yaygın biçimi sosyal alanda yaşanacak. Sosyal alanın tüm boyutlarında komünler oluşacaktır. Sosyal alanın kök hücreleri komüne dayanır. Komün, toplumsallık demektir. Sağlık, eğitim, dil, kültür, tarih, spor vb. alanların tümünde komünler oluşturulur. Toplumsal ihtiyaç temelinde dil, tarih ve felsefe komünleri kurulabilir.

Önemle üzerinde durulması gereken bir konu da demokratik komünlerin tüm farklılıkları kapsayacak şekilde olması gerektiğidir. Kürdistan'da bulunan tüm farklı kimlikler, inançlar, mezhepler, sosyal gruplar komünal çalışmaların öznelini oluşturmalıdır.

Ekonomi alanında hedef, komünal ekonomidir. Ekonomi alandaki çalışmalar kolektivite esaslı geliştirilecektir. Avrupa sosyal bilimi ekonomi alanı ayrıştırır. Oysa ekonomi de sosyal alan içinde ele alınmalıdır.

c) Ortadoğu'da Kürt sorunu ve Demokratik Entegrasyon çözümü

Entegrasyon, birlikte yaşanılacak ulus devletlerle bağlı ifade ettiğinden önemlidir. Kür-

distan ile doğrudan ilgili olan dört ulus devlet bulunmaktadır. Dört devletle demokratik entegrasyona dayalı bir yaklaşımla bütünleşeceğiz.

Kelime olarak "bütünleşme, birleşme, farklı birimlerin birlik ilişkisi" anlamına gelen entegrasyon, demokratik toplumun ulus-devletle demokratik birliğini ifade eder. En doğru tanımı budur. Buna göre toplum, kendini bir devlet olarak örgütleyip diğer devlete bağlamaz. Kendini demokratik toplum olarak örgütleyip demokratik cumhuriyete entegre eder. Demokratik entegrasyon aynı zamanda eşitliği de içerir. Demokratik müzakere ile tesis edilir ve demokratik müzakereyi zorunlu kılar. Demokratik müzakere, demokratik toplum ile ulus-devletin bütünleşmesini sağlar.

Ulus-devlet şu an asimilasyon uygulamaktadır. Oysa entegrasyon, asimilasyonun tersidir. Asimilasyon, ulus-devlet içinde erimeyi, çatışmayı yaratırken; demokratik entegrasyon kendi iradesiyle birleşmeyi yaratır. Asimilasyon, iki tarafın düşmanlıklarını büyütürken, demokratik entegrasyon barışı ve kardeşliği inşa eder. Entegrasyonu reddeden, bunun için müzakereye oturmayan ulus-devletin asimilasyonda ısrar edeceği açıktır.

Demokratik entegrasyon ulus-devlet çözümü kabul etmemedir. Ulus-devlet inkâra, asimilasyona ve imhaya dayalıdır. Entegrasyonu kabul etmiş ve bunun için müzakereye oturmuş bir ulus-devletin bu özelliklerinden uzaklaşacağı açıktır. Dolayısıyla ulus-devletin bölgemizde yol açtığı tahribatın giderilmesi ve yeniden halklar ortaklığının yaratılması için entegrasyonu temel çözüm olarak görmek gerekir.

Demokratik entegrasyon, demokratik müzakereyi gerektirir, başka türlü olmaz. Bundan sonrası için yapılan müzakerelerin niteliği, bir "Kardeşlik Hukuku" niteliğindedir. Bunun da ötesinde bir kardeşlik hukuku arayışının ifadesi olarak değerlendirilmelidir. "Devlet güçlüdür, devlet her şeyi dayatır, baskıyla uygular" yaklaşımı kabul edilemez. Bütün bunlar faşist yaklaşımlardır. Hepsini reddedilmek durumundadır. Yapılması gereken demokratik müzakere ile demokratik toplumun ulus-devlete entegrasyonudur.

Kürtler, Ortadoğu'da en ağır sorunu yaşasa da çözüm için en ideal konumda bulunurlar. Kürt-Türk çözümü, Ortadoğu çözümüdür. Bu kadar önemlidir ve buradaki çözüm öylesine aciliyet arz eder ki, tüm Ortadoğu'yu da çözüme götürebilir. Dolayısıyla Türk-Kürt çözümü öyle sıradan, yerel bir çözüm değil, dar anlamda bir sorun çözümü de değildir. Kesinlikle bir Ortadoğu çözümüdür. Ve hatta dünya çapında etkisi olacak bir çözümdür.

Kürtlerin, komşu dört devlet ile de çatışmaları var ve bu durum hala devam etmektedir. Henüz hiçbir güçle müzakere aşamasına gelinmiş değildir. Bölge ulus-devletlerini müzakere aşamasına getirmek, barış ve demokratik toplumun inşası için uygun bir çerçevedir. Bu çerçeveyi biraz daha geliştirmenin yolu Kürdistan'ı aralarında paylaşan ulus-devletlerle demokratik entegrasyon çözümüdür. Buna "Ortadoğu'da Kürt Sorunu ve Demokratik Entegrasyon Çözümü" diyebiliriz. Reel-sosyalizm ve ona dayalı ulus-devlet perspektifi er ya da geç bir çatışma üretir. Ulus-devletçi perspektif kalıcı barış olmasını barındırmaz. Aksine aynı topraklarda beş devletin sürekli didişme halinde olacağını gösterecektir.

Dolayısıyla entegrasyon çözümü için ulus-devletlerin de demokratik değişimden geçmesi gerekmektedir. Ulus-devlet programına sahip olmak ne sosyalist düşünceye uygun bir amaç olabilir ne de pratik, realist bir çözüm yaratabilir. Gerçekleşse de çok kanlı olur. Bu, bir sosyalistin kabul edemeyeceği bir şeydir. Dolayısıyla biz "demokratik ulus" çözümü önerisini geliştirdik. Sosyalizme yakışır olan çözüm, demokratik ulus çözümüdür. "Sosyalizm demokrasiz olmaz" anlayışı ile "demokratik toplum programını" geliştirmek, her koşulda hayata geçirilmesi gereken bir ilkedir.

Ulus-devletlerle ilişkilerimize yön verecek olan da bu ilkedir. Buna demokratik entegrasyon çözümü de denebilir. Ulus-devletten vazgeçmek, onun yerine demokratik ulus programını ikame etmek yoğun, sürekli ve azimli bir demokratik mücadeleyi gerektirecektir. Her sosyalistin hazır olması gereken de bu mücadele tarzıdır.

Entegrasyon, geçmişin çatışmalı, illegal ve legittim mücadele tarzlarından farklı olarak bizlere sürekli yoğunlaşmayı ve örgütsel kurumlaşmayı dayatmaktadır. Ulus-devletlerle kurulacak ilişki tarzında bu ilkeye göre hareket etmek hayati önemdedir.

Yüz yılı aşkın bir zamandır Kürtler asimilasyon, imha ve inkâr politikalarıyla erilmek ve yok edilmek istenmiştir ve hala da istenmektedir. Buna karşın Kürtlerin tepkisi, kendi ulus-devletlerini arama, oluşturmak için mücadele etme ve bedel ödeme tarzında olmuştur. Bölge ulus-devletleri Sadabat Pakti'ndan Bağdat Pakti'na kadar Kürtleri asimilasyon politikalarıyla eritmek için her yola baş vurmuşlardır. Dört ulus-devletin de temel amacı, ortak bir politika oluşturarak Kürtleri adım adım yok etmektir. Bu anlaşmalar günümüze kadar da fiilen devam etmektedir. İran'ın bir İslami Cumhuriyete dönüşmesi, Irak ve Suriye'nin çözülmesi, bu dörtlü gizli ittifakı parçaladı ancak halen resmi olarak imha, inkâr ve asimilasyon politikalarından vazgeçtiklerine dair bir beyanat olmamıştır. Fırsat bulurlarsa bu dört devlet birleşip asimile etmekten hatta imha-kırım hareketleri düzenlemekten geri durmayacaklardır.

Entegrasyonu ülkemizde ve bölgemizde yegâne çözüm modeli olarak tespit ederken, bunu aynı şekilde doğal, zorlama olmadan ve karşılıklı hukuki zeminler oluşturarak hayata geçirmemiz gerektiği de belirtilmelidir. Politik süreçler hukuki sözleşmelerle güvence altına alınır, ardından bunun bir toplumsal sözleşme olması için taraflar politik güçlerini, etkilerini ve olanaklarını kullanırlar. Hukuki güvenceye kavuşturulmamış bir entegrasyon projesi, olsa olsa hatır-gönül ilişkileriyle hayata geçirilmeye çalışılan trajikomik bir barışı getirir. Böyle süreçlerin de kısa sürede çok daha kanlı çatışmalara yol açtığını dile getirecek kadar tarihsel ve toplumsal deneyim mevcuttur.

Hukuki güvenceye alınmış bir entegrasyon her şeyden önce eşitliği ve kardeşliği içerecektir. Taraflar hukuk önünde eşit olacak, birbirlerinin varlığına ve değerlerine saygılı davranacak, kaynaklardan ve fırsatlardan eşit düzeyde yararlanacak ve eşit görev ve sorumluluklara sahip olacaklardır.

Entegrasyon karşılıklı adımları mecbur kılar. Kendi başına bir tarafın karar vermesiyle, bir tarafın diğer tarafa dayatmasıyla entegrasyon olmaz. Entegrasyon olması için temel şart, bunun bir müzakere süreci ile hayata geçirilmesidir. Müzakere, tarafların birbirlerine saygı gösterdiklerine, birbirlerinin acılarını anladıklarını, birbirlerinin taleplerine kulak verdikleri bir sürecin var olduğunu gösterir.

Demokratik entegrasyonun temel ilkesi, bir arada yaşamak ama birbirinin içinde erimektir. Ayrılıkçılık, yeni bir ulus-devlet arayışı gibi 20. yüzyıl reel-sosyalist doktrinini terk etmek sosyalist anlayışın bir gereğidir. Ancak bu, temel hak ve özgürlüklerimizden vazgeçeceğimiz anlamına gelmemektedir. Entegrasyon, bundan sonra halklarımızın aynı coğrafyada, birlik içinde ve kendi öz kimlik ve kültürlerine bağlı kalarak yaşamalarının yolunu açacaktır.

Bölge ulus-devletleri entegrasyona gerçekten varlar mı? Ya da entegrasyondan ne anlıyorlar? Asimilasyona gerçekten karşılar mı? Bu gibi soruların cevabı için müzakere süreçleri ve diyalog esastır. Eski önyargılarla, yaşanan acıları tartışmaların önüne koyarak çözümler üretilemez. Demokratik, sosyalist muhalif güçlerin sosyalizmdaki doktriner açmazları ve hataları cesurca tartıştığı gibi, ulus-devlet ideoloğlarının ve politika merkezlerinin de iki yüz yıldan fazla bir süredir devlet adına işlenen suçlar ve hatalarla aynı samimiyetle yüzleşmeleri gerekmektedir. Dolayısıyla entegrasyon bir tarafın uygulayacağı bir politika değil, iki gücü karşılıklı olarak kendi hatalarından arınacağı ve yaptıklarıyla yüzleşmeyi öğreneceği bir süreçtir. Zayıf tarafın güçlü tarafa tabi olması entegrasyon değil, yeni bir asimilasyon politikasında ısrar anlamına gelir. Ki, bu da yepyeni dinamiklerle donanmış bir çatışma ortamının alevlendirilmesi demektir.

Bu topraklarda bin yıldır tesis edilmiş olan kardeşlik canlandırılmak isteniyorsa, bunun hukuki altyapısı oluşturulmalıdır. İç cephede barışı sağlamanın yolu entegrasyon hukukunu

kabul etmekten geçer. Entegrasyon, bir arada ve aynı coğrafyada yaşayan halkların, kimliklerin, inançların ve sosyal-siyasal grupların yasalar karşısında eşit bir konumda bulunmaları demektir. Temel nokta budur. Hukuki temellerle oluşturulmuş entegrasyon politikaları hem ulus-devletin çözümsüzlüğüne hem de asimilasyonist eritme politikasına karşı bir hamledir.

Entegrasyon çözümü Kürtlerin demokratik kurumlaşmasını gerektirir. Demokratik kurumlaşma olmadan entegrasyon, Kürtlere yeni bir asimilasyonist politikanın dayatılması demektir. Demokratik kurumlaşma sadece Kürtlerin kendi varlıklarını garantiye alması demek değildir; en az bunun kadar önemli olan, bundan sonra Kürtlerin, varlıkları tehdit edilmedikçe, kendi demokratik hakları için silaha, şiddete başvurmayacakları demektir. Entegrasyonun yasalarını oluşturmak, asimilasyondan vazgeçmektir. Çatışma ortamı sona erdiği oranda demokratik taleplerin hukuki güvenceye kavuşması da kaçınılmaz olacaktır.

Bütünleşme teorisinin veya entegrasyonun temel özelliği, demokrasizisiz olamayacağıdır. Diktatoryal, monarşist veya faşist bir hükümet demokratik bir programı uygulayamaz. Bu durumda entegrasyon gibi tamamen müzakereye dayalı bir programı da uygulayamaz demektir. Kürtlerin içinde buldukları statüsüzlük durumunu ve ilişkide oldukları ulusdevletlerin mevcut politikalarını göz önüne getirdiğimizde, yapısal olarak değişim ve dönüşümün her iki taraf için de elzem olduğu anlaşılacaktır. Aksi durumda çözümsüzlükte ısrar, her iki tarafın da "Kürt Kapanı"ni hazırlayan güçlerin değişimlerine su taşımaları anlamına gelir.

Demokratik kurumlaşma hem Kürtlerin ilişkide oldukları ulus-devletlerle doğru bir birliktelik kurmalarına hem de kendi aralarında bir ulusal barış ve birliğin temellerini atmalarına yol açacaktır. Ulus-devletler Kürtlerin demokratik haklarına saygılı olmalı, Kürtler de bu devletlerin egemenlik haklarına karşı doğru bir duruş sahibi olmalı. Ulus-devlet demokratik dönüşümü önüne bir hedef olarak koymayacaksa, bir entegrasyon politikasını yürütmesi de imkânsızdır.

Demokratik toplum kurumlaşmasının anlamı şudur: Kürtler ve bölgede yaşayan tüm halklar, inançlar ve sosyal gruplar toplum olarak kendi kaderlerini kendileri tayin etmek hakkına sa-

hiptirler. Devletin tayin ettiği bir kaderi yaşamaya veya ulus-devletin izin verdiği sınırlarda yaşamaya mecbur bırakılamazlar. Devlet, ancak bu grupların üzerinde ve onlarla müzakere halinde genel demokratik koordinasyonu sağlamakla mükelleftir. Devleti demokratikleştirme gibi bir hedef sosyal bilime uygun değildir; esas olan devletin demokrasiye duyarlı hale gelmesidir. Müzakere halinde, karşılıklı tartışarak demokratik kurumlaşmanın nasıl olması gerektiği somutlaştırılabilir. Bu durumu her iki taraf da bir taviz biçiminde değerlendiremez.

Bunlar demokratik yaşamın esaslarıdır. Demokratik tartışmalarda işin esasına bağlı kalındığı müddetçe, iki tarafın da üzerinde uzlaşacağı kavramları, ifadeleri ve prensipleri tespit etmek zor olmayacaktır. Nihayetinde aynı coğrafyada, aynı kültürel ortaklık altında bin yılı aşkın bir birliktelikten söz ediyoruz. Dolayısıyla demokratik bir kurumlaşma hedefinde samimi olunursa, bunun için yolların bulunması mümkündür. Her durumda, demokratik toplum inşa etmek demokratik toplum olma ve demokratik ulusu inşa etme hakkımızı da barındırır. Genel bir formülasyon olarak Kürtler ulus-devletlerle ilişkilerini demokratik entegrasyon modeli ile düzenleyeceklerdir. Rejimlerin demokrasiye duyarlı olması durumunda demokratik uzlaşının sonuç almaması düşünülemez.

Entegrasyon ilkelerine bağlı olarak yapılacak örgütlenme demokratik ulus perspektifiyle olacaktır. Demokratik ulus bir zihniyettir; demokratik komünalizm, demokratik federalizm veya demokratik konfederalizm onun bedenleşmesidir. Zihniyetle ilgili olmasının anlamı şudur: Demokratik ulus bir kavram, bir teoridir; o teorisinin somutlaşması demokratik komünalizm, demokratik federalizm veya demokratik konfederalizmdir. Bu kavramlar ihtiyaca göre değiştirilebilir. Demokratik özerklik de denilebilir. Ayrım şudur: Madde-enerji ilişkisinde enerji maddede form bulur. Bu, evrensel bir husustur. Ulusun da bir enerjisi ve bir de formu vardır. Form kazanma veya bedenleşme ulus-devlette ayrıdır, demokratik ulusta ayrıdır. Demokratik ulusun zihniyeti farklı, ulus-devletin zihniyeti farklıdır. Dolayısıyla formları da birbirinden farklıdır.

Bu noktada entegrasyon demokratik ulusun somutlaşmasının ifadesidir. Ulus-devlet bütün toplumu ulus-devlet olarak organize etmiştir.

Zihniyet, duygu dünyası, bilinç, tepkiler ve hedefler hep ulus-devlet mantığına göre olmaktadır. Entegrasyon yasaları ise yepyeni bir dil ve bilincin geliştirilmesi anlamına gelir. Bu da ancak demokratik ulus bilinci, kültürü ve teorisinin oluşmasıyla sağlanabilir. Bir arada yaşamak isteniyorsa demokratik müzakerelerin kabul edilmesinden başka bir seçenek yoktur. Ulus-devletin her şeyi belirleme çabasına, demokratik ulus güçleri de her şeyi ulus-devlet tekelinden çıkarıp özgürleştirme çabasıyla cevap vermeliler.

Demokratik ulus güçleri entegrasyon imkânı kazanacaktır. Çünkü entegrasyon uçurumunda siyaset değildir. Müzakere ve karşılığında ise hukuki güvenceye kavuşan bir legal çalışmaya ulus-devletlerin sürgit şiddet ve yok saymayla karşılık vermeleri mümkün değildir. Esas olan teorik kısmın oluşmasıdır. Buna politik anlam kısmı da diyebiliriz. Bu oluştuktan sonra yapılacak şey teoriyi pratikleştirmektir. Onun da somut ifadesi demokratik siyaset ve hukuktur.

Bu noktada demokratik ulus güçlerinin bu zihniyet formuna, bu teorik çerçeveye göre hareket edip etmeyecekleri önem kazanır. Nereden, nasıl başlanacağı, müzakerelerde nasıl bir tutum alınacağı, kurumsal inşada, teoriyi yaşamsallaştırmada nasıl bir dil, üslup ve yöntemin uygulanacağı gibi konular da en az teorik çerçevenin oluşturulması kadar önemlidir. Nice teorik doğrular vardır ki, uygulama zemini veya gücü bulamadıklarından unutulup gitmişlerdir. Bir toplumsal sorunda inşanın doğru anlaşılabilmesi ve doğru oluşturulabilmesi beraberce onulmaz acıların yaşanmasını gerektirecektir. Bu nedenle teorik çerçeveyi özümsemiş ve onu yaşamsallaştırmaya aday bireylerin her koşul altında buna uygun bir yaşam ve çalışma tarzından taviz vermemeleri önemlidir. Demokratik entegrasyonu kurumsallaştırmaya aday bireyler akademilerde yetişmez; oralarda ancak teorik çerçeve öğrenilebilir. Esas olarak sahaya indiğinde, pratikleştirmeye giriştiğinde niteliği açığa çıkar. Duygularıyla, bilgisıyla, eğitimiyle; bunların yetmediği yerde öngörülerini, sezgileri ve pratikte edindiği deneyimleriyle hareket etmeli, tehlikenin ve fırsatın adeta kokusunu almalıdır.

Demokratik entegrasyonun en temel özelliği, demokratik toplumun komünaliteye dayanmasıdır. Bu da yaşamın her alanında komünal örgütlenmeyi gerekli kılmaktadır. Bu komünal örgütlenme boyutları temelinde somutlaşmaktadır. Bu noktada göz önünde bulundurulması gereken husus, boyutların birbirinden kopuk olmadığıdır. Tüm boyutlar, tıpkı demokratik toplum gibi canlı organizmadır ve iç içedirler. Demokratik entegrasyonun boyutları şöyle ifade edilebilir:

1- Özgür yurttaş: Demokratik toplumun özgür yurttaş, demokratik komünalizme bağlı olarak varlık kazanır. Ulus-devlet vatandaşlığı kapitalist bireyciliği esas alırken, özgür yurttaş

komünalittir; demokratik komünalizm ile var olur. Dolayısıyla etik ve politik olarak demokratik topluma karşı sorumludur.

Demokratik toplumun yurttaş, özgür olduğu kadar komünal olmak durumundadır. Kapitalist bireyciliğin topluma karşı kışkırtılmış sahte özgür bireyi özünde en derinleştirilmiş köleliği yaşar. Fakat liberal ideoloji öyle bir imaj oluşturur ki, birey sanki toplumda sonsuz özgürlüklere sahiptir. Gerçekte ise tarihin hiçbir döneminde gerçekleştirilemeyen azami kâr eğilimini gerçekleştiren hegemonik sisteme dönüştüren ücretli emek kölesi birey, köleliğin en geliştirilmiş biçimini temsil eder.

Buna karşılık demokratik toplumun yurttaş, kendi özgürlüğünü toplumun komünalitesinde, yani daha işlevsel küçük topluluklar halindeki yaşamında bulur. Özgür ve demokratik komün demokratik toplum yurttaşının gerçekleştirdiği temel okuldur. Komünü olmayanın, komünal yaşamayanın bireyselliği de gerçekleşemez. Yurttaş komüne karşı sorumluluğunu ahlaki olmanın temel ilkesi sayar. Ahlak komünal yaşama saygı ve bağlılık demektir. Demokratik olmayan komün politik olamaz. Politik olmayan komün ise özgür olamaz. Demokratik toplum olmanın ilk koşulu yurttaşın özgür olması ve bu özgürlüğünü bağlı olduğu komünle birlikte demokratik politika temelinde gerçekleştirmesidir.

Öte yandan özgür yurttaş, ulus-devlet ile aynı siyasi çatı altında yaşadığından ulus-devletin anayasal vatandaşlık boyutu da vardır. Bu boyut, ulus devletin, demokratik toplumun statüsünü demokratik entegrasyonla tanımlamasıyla ortaya çıkmaktadır.

2- Öz yönetim: Öz yönetim, demokratik entegrasyon ile bağlantılı olduğu için saf bir yönetim değildir. Ulus-devletle aynı siyasi çatı altındadır. Bu yönün göz ardı edilmemesi gerekir. Ulus-devlet sınırları içinde demokratik toplumun öz yönetimle kendi kendini yönetmesidir.

Öz yönetimsiz demokratik toplum düşünülemez. Genelde tüm ulus biçimleri, özde demokratik uluslar kendi öz yönetimleri olan toplumsal varoluşlardır. Bir toplum kendi öz yönetiminden mahrum olursa ulus olmaktan çıkar. Çağdaş toplumsal gerçekliklerde yönetimsiz ulus düşünülemez. Geline aşamada Kürtler yoğun politikleşen toplum olmak kadar, bu politik gerçekliği demokratik toplum olma doğrultusunda örgütleyen bir konumu da yoğunca yaşamaktadır.

Öz yönetim, toplumsal varoluşun temel niteliklerindedir. Toplumsal beyne öz yönetim demek yerinde bir tanımlamadır. Öz yönetim toplumsal doğadaki erki düzenler, denetler, korur ve sürekliliğini sağlar. Öz yönetim toplumun doğrudan katılımıyla gerçekleştirilir.

3- Sosyal yaşam: Demokratik toplumun inşası, aynı zamanda sosyal yaşamda dönüşüm

“Özgür ve demokratik komün demokratik toplum yurttaşının gerçekleştiği temel okuldur. Komünü olmayanın, komünal yaşamayanın bireyselliği de gerçekleşemez. Yurttaş komüne karşı sorumluluğunu ahlaki olmanın temel ilkesi sayar. Ahlak komünal yaşama saygı ve bağlılık demektir. Demokratik olmayan komün politik olamaz. Politik olmayan komün ise özgür olamaz.”

”

anlamına gelmektedir. Gerçekleştirilecek dönüşümün adı, demokratik komünalizmdir. Bu bağlamda sosyal yaşam, komünal yaşamdır.

Devlet ve kapitalizm olmadan önce de toplum vardı. İnsan topluma insan oldu. Toplumun geliştiren kent, sınıf, devlet ve uygarlık değildir, tersine bu olguların hepsini gerçekleştiren varlık toplumdur. İnsan yaşamında hiçbir şey toplumun yerini tutamaz. Toplumdan vazgeçmek, toplum olmaktan çıkmak insanlıktan vazgeçmek ve insan olmaktan çıkmak demektir. Demokratik toplum öncelikle toplum olarak kalmakta ısrarlıdır; kapitalist modernitenin karşısına "ya toplum ya hiç" şiarıyla dikilir.

Demokratik toplum toplumsal hiçleştirilmeye karşı alternatif toplumdur. Eşitsizliğin ve köleliğin her biçimiyle uygulandığı ve içselleştirildiği toplumsal tüketilişe karşı özgürce ve eşitçe varoluşa kavuşan toplumdur. Demokratik toplum sağlıklı toplum halinde yaşamının başta gelen koşuludur. Ulus-devletin tükettiği toplumu yeniden aslına iade eder. Sağlıklı toplum sağlıklı birey yetiştirir. Zihinsel ve ruhsal sağlığına kavuşan bireyin fiziki hastalıklara karşı direnci daha da artar ve hastalıklar azalır. Demokratik toplumun eğitim anlayışı toplumsallığı ve özgür yurttaş hedef aldığından, bireyin topluma ve topluma bireyle gelişme diyalektiği yeniden kurulur. Bilimlerin toplumsallaştırıcı, özgürleştirici ve eşitleştirici rolü yeniden ortaya çıkar. Demokratik toplum, varoluşu hakkında doğru bilinç kazanmış toplumun toplumsallığıdır.

Tarihsel ve güncel anlamda ailecilik ve devletçilik, sosyal yaşamı adeta boğmuştur. Kapitalist moderniteyle ailecilik ve devletçilik toplumu çığına çevirmiş durumdadır. Her iki olgu da anacıl komünal toplumun ikiye yarılmasıyla gelişti. Ailenin ve devletin tümünden reddi veya tümünden kabulü mümkün değildir. Devletçilik sorun çözmez, tersine sorun üretir, sorunun kaynağı durumundadır. Ailecilik de bugün durmadan yeni sorunlara zemin oluşturuyor. Kürtlere sadece aile zemini bıraktığı için, aileciliği korumayı en temel görev olarak görülür. Bütün devletler Kürtlere aileyi koruma, çocuk doğurma, ırgat ve asker ihtiyacını karşılama görevi verir. Ailecilik Kürtlükten çıkmaz, toplum olmaktan çıkmaz. Bunlar aşılmasın demokratik topluma ulaşamaz. Demokratik komünalizmle inşa edilecek sosyal yaşam, özünde ailecilik ve devletçiliğe karşı güçlü bir demokratik mücadeleyi gerektirmektedir. En büyük inşa çalışmasının ve mücadelenin bu alanda verileceği akıldan çıkarılmamalıdır.

Büyük zihniyet devriminin, kadın özgürlüğü ve eko-ekolojik toplum temelinde dönüşümlerin yaşanacağı alan sosyal yaşamdır.

4- Özgür eş yaşam: Günümüzde temel çelişki ve sorunlardan en önemlisi kadın etrafında yaşanmaktadır. Kastik katilin anacıl toplumu yarmasıyla başlayan toplumsal sorunların temelinde erkek egemen zihniyet ve sistem yatmaktadır.

Demokratik toplumun da önündeki en temel sorun, egemen erkek ve köle kadın sorunudur. Bu sorunun ailecilikle çözülemeyeceği açıktır. Hatta ailecilik, sorunun kaynağıdır. Özgür eş yaşam tam da bu noktada temel çözüm gücü ve formülasyonu olarak geliştirilmiştir. Demokratik komünalizm ile kadın ve erkek komünalizme çekilerek, düşürücü rollerinden arındırılarak özgür iradeye dayalı özgür eş yaşam ile kadın özgürleşebilir.

Demokratik toplum sürecinde kadın özgürleşmesi büyük önem taşır. Özgürleşen kadın özgürleşen toplumdur. Özgürleşen toplum ise demokratik toplumdur.

Bu noktada yapılması gereken, cinsiyetçi erkek egemen zihniyetin aşılmasıdır. Cinsiyetçilik, erkeğin temel sorunsallık alanıdır. Her iki cinsi de kölelik konumuna düşüren en temel etkidir. Dolayısıyla özgür eş yaşam için temel mücadele alanı cinsiyetçilik olmak durumundadır. Özgür kadın ve erkek, erkek egemenliğinin bu köleleştirici olgusuna karşı radikal bir mücadele ile ortaya çıkabilir. Bu da ancak aileciliği aşmış demokratik komünalist kişilikle mümkündür.

5- Eko-ekonomi: Kapitalist modernite endüstriyalizme dayalı bir talan düzeni kurmuştur. Ücret köleliği ve işsizlik, bu talan düzeniyle bağlantılıdır. Bu düzenden kurtuluşun yolu, demokratik toplumun komünaliteye dayalı kendi eko-ekonomisini geliştirmesidir. Ekonomik sorun az ücret veya herkesin ücretli köleliğe alınmasıyla sınırlanmaz. Esas olarak eko-ekonominin toplumun elinden alınması ve temelde ekolojik ve ekonomik işgalin gerçekleştirilmesi, ekonomik sorunların kaynağıdır.

Ekonomik işgal, işgallerin en tehlikelidir. Ekonomik işgal bir toplumu düşürme, çökertme ve çözenin en barbar yöntemidir. Kürt toplumu, üzerindeki ulus-devlet baskısı ve zulmünden çok, ekonomik araçlarına el konularak, ekonomik yaşamı kontrol altına alınarak nefessiz hale getirilmiştir. Ekonomik tutsaklık kimlik inkârcılığının ve özgürlükten yoksunluğun en etkili aracı kılınmıştır.

Demokratik toplumun ekonomik sistemi sadece bu barbar uygulamaları durdurmakla kalmaz, toplumun ekonomi üzerinde yeniden denetim kurmasını esas alır. Ekolojik endüstriyi ve komün ekonomisini esas alır. Endüstriye, kalkınmaya, teknolojiye, işletmelere ve mülkiyete biçilen sınır ekolojik ve demokratik toplum olma sınırındır. Komünal ekonomi, kâr ve sermaye birikiminin aşarına indirildiği bir modeldir. Paradan para kazanmayı en zahmetsiz sömürü tipi olarak kabul eder ki, demokratik toplumun ekonomik sisteminde bu sömürü tipi kendine yer bulamaz. Ekolojiyi, verimli toprağı ve tarihi dikkate almayan hiçbir baraja müsaade edilemez, hatta inşa edilenler ömrünü doldurunca yerlerine yenileri inşa edilmez. En büyük toplum ve canlı düşmanlığı olan ormansızlığa ve erozyona tam bir seferberlik ruhuyla karşı durur. Toprağı koruma ve çevreyi ormanlaştırmayı en kutsal emek türleri olarak ilan eder ki, kendi başına bu iki alandaki çalışmalar işsizliği yüz yıllarca ortadan kaldırmaya kâfidir. Toprağa, orman faaliyetine, ekolojik tarıma ve gıdaya dönüş sadece işsizliğe temel çare değildir; tüm kapitalist modernite ve kent hastalıklarının da panzehiridir.

“ Kapitalist modernite sürecinde belki de dünyada en çok diplomatik oyunlara kurban edilen halk Kürtler olmuştur. Ortadoğu ulus-devlet diplomasisinde Kürtlere biçilen rol hep piyonluk olmuş ve bu durum çok ağır sonuçlar doğurmuştur. Günümüzde Kürtler gerek kendileri ile komşuları arasında gerekse küresel çapta anlamlı bir diplomasiye şiddetle ihtiyaç duymaktadır. Özellikle Kürtler arasında bütünsel bir diplomasiyi geliştirmek temel ulusal görevlerdendir. ”

Demokratik toplum tam da eko-ekonominin bu can alıcı noktalarından sorunu ele alıp çözüm geliştirmelidir. Bu da komünal ekonomiye dayalı eko-ekonominin topluma hâkim kılınmasıyla mümkündür. Demokratik toplum, adım adım komünal ekonomiyi geliştirerek, alternatif üretim ve paylaşımı gerçekleştiren toplum kapitalist modernitenin talan düzenine muhtaç olmaktan çıkarılabilir. Demokratik toplumun olmazsa olmazlarından biri de kendi eko-ekonomisini geliştirmesidir.

6- Hukuk: Demokratik hukuk çeşitliliğe dayanan hukuktur, hukuk düzenlemesine az başvurur ve basit yapıdadır. Demokratik toplumlar büyük ölçüde ahlaki ve politik düzenlemelerle sorunlarını çözmeye çalışır. Ahlaki ve politik kurallarla yönetmek yerine yasalarla yönetmek daha çok kapitalist moderniteye özgüdür. Egemen ulus-devlet tarih boyunca hukuki düzenlemeleri en çok geliştiren devlet biçimidir.

Ulus-devletin mevcut hukuku tek yanlıdır. Toplumun hücrelerine kadar kendini dayatan ve her şeyiyle merkezleşen bir hukuktur. Bu durum, ulus-devlete de ağır bir yük yüklemektedir. Anayasal ve yasal reformlarla bu tek yanlı ve merkezi hukuk yeniden düzenlenmelidir. Demokratik ulus hukuka, özellikle anayasa hukukuna karşı duyarlıdır. Demokratik ulus, hukuk ulusundan çok ahlaki ve politik ulustur. Ulus-devletlerle ortak bir siyasi çatı altında uzlaşarak yaşama esas alındığından hukuka ihtiyaç duyulur. Bu durumda ulusal yasalar ve yerel yönetim yasaları ayrı ayrı önem kazanır.

Hukuki düzenlemenin temel noktası, genişletilmiş ve derinleştirilmiş yerel yönetimler hukukudur. Böyle bir hukuk ile yerelde ve genelde demokratik toplum ve ulus-devletin ilişkileri düzenlenecektir. Demokratik toplum varlığının tanınması bu hukuktaki en önemli husustur.

7- Dil ve kültür: Demokratik entegrasyon, demokratik toplumun dili ve kültürü ile varlık olarak tanınmasıdır. Demokratik toplum, özünde demokratik ulustur. Demokratik ulus, tekçi ulusçuluktan farklı olarak; farklı uluslardan olan ama aynı zihniyeti paylaşanlar oluşturduğu ulustur. Ortak zihniyet ve kültür dünyasıdır.

Bağlantılı olarak, demokratik ulus kendi içinde farklı ulusların demokratik özgünlüğünü de ifade eder. Demokratik toplum bu farklı

demokratik ulusların ifadesidir. Bu nedenle her ulusun kendi varlığını özgürce örgütleme ve ifade etme hakkı vardır. Bunun bir yönü de dil ve kültürde somutlaşmaktadır.

Demokratik entegrasyonda demokratik ulus, özgürce ana dilde eğitim ve kültürel gelişim için her türlü kurumsallaşmasını geliştirme hakkına sahiptir. Varlık, dil ve kültürde somutlaşmasına göre varlığın tanınması, dil eğitimi ve kültürel gelişim engellerinin kaldırılmasını gerektirir. Demokratik ulusun inşasının temel yönlerinden birini de bu boyut oluşturmaktadır.

8- Öz savunma: Evrensel var oluşun temel niteliklerinden biri de öz savunmalı oluşudur. Evrendeki her canlınin kendine özgü savunma sistemi vardır. Her varlık kendini savunmak için öz savunmalı direniş içindedir. Bu nitelik insan toplumu için daha da geçerlidir. Bu hususta doğru anlaşılması gereken nokta öz savunmanın sadece öz savunma güçlerini kapsamadığıdır. Zihniyetten eğitime, ekonomiden sağlığa, ekolojiden kadın özgürlüğüne ve örgütlenmeden demokratik siyasete kadar yaşamın her alanında demokratik toplumu inşa etmek temel öz savunmadır. Bu temelde derinliğine ve genişliğine öz savunmasını oluşturan demokratik toplumu hiçbir güç dağıtamaz. Bu esas üzerinden geliştirilecek öz savunmanın temel ilkesi şudur: "Tüm dünyayı yenecek gücümüz olsa da kimseye saldırmayacağız, tüm dünya bir olup üzerimize gelse de kendimizi savunacağız!"

9- Diplomasi: Diplomasi ulus-devletler arasında kârlı savaş oyunlarının bir manipülasyon aracı haline getirilmiştir. Barışın değil, savaşların

halinde ortak bir refleksle karşı koymayı ve öz-savunma ilkesi çerçevesinde direnmeyi esas almaz. Bu güvence gelişinceye kadar silahlı öz-savunma da dahil, her türlü direnme hakkının korunması şarttır. Silahlar, ancak bir demokratik ulus birliği temelinde çözüm sağlandıktan sonra tamamen terkedilebilir.

Kürdistan Ulusal Kongresi, bütün Kürtleri kapsayan bir kongre olarak, Kürtler arası birliğin kurumsal gücü olacaktır. Filistin'de FKO, Güney Afrika'da ANC'nin oynadığı role benzer bir rolün böyle bir ulusal kongreye verilmesi birliğin temeli için esastır. Bunun adının ve çalışma esaslarının da demokratik müzakere çerçevesinde belirlenmesi gerekir. Bütün Kürtleri kapsayan bir yürütmesi olur; bu yürütme de bütün müzakereleri kendine bağlayabilir. Uzun vadede böyle bir kurumsallaşmaya ihtiyaç olacaktır.

Bu örgütlenmeyi Kürtler için bir çatı örgütü olarak düşünmek gerekir. Ulusal kongre her yıl toplanabilir, kendi tüzüğü, programı ve amacı olur. Kongre demokratik ilkelere çerçevesinde kendi amaç ve tüzük maddelerini belirledikten sonra bir de yürütmesini seçer. İcra organı olarak yürütme, bütün Kürdistanı toplulukların taleplerinden yola çıkılarak seçilebilir. Kürtlerin iç birliğinin somut siyasi ifadesi bu olacaktır.

Kongrenin öz savunmasının demokratik olması gerekir; aile, hanedan veya siyasi kliklerin güdümünde olacak bir kongrenin ulusal davranamayacağını dünya tarihsel örnekleri bize göstermektedir. Böyle bir kurum Kürtlerin genelinde öz savunmasını üstlenebilir. Bu, bir ulus-devlet ordusu değil, bir öz savunma gücüdür. Ulusal tehlike olduğu sürece varlığını korumalıdır.

Bu güç, dışarıdan gelen bir tehlikeye karşı, içeride halka yönelik saldırılara karşı caydırıcı, önleyici bir güç olarak halkın yanında yer alacaktır. Yeniden bir gücün egemenlik arayışına, topluma baskılarına politikalarına karşı bir öz savunma hattı oluşturacaktır. Bir toplum için öz-savunma hayattır. Entegrasyon müzakereleri sürecinde hem ulus-devletlerle hem de Kürdistanı güçlerle yapılacak tüm görüşmelerde öz-savunma ve onun niteliği temel bir gündem olmaya devam edecektir.

İlkesel olarak öz savunma gücü, ulus devletlerin ordusu olmayacağı gibi bir Kürt ulus-devlet gücü olmayacaktır. Zabıtanın daha büyük ama ulusal devlet ordusundan daha küçük, kesinlikle sosyalizmin de ruhuna uygun olan bir öz savunma gücü olacaktır. Hangi güç, ulusal imhaya, ulusal inkâra veya aşiretçi çatışmalara zoraki yol açarsa ona karşı kullanılacak bir güç olacaktır. Bu genel bir nitelemedir. Ulus-devletlerin böyle bir öz savunma ihtiyacını kabul etmeleri toplumsal barış için de gereklidir.

Her parçada Kürt Birliğinin bir öz savunma gücü kalacaktır. Demokratik birliğin öz savunma gücü diğer Kürdistanı güçlerle ortak bir oluşuma gitmeyi esas almalıdır. Bu olmazsa, birlikte hareket etmenin olanaklarını artırma yoluna gitmelidir. Bu durum Kürdistanı güçler arasında tarihi bir ittifakın gelişmesi ve çatışma dinamiklerinin ortadan kaldırılması demektir. Kürtlerin öz savunmasının entegre noktaları ulus-devletlerle yürütülen entegrasyon müzakerelerinin sonucunda çözülecektir. Ulus-devletlerin kendi cumhuriyetlerinde de demokrasiyi gerçek kılması ve Kürtlerin öz savunmasına hukuki zemin oluşturması gereklidir.

Kongre Kürtlerin ekonomik, sosyal, kültürel, tarihsel, dilsel vb. kurumsallaşmalarının da merkezi olacaktır. Buna genel itibarıyla Kürtlerin Demokratik Birliği diyoruz. Kürtler arası çözüm ve müzakerenin temel hedefi budur. Bir ulus-devlete ihtiyacımız yoktur ama demokratik topluma ve Kürtlerin iç birliğine olmazsa olmaz kabilinden ihtiyacımız vardır. Mevcut Kürt siyasal kurumlarının da demokratik toplum anlayışı gereği hem bu sürece katılmaları hem de Kürtler arası birliğe destek vermeleri gerekir. Kürtler arası müzakerenin amacı, ulusal birlikten yana olan hiçbir Kürt siyasal yapısının kongre dışında bırakılmamasıdır.

Binlerce yıldır Kürtlere dayatılan aşiretçi, hanedancı, aileci çözümler bugüne kadar kendi dar çıkarları için bütün Kürdistan'ı feda eden bir pozisyonda oldular. Oynadıkları rol, Alman faşizmi sırasında toplama kamplarında oluşturulan Judenrat Yahudi komitelerinin oynadığı role benzer. Tabi ki bunların aşılması ve demokratik ulus esasları çerçevesinde bir araya gelinmesi gerekir. Ulus-devletlerle entegrasyon temelli bir sürece hazırlanıldığı gibi, Kürt güçleri içinde de mevcut güçlerin bu uğursuz rollerinden uzaklaşmaları ve demokratik ulus temelli bir inşa sürecine girilmesi için çaba sarf edilecektir.

Kürdistan demek, Ortadoğu demektir. Dile getirdiğimiz Demokratik Komünalizm Çözümü, Ortadoğu çözümüdür;

Ortadoğu tarihsel çözümüdür. Ortadoğu, tarih boyunca komünalitedir. Kabileler düzeni Ortadoğu'dadır. Kabile birlikleri, mükemmel bir komünalite alanıdır. Ortadoğu'dan çıkan üç büyük Tek Tanrılı din komünaldır. Dinlerin içinde gelişen devletleşmeye karşı direnen isyancılar, Hariciler, Hürremiler, Karmatiler vb. tümü komünaldır.

e) Ortadoğu'da toplumsal kriz ve Demokratik Modernite çözümü

Ortadoğu'nun yaşadığı sorunlar tarihseldir. Ortadoğu toplumları tarih boyunca büyük sorun ve krizler yaşamıştır. Bunun esas nedeni tarihsel olarak kastik katil, aristokratik sınıf ve iktidarcı ve devletçi sistemin bu topraklarda gelişmiş olmasıdır. Bölge yaklaşık olarak on beş bin yıldır bu temel nedenlerden dolayı sorun ve bunalımlarla boğuşuyor. Dünyanın başka herhangi bir bölgesinde, bu denli uzun süre sorunla boğuşan başka bir toplum yok gibidir.

İlk anacıl toplumun çıktığı bu coğrafya, aynı zamanda ilk toplumsal sorun ve çelişkilerin de çıktığı mekândır. İlk toplumsal sorun ve çelişki, kastik katilin kadını köleleştirilmesi ile başlamıştır. Kadının köleleştirilmesi ile toplumun köleleştirilmesi atbaşı gider. Bilinenin aksine köleleşme, devletin ortaya çıkması ile değil, kastik katilin kadını köleleştirilmesi ile başlamıştır.

Gelişen bu çelişki ve toplumsal sorun, komünün yarılması ile ortaya çıkan devlet ve aile sorunsallığında ifadesini bulmuştur. Temel sorun olarak ailecilik ve hanedanlık yapıları, en köklü sorun olma karakterindedir. Ortadoğu'da bu iki kurumun halen en güçlü yapılar olmasının nedeni, bu köklü tarihsellikten beslenmeleridir. Ortadoğu'daki sorun, tarihsel temelleriyle güncelin bağlantısı kurulmadan anlaşılabilir. Sosyolojik, antropolojik ve ontolojik bakış açısı ile çözümlenmeden çıkış sağlanamaz. Çünkü ailecilik ve hanedanlık ideolojisi, kurulan tüm egemen sistemlerin temelidir. Bu yönüyle iktidar ve devletin proto-tipidirler.

Toplumsal sorunların diğer bir kaynağı ise dinciliktir. Toplumsal inanç ile dinciliği karıştırmamak önemlidir. Dincilik esas olarak, inancın veya dinin katılarak iktidar-devlet ideolojisi haline getirilmesidir. Dincilik, Ortadoğu'daki farklı kimliklerin çatışmalı kimlikler haline gelmesine neden olduğu gibi, demokratik inanç ve demokratik toplumun gelişmesine de engel olmuştur.

Diğer bir sorunsallık alanı da ulus-devlettir. İngiltere hegemonyacılığı ile geliştirilen ulus devleti daha da kaotik bir durum yaratmıştır. Kapitalist modernite güçleri, işbirlikçi kıldığı egemen kesimi ulus-devletin bekçisi olarak konumlandırmıştır. Geline aşamada sürekli kriz üreten bir yapı olarak ulus-devlet iflas etmiştir.

Ortadoğu'daki ulus-devletler, karşı-İslam'ı en büyük örtü olarak kullanmaktadır. Bunun son versiyonu da faşist İslam'dır. Radikali, ilımlı ayırt edilmeksizin günümüzdeki siyasal İslam tipi, faşizmdir.

Ortadoğu'da bugün yaşanan ekonomik-politik sorun ve bunalımlar, Avrupa uygarlığının son iki yüzyıllık hegemonyası ile bağlantılıdır. Kapitalist modernitenin 1. ve 2. Dünya Savaşlarıyla Ortadoğu'ya dışarıdan dayatılması ile müdahalesi, bölgeye savaş ve yıkımlardan başka bir şey getirmemiştir.

Çünkü Ortadoğu çok kültürlü, çok kimlikli bir toplumsal dokuya sahiptir. Bu kültürel ve politik dokuya tek tipçi ulus-devlet modelinin dayatılması, bir iktidar projesidir. Ulus-devlet projesi, Ortadoğu'ya dışarıdan dayatılması sorunlu bir projedir. Ortadoğu'ya ulus-devletin dayatılması, Ortadoğu halklarının ortasına bomba bırakılması gibi bir şeydir. Nitekim yüz yılı aşan bir süredir ulus-devlet, Ortadoğu'ya kan ve yıkımdan başka bir şey getirmemiştir.

Bunun sonucu olarak Ortadoğu halkları büyük bir iflasın ve intiharın eşğine gelip dayanmıştır. Geline aşamada kapitalist modernitenin Ortadoğu'nun kültürel bütünlüğüne uygun olmayan ulus-devlet sistemi, çökmüş durumdadır. Şia milliyetçiliğinin temsilini yapan İran İslam devrimi Ortadoğu'da hegemonya peşinde koşarken, ulus-devlet sistematiği nedeniyle çöküşle karşı karşıyadır. İsrail de 7 Ekim süreci ile birlikte hegemonik bir güç olarak devreye girmiştir. Bu da Ortadoğu'daki güç dengelerini sarsmış ve yeni bir durum ortaya çıkarmıştır.

Mevcut haliyle İran İslam Devrimi'nin çöküşü yaşanmaktadır. Yine İsrail ulus-devleti siyonist olarak Gazze somutunda büyük bir çöküş, çelişki yaşamaktadır. Bunlar güncel çarpıcı örneklerdir. Daha da derinleştirirsek; son Sykes-

Picot'dan beri sınırları çizilen Ortadoğu'da, yani İngilizlerin böl-yönet politikası ile çizdiği ulus-devlet sınırlarında, büyük bir çatlama hatta ondan da öteye bir çöküş vardır. Ortadoğu'da en temel durum budur.

Sykes-Picot düzeni çözülmektedir. Sykes-Picot anlaşması, İngilizlerin böl-yönet politikasıyla Ortadoğu'yu ulus-devletler şeklinde dizayn etme projesiydi. İngilizler büyük ihtimale bugünkü çözülüşü çok önceden gördükleri için, 2010 yılında başlayan Arap Baharı sürecinde Ortadoğu'yu yeniden dizayn etmek istediler. Arap Baharı sürecinde deneme yapararak Sykes-Picot yerine yeni bir düzen kurmak istediler. Bunda bir mesafe aldılar ama Rusya'nın ve İran'ın müdahalesi ile Esad rejimi üzerinden bu müdahale durduruldu. Bunun üzerine İngilizler, Esad yani Baas önderliğini yıkmak için Türkiye'de AKP rejimi ile çok keskin bir ittifak yaptı.

Son olarak Baas rejimi Suriye'de de tarihe gömüldü. Kendini resmen kapattı. Şimdi var mı, yok mu bilemiyoruz. Diğer Ortadoğu ülkelerinde de Müslüman Kardeşler Örgütü önderliğindeki devrimler çöktü. İran İslam Devrimi'nin durumu da ortadadır. İslam'a dayalı devlet projesi Sykes-Picot çözülüşünün alternatifi olarak geliştirilmişti, adına da 'yeşil kuşak anlaşması' denilmişti. Bu proje, kimi İslam devrimlerini doğurdu. Şu anda onların da hepsi büyük bir kriz içindedir. Ulus-devlet, laik modelinden İslamcısına ve molla rejimlerine kadar derin bir açmaz içindedir.

İsrail bundan yararlanarak sınırlarını genişletmek istemektedir. O da bunu başaramamakta, bir kriz halini yaşamaktadır. Karmaşanın giderek daha da derinleşeceği anlaşılmaktadır. Klasik ulus-devletin çöküşü sonrası onun yerine getirilen İslami içerikli ulus-devlet veya siyasal İslam da iflas etmiştir. Son kırk yılda başta İran olmak üzere diğer bütün ülkelerde onun da çöküşü yaşanmaktadır. Ancak petrol ile ayakta kalabilmektedirler. Petrol olmazsa yirmi dört saatlik ömürleri kalmaz. Petrole dayalı ne kadar yaşanabilir ki?

Sonuç kaosun derinleşmesidir. Halklar özgür yaşamak ister ve bunun için mücadeleye eder. Filistin Hareketinin yarınışlıkları oldu. Ulus-devletçi çözüm ilkesi, iki devlete dayalı çözüm arayışında ısrar, Gazze somutunda Filistinlileri bitirdi. Nasıl ki ulus-devlet sosyalizmi 90'larda Moskova'da bittiyse, ulus-devletçi İslami ütopya da Gazze'de bitti. Türkiye'de ise CHP, yani Kemalist ideoloji, 90'lardan itibaren katı ulus-devlette ısrar ettiği için bitti. İran, Sovyetler ve Çin'in desteği olmasaydı çoktan bitmişti. Diğer Arap devletleri ise petrol ile yaşamaktadır. Bu, Ortadoğu'yu tarihin en kaotik durumuna sokmuştur. Dıştan ne kadar müdahale edilse de kurtarılamayacakları ortaya çıktı, laik versiyon da çökten bitti. İslami versiyon da can çekişmektedir.

Tarihsel sosyolojinin temel konusu olan toplumsal yarılmanın bir ucu olan komünal toplum, Ortadoğu'da temel bir varlık ve direniş gücüdür. Toplumun direniş dinamiği olan kabile, aşiret, devlet dışı inanç, mezhep ve tarikatlar tortu halinde de olsa günümüzde varlığını korumaktadır. Demokratik komünalizmin dayanağı temel toplumsal unsur bunlardır.

Ortadoğu'da demokratik modernite teorisiyle kendini yenileyen Kürt Özgürlük Hareketi, bütün geleneksel imha siyasetlerine ve kırım hareketlerine rağmen alternatif bir güç olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın önderlik gerçekliği dünya çapında kuşatmaya uğramasına rağmen; PKK, kendi varlığını sürdürübilmiştir. Hem hareket olarak hem de Önderlik olarak günümüze kadar kendini taşıyabilmiştir. Somut sonuç olarak Kürt varlığı ve Kürt ulusal kimliği kesinleşmiştir. Ortadoğu'nun merkezinde güçlü bir Kürt varlığı söz konusudur. Bu, inkâr edilemez bir gerçekliktir.

Yeni hegemonik güç olarak yükselen Çin'e dayalı bir Ortadoğu pek mümkün gözükmemektedir. Elini bile atacak durumda değildir. İslami seçeneğe ise gerçekçi değildir. Böyle bir seçeneğin hiçbir dirlitici özelliği yok, hayatiyeti de yok. İşte Kürdistan'daki durum bu açıdan önemlidir. ABD ve Rusya gibi bölgeyi kontrol altında tutan güçlerin Kürt Hareketi'nden bir

türlü vazgeçmeyişi, üzerinde önemle durmayı gerektirir.

Günümüzde Ortadoğu'daki halkların özgürlük umutları Kürdistan'daki özgürlük hareketinin sürdürülmesine bağlıdır. Bunun teorik çerçevesi demokratik modernitedir. Kapitalist modernite kesinlikle iflas etmiştir, verebileceği hiçbir şey yoktur; kargaşa üretmektedir, savaş ve yıkım üretmektedir. Demokratik modernite ise yeni bir çözüm ufku sunar. Esaslarını uygulamanın tam zamanıdır. Kapitalist modernite kaosun derinleştirirken, demokratik modernitenin bir çözüm imkânı olarak gün yüzüne çıktığı gerçeği, giderek daha iyi anlaşılacaktır. Kürt Hareketi'nin ideolojik ve politik örgütlenme perspektifi demokratik ulus formülasyonu olarak İran, Irak, Suriye ve diğer Ortadoğu ülkeleri için özgürlükçü bir seçenek olarak kendini göstermektedir.

PKK'nin feshi bu bağlamda ele alınmalıdır. Bu fesih, kaotik Ortadoğu ortamında kapitalist moderniteye karşı demokratik modernite perspektifi temelinde, demokratik toplum içerikli bir siyasi program ve onun barış politikasını geliştirmek içindir. Silahlarla değil; barışla ve strateji olarak da demokratik siyasetle bir alternatif geliştirmek amaçlıdır. Barış, demokratik siyasetin gereğidir. Hukuk bunun güvencesini oluşturacaktır. Demokratik siyaset, ahlaki temelli siyasettir. Demokratik siyaset eşitlik etik politikadır. Ama hukuk da bu işin olmazsa olmazıdır. Kürt sorununa bu temelde çözümle önderlik etmek için PKK'nin feshi söz konusudur. Bunun yerine ikame edilecek olan da demokratik modernitenin sacayaklarıdır.

Demokratik modernite, ulus-devlete karşı demokratik ulus modelini geliştirir. Ulus-devletin Ortadoğu'nun tarihsel toplumsal gerçeklikleriyle çelişki arz etmesi, demokratik ulusun geliştirilmesine zemin sunmaktadır. Demokratik ulus; farklılıklara açık, esnek diğer toplumsal örgütlenme modelidir. Ulus-devletin milliyetçi, dinci, pozitifist ve cinsiyetçi zihniyetini reddeden demokratik ulus zihniyeti, toplumu tüm farklılıklarıyla birlikte bütünlüklü yaşatma modelidir. Bu temelde tekleştirici, homojenleştirici her türlü ideolojiyi reddetmektedir. Ortadoğu gibi çok kültürlü, çok kimlikli bir coğrafyada başka bir çözüm seçeneği yoktur, olamaz.

İkinci ayak dediğimiz komünalizme dayalı eko-ekonomi, endüstriyalizmin alternatifi olarak geliştirilmektedir. Bu ekonomi biçimi, Ortadoğu toplumsallığının komünal ekonomik geleneğine de uygundur. Geliştirilecek komünlerle hem yeraltı ve yerüstü kaynakları topluma ait kılınacak hem de komünal paylaşım dayalı üretim gerçekleştirilecektir. Böylece endüstriyalizmin toplumda ve ekolojik alanda yarattığı tahribatlar da giderilebilecektir. Mevcut kent politikaları, kültür politikaları, ekonomi politikalarının hepsi toplumu tanınamaz hale getirip muazzam bir yıkım yaratarak, Ortadoğu'nun tarihsel sosyolojik gerçekliğine karşıtık oluşturmaktadır. Ona karşı da demokratik komünalite ilaç gibidir.

Demokratik komünalite, Ortadoğu tarihinin en net ifadesi, gerçekçi ve en özgürlükçü perspektifidir. Günümüz kapitalizminin dünya çapında çöküşü ve bunalımı, genelde yaşadığından daha derin haliyle Ortadoğu'da yaşanmaktadır. Bu derin çöküşe karşı da demokratik modernite temelli çıkış, reel sosyalizmin aşılması olarak da doğru ve olmazsa olmaz bir alternatiftir. Yine demokratik modernitenin sacayakları, hem reel sosyalizmin aşılmasında hem de kapitalist modernitenin yarattığı krizlerden çıkışta çözümün pratik imkânlarını sağlar. Sadece teorik bir program değil, günlük ekmek-su kadar pratik bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Kürdistan demek, Ortadoğu demektir. Dile getirdiğimiz Demokratik Komünalizm Çözümü, Ortadoğu çözümüdür; Ortadoğu tarihsel çözümüdür. Ortadoğu, tarih boyunca komünalitedir. Kabileler düzeni Ortadoğu'dadır. Kabile birlikleri, mükemmel bir komünalite alanıdır. Ortadoğu'dan çıkan üç büyük Tek Tanrılı din komünaldır. Dinlerin içinde gelişen devletleşmeye karşı direnen isyancılar, Hariciler, Hürremiler, Karmatiler vb. tümü komünaldır. Demokratik Komünalite, bir Ortadoğu sistemidir. Entegrasyon projesi demokrasinin, sosyalizmin bir projesi olarak bölgede gerçek tarihsel bir çözüm imkanı sunmaktadır. Hatta bu

yaklaşım, küresel karakterdedir. Burada gerçekleşen çözüm, Komünalist Enternasyonal sunulacak çözümdür.

Özetle, bu modelin Ortadoğu bölgesine yansımaları "Ortadoğu Demokratik Uluslar Birliği" veya "Ortadoğu Demokratik Konfederalizmi" şeklinde formüle edilebilir. Tıpkı Avrupa Birliği veya Rusya'daki Bağımsız Devletler Topluluğu gibi.

f) Enternasyonalist hedefler

Eskiden hem kapitalist hem sosyalist sistemi esas alanlar ulus-devlet modelinde ortaklaşmışlardı. Lenin bile ulus-devlet modelini aşmamıştır. Lenin, Rusya'da; Mustafa Kemal, Türkiye'de aynı tarihlerde benzer yöntemlerle kendi toplumlarını örgütlemeye çalıştılar. Anglo-Saksonlar ve Fransızlar liberal ulus-devlet modelini uygulamaya çalışırken, Almanlar faşist yöntemle bir çıkış yarattılar. Geline aşamada hem sosyalist hem liberal hem de faşist ulus-devlet yöntemlerinin krize girdiği bilinmektedir. Ulus-devlet her alanda çözülmektedir. Yeni sağın yükselişi, bu sistemin çözüldüğünü göstermektedir. Bu tespitler, kapitalizmin bir icadı olan ulus-devletlerin genel durumunu anlatmaya yetmektedir.

Ulus devletlere dayalı Birleşmiş Milletler de iflas etmiştir. Yerine, "Ulus-devletler ve Demokratik Uluslar Birliği" tarzında yeni bir örgütlenme modeli düşünülmelidir. Demokratik Uluslar Birliği, sadece ulus-devletleri değil, devleti olmayan ulusları da kapsamına almak durumundadır. Birleşmiş Milletler yanlış bir isimlendirmede değil ama ulus devletleri kapsarken, demokratik ulusları dışında bırakmaktadır. Demokratik ulusları da bu birliğe dahil edecek bir düzenleme gerekir. Beş hegemon gücün sultasından kurtulmanın yolu, devlet olmayan ulusları da dahil ederek BM'yi daha demokratik bir yapıya kavuşturmaktan geçer.

Mevcut durumda BM'de "gözlemci üye" statüsü, demokratik ulusların katılımını sağlamak için yeterli değildir. Devlet olmayan ulusların, BM'ye gözlemci değil, asli üye olarak katılması gerekir. "Dünya Demokratik Uluslar Birliği", bu haksızlığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunabilir.

Bir ilke olarak, demokratik olmayan, diktatöryal rejimlere de sınırlama getirilebilir. Bunu yapabilirler mi? Ütopik bir beklenti gibi görülsede anlamlı bir milletler birliğinin kurulması için düşünülebilir. Ulus devletler ortadan kalkmayacağına göre, demokratik bir dönüşüm yaşamalarının yol ve yöntemleri tartışılmalıdır. İşte demokratik ulus paradigması, ulus-devletlerin demokratik dönüşümü tartışmalarına sosyalizm cephesinden bir katkıdır. Demokratik Uluslar Birliği de bunun genel ifadesi olacaktır.

Kürtler'in dört komşu ulus-devletle birliğini demokratik entegrasyonla ifade ederken; diğer dünya uluslarıyla ilişkilerine de Komünal Enternasyonal diyoruz. Diğer uluslarla ilişkiler, komünal demokratik ulus adına geliştirilir. Sosyalizme dair geliştirdiğimiz yeni teorik, kuramsal açılımların, tarih-toplum analizlerimizin ve bir bütün olarak Demokratik Modernite Paradigmasının dünyanın farklı alanlarında yaşanan arayışlarla ve mücadele deneyimleriyle buluşması, bu çalışmaların yeni örgütlenmeleri geliştirmesi, sosyalist ideolojinin ve mücadele stratejisinin gelişimine önemli katkılar yapacaktır. Yani sıra bölgesel ve küresel sosyalist çevreler arasında bir iletişim ve dayanışma sağlanmasına, sosyalizmin inşasına güç verecektir.

Bu amaçla uluslararası muhalif ve sosyalist çevrelerin katılımıyla Birinci Komünal Enternasyonal'in toplanması, önemli bir ihtiyacı karşılayacaktır.

2- Strateji ve taktikler

Her program bir stratejiye dayanır. Demokratik toplum programının stratejisi de bütüncül hukuka ve öz savunmaya dayalı demokratik siyasettir. Stratejiyle program arasında sıkı bir bağ vardır. Demokratik toplum, demokratik siyasetin yapılmasıyla doğar. Bütüncül hukuk ve öz savunma ise demokratik siyasetin niteliğini belirleyen iki temel boyuttur.

Demokratik siyaset komünal toplumun her türlü bilinçlenme, örgütlenme ve eylemsel faa-

liyetini (seçimler de dâhil) geliştirir. PKK feshedilirken, ulusal kurtuluş savaşına dayalı stratejisi de feshedilmiş olmaktadır. Ulusal kurtuluş savaşı stratejisi, silahın en temel araç olarak kullanılmasını gerektirir. PKK'nin feshiyle birlikte, bu strateji de sona erdirilmektedir.

Ulusal kurtuluş savaşı stratejisi yerini demokratik siyasete bırakmıştır. Artık silah değil, demokratik siyaset stratejisi ikame edilmektedir. Mühim olan her türlü propaganda, örgütlenme çalışması ve her alanda komünlerin kurulmasıyla bunun içeri doldurmaktır. Artık elde silah yok, siyaset silahı vardır. Clausewitz, askeri savaşı politikanın yoğunlaşmış hali olarak tanımlar. Savaş bir siyaset aracı olarak değerlendirme anlayışından uzaklaşıyoruz. Siyasetin en iyisi demokratik siyasettir. Toplumun siyasileştirilmesi, komünleştirilmesi için yapılan her türlü bilinçlendirme ve örgütlenme faaliyetine demokratik siyaset diyoruz. Bu son derece önemli bir stratejidir.

Demokratik siyaset, demokratik cumhuriyet içinde icra edilecektir. Türkiye Cumhuriyeti ile demokratik siyaseti entegre edeceğiz. Bu, demokrasinin garantisi olur. Demokratik siyaset, demokratik toplumu şart kılar. Ama demokratik cumhuriyeti de gerektirir. Eğer cumhuriyet demokratik olmazsa entegrasyon olmaz. Faşist bir cumhuriyetle entegrasyon gerçekleştirilemez. Dolayısıyla demokratik siyasetin karşılığı demokratik cumhuriyettir. Onunla entegrasyon yapılmakta, onunla bütünleşilmektedir. Bu çok önemlidir ve amacımızı karşılamaktadır.

Demokratik siyasetin partisi de olacak. Demokratik siyaset alanında var olan parti ve örgütlerin kendilerini yeni baştan konumlandırmaları elzemdir. PKK'nin kendini feshetmesinden sonra, demokratik siyasal kurumlar tüm cumhuriyet sınırları içine yayılarak, tüm toplulukların, tüm kesimlerin partisi haline gelecek, yeni bir programa kavuşacak ve bu donanımla entegrasyon siyasetini yürüteceklerdir. Bu alanda kurulacak partiye "Demokratik Cumhuriyet Partisi" demek uygun olabilir.

Stratejinin siyasetteki gerçekleşmesi hukukla olur. Hukukun temeli haktır. Hak mücadelesi insanlık mücadelesidir. Devlet yetkilileri her gün "Türk-Kürt kardeşler, bu bin yıllık bir kardeşliktir" demektirler. Peki, Türk-Kürt kardeşse neden Kürt'ün hukukunu tanımıyorsunuz? Arap'ın, Türk'ün, Acem'in hukuku varsa Kürt'ün de hukuku olacaktır.

Demokratik entegrasyon, demokratik toplum ve demokratik siyaset alanlarının tümü hukuki temel gerektirir.

Hukuk, varlığın somutlaşması, yasal güvenceye kavuşarak statüleşmesi için zorunlu koşuldur. Hukuk olmadan varlık somutlaşıp bir statüye kavuşamaz. Hukuki güvence olmadan demokratik mücadeleden bahsedilemez. Çünkü demokratik siyasal mücadeleyi mümkün kılan, ona güvence ve zemin sunan şey hukuktur. Dolayısıyla demokratik siyaset stratejisinin uygulanabilmesi için hukuk vazgeçilemez bir karakterdedir.

Hiçbir halk statüsüz olmaz. Statüyü, ulus-devlet veya ulus-devlet bağlantılı federasyon, özerklik gibi yapılarla sınırlayan anlayış çözüm üretmez. Ulus-devlete dayalı çözümler ideolojik-politik bakımdan da demokratik ve özgürlükçü bir çözüm olamaz. Asıl olan demokratik toplumun varlık ve kimliğinin güvenceye alınmasıdır. Biz statüyü, demokratik toplum kurumlaşması olarak görüyoruz ki bunun yolu yasal ve anayasal hukuktur. Bu hukuk, Kürt halkının kendi kimlik ve kültürünü yapılandırıp geliştirmesine güvence olacaktır.

Hukuk, aynı zamanda bir öz savunma alanıdır. Bu nedenle hukuki alt yapı ne kadar güçlü olur, kimlik ve kültürlerin varlığı ne kadar hukuki güvenceye alınırsa, ulus-devletin varlığı ortadan kaldırmaya yönelik politikaları da o kadar sınırlanmış olur.

Hukuk derken bütünsel hukuktan bahsediyoruz. Bu, kimlik ve kültür haklarını yasal ve anayasal düzeyde bütünsel olarak ele alan hukuktur. Yasa ve anayasa bağlamında birbirini tamamlayan hukuk da diyebiliriz.

Demek ki hukuk varlıkla ilgilidir. Dolayısıyla yasal, anayasal temel olmadan sosyal varlıktan da siyasal yaşam ve mücadeleden de bahsedilemez.

Diğer yandan öz savunma, çok hayati bir konudur. Öz savunma anlayışı ve bilinci sadece araçlara indirgenemez. Öz savunmanın temeli kendini yeterli örgütlemekten geçer. Kendini günün her anında tam olarak örgütleyen bir güç öz savunmasını her yönüyle karşılamış demektir. Öz örgütlenmesi olmayan bir toplum, kendini savunamaz. Tüm yönleriyle kendisini örgütlemiş bir toplum şiddete gerek duymadan

“ Biz ulus-devleti bırakırken, öz savunmayı bırakmadık. Ulus-devlet aslında bir savunma zırhı olarak düşünülmüştü. Fakat toplumun bu biçimde savunulamayacağını gördük. Buna karşın öz savunma hakkı, hukuk veya farklı bir güvenlik sistemi ile güvenceye alınması gereken vazgeçilmez bir gerekliliktir. Kürtlerin varlığı ve özgürlüğü öz savunmasız olamaz. Aynı zamanda bu görev de bazı kişi veya gruplara bırakılamaz. Bu görev demokratik ulusun tüm özgür yurttaşlarının, tüm komün ve örgütlerinin asli görevi kapsamındadır. İşin özü budur. ”

da kendini savunabilir. Demokratik siyaset ile bunu sağlar. Örgütlü bir halkı hiçbir güç yıkamaz, susturamaz.

Silahlı mücadeleden ve ona dayalı strateji ve taktiklerden vazgeçmek, öz savunma hakkından da vazgeçmek anlamına gelmez. Kürt varlığı, demokratik toplum olarak garantiye alınmadan öz savunma hakkından vazgeçmek kendi mezarını kazmak demektir. Kürt halkının silahlı mücadeleye başvurması, varlığını korumak içindir. Mevcut durumda varlık üzerindeki tehdit devam etmektedir. Kürt varlığının karşı karşıya olduğu tehlike soykırım derecesindedir. Bu tehdidi ortadan kaldırmak ve varlığını garantiye almak için silaha sarılan halk, varlığı garantiye alındığında elbette ki mevcut silahlı düzeni sürdürmeyecektir.

Kürt halkı çok büyük bedeller vererek varlığını yeniden inşa etti. Dolayısıyla kendi varlığının yeniden tehdit altına alınmasına sessiz kalmayacaktır. Çatışmalı sürecin sona erdirilmesi isteniyorsa, öz savunmaya dayalı yasal ve anayasal düzenleme zorunludur.

Öz savunmadan yoksun toplumlar kimliklerini, politik özelliklerini ve demokratikleşmelerini yitirme tehlikesiyle yüz yüze kalırlar. Demokratik toplum, ancak kendini savunabiliyorsa; kimliğini koruduğundan, politikleşmesini sağladığından ve demokratik siyaset yapabildiğinden bahsedebilir. Ahlaki ve politik toplumun günümüzde yaşadığı gerçeklik yani öncelikli sorunu özgürlük, eşitlik ve demokratikleşmenin de ötesinde varoluşaldır. Çünkü varlığı tehlikededir. Demokratik toplum buna karşı her şeyden önce varlığını savunmaya öncelikli kılar.

Öz savunmada temel bir ilke olarak şunu ifade ettik: Varlığı reddedilmedikçe, üzerine imha amaçlı gelinmedikçe silahlı mücadele bir yöntem olarak esas alınmayacak, öncelik verilmeyecektir. Varlığa imha amaçlı saldırılar, seferler düzenlenirse, silah da dahil her türlü yöntemle meşru savunma hakkı doğar. Varlığa imha amaçlı saldırı bir savaş gereksidir. Nerede, ne zaman, hangi devlet tarafından yapılırsa yapılsın, imha amaçlı saldırılara karşı bu hak kullanılacaktır. Varlığa saldırı diyoruz, buradaki ayırım önemlidir. Bu, esas olarak varlık sorunuyla ilgili bir meseledir; özgürlükle ilgili bir mesele değildir.

Toplumun savunmadan demokratik siyaset yapılamaz. Demokratik siyaset, demokratik toplumu geliştirirken; öz savunma onu, iktidarın kendi varlığına, özgürlüğüne, eşitlikçi ve demokratik yapısına yönelik saldırılarına karşı korur.

Demokratik toplumun öz savunma çizgisi farklıdır. Ulusal kurtuluş stratejisi silaha ve zora dayanır ama komünlerde bu çizgi öz savunmaya dayanır. Faşizmin gelişiminde komünistlerin ve sosyalistlerin doğru öz savunma geliştirememeleri, devlet içinde doğru bir ittifak geliştirememeleri, norm devleti ile hukuk dışı devleti ayırtıramamalarının payı büyüktür. Demokratik toplum öz savunmasını esas olarak halkın demokratik ve toplumsal varlığını hedefleyen her türlü hukuk ve norm dışı güçlere karşı yapar. Ormanların, suyun, çevrenin, toplumun ve demokratik yapıların suistimali ve bunlara karşı geliştirilen sistematik saldırılar meşru öz savunma temelinde ele alınır.

Biz ulus-devleti bırakırken, öz savunmayı bırakmadık. Ulus-devlet aslında bir savunma zırhı olarak düşünülmüştü. Fakat toplumun bu biçimde savunulamayacağını gördük. Buna karşın öz savunma hakkı, hukuk veya farklı bir güvenlik sistemi ile güvenceye alınması gereken vazgeçilmez bir gerekliliktir. Kürtlerin varlığı ve özgürlüğü öz savunmasız olamaz. Aynı zamanda bu görev de bazı kişi veya gruplara bırakılamaz. Bu görev demokratik ulusun tüm özgür yurttaşlarının, tüm komün ve örgütlerinin asli görevi kapsamındadır. İşin özü budur.

Strateji düşünce, taktik uygulamadır. Bütüncül hukuk ve öz savunmaya dayalı demokratik siyaset stratejisinin taktik çerçevesi pratikleşme yöntemlerini içerir.

Demokratik toplum inşası, demokratik siyaset stratejisi ekseninde yürütülecek örgütlenme ve mücadele yöntemleriyle gerçekleştirilecektir.

Buna taktik alan denmektedir.

Demokratik komünal toplum inşasının taktik alanı son derece geniş ve yöntemleri zengindir. Bu bakımdan demokratik siyaset stratejisinin pratikleşme imkânları fazladır. Tüm toplumsal, siyasal ve demokratik mücadele biçimlerini bu kapsamda ele almak gerekir. Her türlü sivil itaatsizlik eylemleri, protestolar, gösteriler, grevler, kitlesel etkinlikler, mitingler, yürüyüşler, seçimler, örgütlenme ve inşaa faaliyetleri bu kapsama girmektedir. Örgütlü toplum duruşuyla demokratik kitle eylemliliği içerisinde olmak ve sonuç alınca kadar mücadele etmek, gerektiğinde hukuki yöntemleri kullanıp öz savunmaya baş vurmak yeni dönemin taktik eylem duruşunu ifade eder.

SONUÇ

Demokratik komünal toplum manifestosu ile, ekseninde komünün ve kadının olduğu tarihsel bir yolculuk yaşanmaktadır. Bu komün anlayışı, komünar olma kararlılığındaki her birere önemli bir toplumsal sorumluluk yüklemektedir. Bu çağda ve bu coğrafyada yaşadığının bilincinde olan her komün üyesi bu sorumluluğu üstlenmeyi bir varoluşsal bilinç temelinde ele almaktadır. Komünalitenin ruhunu yaşamak demek, kendinde geleceği inşa etmek demektir; topraklarına, halkına, tarihine, kültürüne bağlılık demektir.

Komünalite etik-estetigi içinde barındırır. Etik, komünalitenin özgür bilinci ve iradesidir. Komünalite, güçlü bir özgürlük bilinci ve iradesini gerektirir. Özgürlük bilinci ve iradesi edinilmeden komünalist olunamaz ve demokratik toplum inşa edilemez. Demokratik toplum özgür ve iradeli toplumdur. Etik-estetik komünalitenin yaşam ilkeleridir. Komünalitenin estetigi toplumsallığıdır, toplumsal formudur. En iyi, en güzel, en doğru yaşam, komünal yaşam ve demokratik toplum olarak ifadeye kavuşandır.

Kadın, Tanrıça İnanna'nın elinden alınan değerleri ancak demokratik komün ile yeniden kazanabilir. Özgür kadın, komünsüz olmaz. Her yere kadın komünleri inşa edilebilir. Yaşamın olmazsa olmazı değer komündür. Kadın eşittir komünalliktir.

Komünal yaşamın özü Toros-Zagros dağlarındadır. Bu dağlarda insanın büyülenmemesi için hiçbir neden yok. Bunun etrafında komün örgütlemek şiir gibi bir yaşamı inşa etmektir. Özgürlük arayışları bu dağlarda elli bine yakın şehit verdi. Anılarını sürekli ve canlı kılanın yolu, en iyi komünü inşa etmekten geçer. Tarihte insanlaşmanın, toplumsallaşmanın ve komünal yaşamın beşiği olan bu bölgenin bugün de aynı rolü oynamasının önünde hiçbir engel yoktur.

Buraya kadar doğa ve tarihsel toplum üzerine yaptığımız çok yönlü değerlendirmelerle ulaştığımız temel hakikatler şöyledir:

Hakikat 1: Evrende değişmeyen tek şey değişimdir" tespiti doğru ama yetersizdir. Değişim var, ama dönüşüm de vardır. Dolayısıyla doğru olan değişim ve dönüşümdür. Dönüşüm olmasaydı, evrende bu kadar çeşitlilik ortaya çıkmazdı. Bu bakımdan, evrensel hakikati ifade etmek açısından "değişim ve dönüşüm yasasını" tespit etmek gereklidir.

Hakikat 2: Toplumsal doğa insana dayalı gelişir. Fiziki doğaya birinci doğa dersek, toplumsal doğaya da ikinci doğa demek doğrudur. İkinci doğa farklı karakterdedir; bu farkındalık insan türeyişle ve toplumsallığıyla ilgilidir. Toplumsal doğanın en belirgin vasfı insana dayalı olarak gelişmesidir. İnsan en temel vasfı da bilince ve düşünceye dayalı olarak gelişen toplumsallık özelliğidir. İnsan toplumsallığı "komün" temelinde ortaya çıkar. Komün temelinde ortaya çıkmak, düşünsellik, zihin durumuyla ilgilidir. Zihin, insanı diğer türlerden ayırır. İnsan toplumsallığını klan ve komün olarak değerlendirmek gerekir.

Hakikat 3: Tarih, komünalite ile devletli uygarlığın savaşidir. Ana kadın toplumsallığı, topalayıcılığın klan toplumunu oluşturma karakterindedir. Erkek cinsiyetinin ayrışması ve avcılık temelinde bir toplumsallığı geliştirmesi, onu hegemonik bir kimliğe büründürmüştür. Bu

kimlik, ana-kadına dayalı toplumsallaşmayı gasp etmiştir, talan etmiştir, köleleştirmiştir. İnsana dair yapılan tüm antropolojik, arkeolojik ve etimolojik araştırmalar, gerçeklikler ve hakikatler, böyle bir darbenin, dolayısıyla sorunsallığın mevcudiyetini açıkça ortaya koymaktadır. Bu sorunsallık, ana kadına dayalı klanı veya komünleşmeyi ikiye yarmıştır.

Toplumda büyük yarılma ortaya çıkan ilk sorunsallık, avcı kulübü diyebileceğimiz bir erkek egemen klik, çete veya daha toplumsal ve bilimsel bir ifade ile "kastik katil" grubun ana kadın etrafında oluşan toplumsallık karşısında konumlanması ile gerçekleşmiştir. O günden beri bu çatallaşma derinleşmektedir. Çatallaşmanın bir tarafında egemenlik kuran, köleleştiren, sömüren bir gerçeklik yer alırken; diğer tarafında ezilen, baskıya uğrayan, sömürülen ve soykırıma uğratılan öteki gerçeklik yer alır. Bu da insanlığı farklı bir evreye taşımaktadır.

Bir tarafta kent, sınıf ve devletleşmeye dayalı erkek egemen güç, komünün gaspına dayanan ve sürekli onun üzerinde yükselen devlet aygıtı vardır. Ki devlet, kendini tanrı kral ilan eden, ideolojisini oluşturan, kentte yoğunlaşan, sınıfsallaşan, efendileşen ve bunu da çeşitli düşüncelerle kamufle eden, kendini ulaşılamazlığa, bilinmezliğe büründüren bir aygittir. Diğer tarafta gittikçe kırsallaşan, ezilen, sömürülen, kendini yaşatmak için çöllere ve dağlara sığınan bir ezilen kesim vardır. Esas olarak komün karakterinde olan, komününü hiç yitirmeyen ama dağıtılan, parçalanan, çöllerde ve dağlarda güçlükle varlığını koruyan, komün dediğimiz toplumsal yapı var. Bütüncü bir isimlendirme temelinde belirtirsek, bir tarafta "devletli uygarlık" varken bunun karşısında yer alan toplumsal örgütlenmeye de "komünalite" diyebiliriz. Devletli uygarlık ve komünalite bir ikilem oluşturmuş ve bu ikilem toplumsal yarılma yarattığı insanlığı karşı karşıya getirmiştir. Tarih sınıfların savaşığı değil, komünaliteyle devletli uygarlığın savaşığıdır. Tarihi bu biçimde bir ikileme tabii kılmak, bu ikilemin tarih boyunca işlediğini ortaya koymak daha gerçekçidir ve hakikati ifade eder.

Bütün tarih biliminden, onun antropolojik, hatta sosyolojik yorumundan yararlanarak bu sonuca ulaştık. Eksen çağında yaşanan komünalist ideolojilerin yükseliş süreçlerinde bu hakikat net olarak ortaya çıkar. Kapitalizme karşı da ütöpik veya reel-sosyalizmin yükselişle kendini daha da gün yüzüne çıkaran bu mücadele, "komün ve komünalite güçleri" ile "devletli uygarlık ve kapitalist modernite güçleri" arasındaki savaş olarak kendini görünür kılar.

Reel-sosyalizmdeki gerçekçi olmayan ve gerçekçi olmadığı da iç nedenlerle çöküşüyle birlikte ortaya çıkan bu sınıf çelişmesine dayalı sosyalist anlayışa karşı; daha gerçekçi, tarihsel yürüyüşü doğru ifade eden, komünalite ve devletli uygarlık yarılması biçiminde günümüze kadar gelen; günümüzde de adına kapitalist modernite ve demokratik modernite karşılaşması dediğimiz hakikat ortaya çıkar.

Hakikat 4: Kürt gerçeği ve Kürtlerin yerleştiği topraklar yüz binlerce yıllık birikimin ürünü olan proto-modern bir aşama yaratmıştır. Bu aşama, Afrika'da vücut bulan insan türünün dünyaya yayılışında ikinci büyük durak olan Toros-Zagros kavisinin içinde ve dışında, eteklerinde ve ovalarında en az 300 bin yıllık bir tarihi birikimin ürünüdür. Milyonlarca yıl Afrika'da iki ayak üzerinde yürünmüş, bazı sesler ve işaretler ortaya çıkmış ama asla bir kalıcı kültür oluşmamıştır. Bu insan türü Mezopotamya'ya gelince, anacıl toplumun dil ve kültüründe büyük gelişme yaşanmıştır. 300 bin yıllık birikim burada büyük bir yoğunluk oluşturmuş ve bunu bugüne ulaştırmıştır.

Arabistan yarımadasında ve Afrika'nın kuzeyinde Sami dil grubu, Asya'nın kuzeyinden Doğu Avrupa'ya Ural-Altay dil-kültür grubu gelişmiştir. Ancak her ikisi de hem komünalitede hem de uygarlaşmada ciddi bir gelişme ortaya koyamamıştır. Tersine ikisinin arasında yükselen büyük uygarlaşmanın ve komünalitenin yaratıcısı olan Aryenler'in ya etkisi altında kalmışlar

ya da zaman zaman saldırarak Aryenler'in gelişimini engellemeye çalışmışlardır.

İnsanlık tarihinin esas gövdesi "Verimli Hilal" denilen bölgede gelişmiştir. Verimli hilalde yükselen kültürün izleri hala ayakta. Karahantepe ve Göbeklitepe'de açığa çıkarılan, bu kültürün, günümüze kadar ulaşan izleridir. Ki Göbeklitepe benzeri iki yüze yakın yer olduğu tespit edilmiştir. Bu topraklar ilk kentleşmenin, ilk köyleşmenin, kültürleşmenin yaşandığı yerlerdir. Hem ana kadın eksenli gelişen komünalite, hem onu baskı altına alan erkek egemenlikli kültür burada zirve yapmıştır.

Bu gelişmelerin merkezinde de ilk kültürleşmeyi gerçekleştiren Proto-Kürt dediğimiz gruplar yer almıştır. Bunun tarihi en az 15 bin yıl öncesine dayanır. Etimolojik çalışmalar, bizzat coğrafyadaki nüfusun durumu, hala yaşayan kabile gerçekliği, üretim gerçekliği, dil ve kültürel unsurların mevcudiyeti bunu ortaya koyar. Eğer Kürtler için bir ön tarih aranacaksa, bu gerçeklikte aranmalıdır. Sümerlerin başlattığı yazılı tarih dönemine kadar böyledir. Sümerlerden günümüze ulaşan yazılı kaynaklarda da Proto-Kürt oluşumun izleri görülür. Sadece bir kelimeyi çözmek dahi hakikati apaçık ortaya çıkarmaktadır. "Ninhursag" Sümerlerin baş tanrısıdır ve kelimenin kökü Kürtçedir. Ninhursag, Proto-Kürtçe bir kelimedir. "Nin" kelimesi "kadın" demektir. "Kur" "dağ" demektir. "Sag" ise "parça-bölge" anlamındadır. Ninhursag "dağ bölgesinin kadın tanrısı" anlamına gelir. Hurriler bu kültüre dayanır, Urartular buna dayanır. Ve hepsi bu coğrafyayı ifade eder. Sümerlerin etimolojik olarak bu dağ Kürtlerini esas aldıkları, belki de onlar olduğu gerçeği, tek bir kelimeyi dahi çözdüğümüzde kendini ele verir.

Sümer sonrası, Persler de aynı etkileşim içindedir. Perslerin, Proto-Kürtlerle geliştirdiği ilişki ve kültürel etkileşim, dünyanın ilk imparatorluğunun ortaya çıkmasıyla sonuçlanmıştır. Yazılı kaynaklar da vardır, Dara (Darius) antik kentindeki sütunlarda da bu kendini gösterir. Son Asur-Med çarpışmasının yüz yıllarca sürdüğü tüm tarihi kaynaklarda ayrıntılı olarak yer alır.

Grekler "Kurdiyan" kelimesini kullanırlar. "Kurdiyan" veya "Kurti" kavramı Kürt kelimesinin kökenidir; Grek edebiyatında epey karışımza çıkar. Herodot tarihinin dörtte üçü Toros-Zagros kavisinde yaşanan gelişmelerle ilgilidir. Proto-Kürt dediğimiz de işte bu anlatılara konu olanlardır.

Ortaçağa geldiğimizde İslami çıkışla birlikte Kürtler "Ekrad" olarak tarih sahnesine çıkar. Ortaçağ Arap edebiyatında açık ifade edilir. Türklerin Ortadoğu'ya gelişiyeli Selçuklular bizzat "Kürdistan" kavramını, bir eyalet, bir ülke anlamında kullanmıştır. Aryen dilinden yararlanarak, biraz da Aryenleşerek, Aryen dil ve kültürüne dayanarak Kürdistan kavramını kullanırlar.

Osmanlı'da bu daha kapsamlı bir biçimde eyaletler, vilayetler, hükümetler, ocaklar olarak ifade edilir. Bir Kürdistan hakikati vardır ve o da "Kur" kelimesinden gelmektedir. "Kur" "dağ ülkesi" demektir. Sonuçta Kürt kelimesinin karşılığı da "Dağ halkı" anlamı içerir. O gün bugündür dağlarda sıkışmış olarak varlıklarını korurlar. Uygarlıklar ovalarda teşekkül eder. Ovada yükselen Sümerlerde tanrı-krallar tarafından, daha sonra bizzat tanrı elçisi olduğunu iddia eden Şahlar, Sultanlar ve değişik isimlerle kurulan erkek egemen güçler tarafından sürekli sıkıştırıldıkları için, dağlarda, kendi küçük komünlerinde, kabilelerde kendini yaşatmaya çalışan bir tarihi gerçeklik vardır. Bu gerçeklik günümüze kadar varlığını sürdürmektedir.

İnsanlık tarihi komünalite ve devletli uygarlık ikilemi ekseninde gelişmiştir. Toplum esas olarak komünaldır. İkinci doğa ancak komünalite ile tanımlanabilir. Proto-Kürtler de komünaliteye, komüne dayalı olarak vücut bulmuşlardır. Kabile ve aşiret gerçekliği komünaliteyi ifade eder. Kürtler komün-kabile ağırlıklı bir toplumdur. Kentleşen, sınıflaşanlar ise devletli uygarlıkları ifade eder. Komün ile devletli uygarlıkların sürekli çekişmesi bir gerçekliktir. Kürt tarihini bu bağlamda değerlendirmek daha ufuk açıcudur ve gerçekliği daha iyi ifade eder. Genel hatlarıyla ortaya konulan bu tarihsel hakikat günümüz sorunlarına olduğu kadar çözüm olanaklarına da ışık tutmaktadır.

Hakikat 5: PKK ve ona dayalı hakikatler beşinci büyük hakikati oluşturur. PKK, var olmayan ama inşa edilmesi gereken bir Kürt gerçekliğini, bir Kürt tarihini var etme temelinde vücut bulmuştur. PKK ortaya çıkarken modern çağın bazı kavramlarıyla; "ulus", "sınıf", "ulus-devlet", "sosyalist düzen" gibi kavramlarla kendisini ifade etmeye çalışmıştır. "Sömürge", "antisömürge", "emperyalizm", "ezilen ulus" gibi kav-

ramlarla yola çıkmıştır. Başlangıçta çok sınırlı bir tarih bilinci vardır. Ve tarih bilinci bizzat kurucusu Önder Abdullah Öcalan tarafından "Sömürge Kürdistan" kavramı ile temellendirilmektedir. Bu kavramda oldukça açılmaya müsait bir hakikat gizlidir. Dönemine göre "sömürge" kavramı ve Kürdistan'ı sahipleniş çok açımlayıcıdır, geliştiricidir. Mücadele geliştikçe, özellikle ideolojik mücadele yoğunlaştıkça, karşı karşıya olunan güçlerle ideolojik, politik ve askeri savaşım arttıkça, tarih bilinci daha fazla kendini hissettirmeye ve açığa çıkmaya başlar.

Kürt tarihinin birinci aşaması olan Proto-Kürt tarihi, geniş bir coğrafyada ve genel olarak insanlık tarihinde önemli bir yere sahiptir. Kürt tarihinin ikinci aşaması olan "örtük tarih" yükselen uygarlık güçlerine karşı özgünlüğünü yitiren ve onların gölgesi altında varlığını sürdüren bir tarihi anlatır. Perslerden itibaren, hatta öncesi de olan örtülü bir tarih vardır. Bunu Sümerlere kadar uzatmak mümkündür. Hangi komşu uygarlık araştırılrsa içinden örtülü bir Kürt tarihi çıkar. Perslerde bu çok somuttur. Asur, Babil ve Sümer'de de bu vardır. Helenistik tarihte resmen bir "Kurdiyan" tabiri ortaya çıkmıştır. Tarihin babası addedilen ilk tarih yazarı Herodot'ta bolca vardır. Herodot tarihi temel alınarak, Kürt tarihi bilimsel ölçülerle ortaya konabilir. Ancak bu da yine oldukça örtük bir tarih olacaktır.

Ortaçağda da Arap tarihiyle bağlantılı, İslam tarihi içinde çok gizlenmiş ama çok yaygın örtülü Kürt tarihi var. Diğer taraftan, 1000'lerden itibaren İslam tarihiyle birlikte Türk tarihi içinde, zaman zaman başat ama büyük kısmı da örtülü

“ Komünal yaşamın özü Toros-Zagros dağlarındadır. Bu dağlarda insanın büyülenmemesi için hiçbir neden yok. Bunun etrafında komün örgütlemek şiir gibi bir yaşamı inşa etmektir. Özgürlük arayışçıları bu dağlarda elli bine yakın şehit verdi. Anılarını sürekli ve canlı kılmanın yolu, en iyi komünü inşa etmekten geçer. Tarihte insanlaşmanın, toplumsallaşmanın ve komünal yaşamın beşiği olan bu bölgenin bugün de aynı rolü oynamasının önünde hiçbir engel yoktur. ”

olarak kendini sürdüren bir Kürt tarihi vardır ki, bu da 19. yüzyıla kadar gelen bir tarihtir.

19. yüzyıldan itibaren farklı bir tarih ortaya çıkar. O da örtük tarihin işbirlikçilerinin, eski statülerini arayan, kapitalist modernite nede niyle elinden bu imkân çıktığı için buna isyan eden mirlik ve şeyhlik önderlikli isyanlar dönemidir. Hepsisi de felaketle sonuçlanır. 1806'da Süleymaniye'de başlayan Babanzadelerin ilk isyan denemeleriyle birlikte bir yokluğa doğru gidilir, tam inkârla sonuçlanan bir döneme girilir. "Örtük Kürt tarihi" gider ve "imha ve inkâr tarihi" dönemi başlar. 19 ve 20.yüzyıl isyanları boyunca imha süreci yaşanır.

İkinci dünya savaşından sonra da neredeyse ölüm sessizliğine bürünme dönemi vardır. 20. yüzyılın birinci dönemine "imha dönemi", ölüm sessizliğinin hâkim olduğu ikinci dönemine "inkâr dönemi" denilebilir. Artık "Kürt ve Kürdistan" yoktur, tarihe gömülmüştür. Gömülüp üzerinin betonlandığı sözleri de bu dönemde ortaya çıkmıştır. Her parçada aynı durum yaşanmıştır. 20. yüzyılın ikinci döneminde PKK ortaya çıkmış, böyle katı inkâr ortamında iki kelimelik bir sloganla tarih yaratmaya, gerçeklik oluşturmaya çalışmıştır. "Burada milli bir gerçeklik var, burada bir ulus var ve ezilmiştir" denilerek tarih sahiplenilmiştir. PKK'nin yürüttüğü elli yılı aşan bir mücadele ile Kürt varlığı kanıtlanmıştır. "Kürtler tarih boyunca vardır ve bir ulustur. Temel hakları gasp edilmiştir ve dolayısıyla hak talepleri karşılanmalıdır" denilerek silahlı mücadele stratejisine başlanmıştır. Ne kadar ilkel donanımlı olursa olsun bu savaşım verilmiştir ve sonuçta işgal eden, sömürgeleştirilen, kırıma uğratan güçlerden daha fazla Kürtlerin kendisine bu bilinç kabul ettirilmiştir. Geliştirilen gönüllü köleliğe ve gönüllü inkâr büyük darbeler vurulmuştur. Bu etkili ve sarsıcı olmuştur. Sonuçta Kürt ulusal varlığı dediğimiz gerçeklik kabul görmüştür. İşte bu döneme "PKK gerçeklik dönemi" diyebiliriz. İnkâr ve imha dönemi iki yüz yıllık bir tarihe sahipse; PKK Kürt gerçekliği de elli yıllık bir tarihe sahiptir. Bu da ciddiye alınması gereken, önemli bir tarihsel dönemdir.

Kürt varlığının bir realite olarak kabul edilmişinde, PKK'nin dayandığı ideolojik zemin önemli bir rol oynamıştır. Hatta ideolojik arka cephesinde yer alan reel-sosyalist gerçekliğin payı inkâr edilemez. Kürt varlığı ulusal kurtuluş

savaş stratejisiyle realize edilmiştir. Ama bundan daha öteye gitmek istediğinde, bir ulus-devlet olmaya doğru gittiğinde büyük bir çıkmazla karşılaşmıştır. Reel-sosyalist gerçekliğe baktığımızda bu çıkmazın iç nedenlerinin olduğu görülmektedir ve bizzat reel-sosyalizmin çözümlüğünde bu nedenler rol oynamıştır. PKK de benzer bir durumdan kurtulamamıştır. Demokratikleşememe ve burjuva ulus anlayışından kurtulamama yaşanmıştır. "Bağımsız birleşik bir ulus" denmişse de bunun sosyal ve tarihsel temeli olmadığı gibi konjonktür de buna müsaade etmemiştir. Yaşanan aşırı tekrar ve çıkmazdan kurtulmak gerektiği fark edilse de bu gerçekleşmemiştir. Bu temelde derinliğine yapılan tartışmalar PKK'nin varlığını sonlandırmasının gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Varlık tamamlanmış ve yeni bir aşamaya geçiş kendini dayatmıştır.

Hakikat 6: Önder Abdullah Öcalan 27 Şubat 2025 tarihinde "Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı" ile hem PKK'nin varlığına son vermeyi hem de geleceğe ilişkin perspektif vermeyi amaçlamış ve bunu tüm dünyaya duyurmuştur. Bu çağrı, reel-sosyalist bir programa sahip partiye ve ulusal kurtuluş savaşı stratejisine son vermeyi öngörmüş, PKK dönemini kapatmıştır. Çağrı tek taraflı bir iyi niyet ifadesidir. Sadece bir ilan değil, uygulanmasının da tarihi önemde olduğu bilinerek, geleceğimize ışık tutan bir hakikattir.

Bu çağrı, yansıtılmak istendiği gibi dıştan bir baskıyla, devlet baskısıyla veya içten çıkmazı derinleştirmek isteyenlerin etkisiyle değil, bizzat Önder Abdullah Öcalan şahsında derin bir çö-

Kadın bu topraklarda tarih boyunca komünal toplumun öncü gücü olarak rolünü oynamıştır. Toplumun kurucu ögesi olan anacıl toplum bu topraklarda yeşermiş ve kendini gerçekleştirmiştir. Komünal toplumun öncü gücü olan kadından geriye bir tortu kalmıştır. Adı var kendisi yok konumunda olan kadının özgürlük sorunu vardır. İnkâr ve imha süreci kadın sorununu yakıcı olarak bugünlere kadar taşımıştır. PKK yarattığı mirasla, kadın özgürlük mücadelesiyle kadını öncü güç yapmıştır. Aynı topraklarda varlık bulan PKK, geriye sadece tortusu kalan anacıl kadın toplumu diriltmiş ve kadının özgürlük mücadelesini çok dikkat çekici biçimde ulusal, bölgesel ve küresel düzeye taşımıştır. Kadın hem PKK'de hem de sonrasında başat bir güç haline gelerek özgürlük inşasında rol almaya devam edecek öncülüğü üstlenmiştir.

Komşu ulus-devletlerle ilişkiler demokratik entegrasyon anlayışına uygun olacaktır. Demokratik siyaset önündeki tüm engellerin kaldırılması gereklidir. Kendi öz diliyle, kültürüyle eğitiminin yapılması, temel ihtiyaçlarını giderecek ekonomisinin geliştirilmesi, bizzat bir eko-endüstriyel ekonomik inşanın oluşturulması, kendi dil ve tarih çalışmalarının başlatılması da demokratik siyaset kapsamına komün toplumuna dayalı olarak geliştirilecektir. Yeni dönemde kendini yeniden yapılandırma demokratik siyaset etrafında programlanacaktır.

Hakikat 7: Demokratik çözüm için demokratik müzakere gerekmektedir. Demokratik siyaset ve demokratik toplum inşasının gerçekleşmesindeki en temel sorun imha siyasetinin sürdürülmesi ve bu zihniyetin değişime direnmesidir. Geliştirilen iyi niyet çağrıları bu duruma da dikkat çekerken çözüm alternatifleri sunmaktadır. Silahlı çatışma bırakılmış, ulusal kurtuluş savaşı temel çözüm yolu olmaktan çıkarılmıştır. Bu yolla "kaybet-kaybet" çizgisindeki savaşa son verme çağrısı da yapılmış, bunun yerine demokratik toplum perspektifli ve komşu devletlerle de "kazan kazan" temelli bir demokratik çözüm politikası ve stratejisi esas alınmıştır. Bununla başta Türkiye Cumhuriyeti olmak üzere İran İslam Cumhuriyeti, Irak Cumhuriyeti ve Suriye Cumhuriyeti ile demokratik uzlaşma sağlanmak istenmiştir.

Demokratik uzlaşının gereği demokratik entegrasyondur. Türkiye Cumhuriyeti bağlamında ifade edersek; cumhuriyetin, demokratik hukuk devleti, sosyal devlet, laik devlet niteliklerinin soyut olmaktan çıkarak somut olmaya doğru gelişmesi gerekir. Buna "Demokratik Cumhuriyet" diyoruz. Devletin böyle bir dönüşümle karşımıza çıkması gerekir. Kürtlerin federe, bölgesel ya da kültürel bir kategori yerine bir "demokratik toplum kategorisi" olarak demokratik cumhuriyete entegre olması önemlidir.

Kürtlerin kendi içinde birlik sorunu da demokratik ulus temelinde çözümlenmesi gereken sorunlardandır. Bir yandan "judenrat ekibi" dediğimiz çok kötü tarihi bir işbirlikçi ekibin zarar verici imha pozisyonundan çıkarılması gerekir. Diğer yandan da küçük burjuva kökenli "çeşitli Kürt milliyetçi gruplar" ile demokratik birlik esprisini temelinde demokratik toplum ittifakı gerçekleştirilecektir. Bu, bütün Kürdistan kapsayan "Demokratik Kürdistan Birliği" adıyla olabilir.

Bütün Kürdistan'ı kapsayacak şekilde demokrasiye dayalı bir "Demokratik Komünler Birliği" geliştirmek doğru bir yaklaşım olacaktır. PKK feshinden sonra kalan güçlerin yeniden bir ideolojik-politik birliğe yönelmek temelinde, Demokratik Komünler Birliği'nin her parçada, her yerde belli sürede yoğunlaşarak yeni bir yapılanma oluşturması da tarihin seyri gereğidir.

Kürdistan parçalarında kurulmuş legal partilerin de "Demokratik Cumhuriyet Partileri" olarak kendilerini değiştirme, yeni döneme uyarlama temelinde yeniden yapılandırılmaları ihtiyacı vardır.

Birinci ve ikinci doğadan başladık, üçüncü doğayı hedefleyen bir perspektife kadar yol aldık. Birinci doğanın tam ifadesiyle ikinci doğanın tam ifadesi birleştiğinde, bu üçüncü doğa olarak karşımıza çıkar. Reel-sosyalizmdeki komünizm aşaması ile kapitalizmdeki mutlak liberalizm çağına alternatif olarak bizde de üçüncü doğa, tam gerçekleşmiş komünalizm çağı olabilir. Bu da demokratik, ekolojik ve kadın özgürlükçü toplum çağıdır.

- ULUS-DEVLET SOSYALİZMİ BAŞARISIZLIĞA, DEMOKRATİK TOPLUM SOSYALİZMİ BAŞARIYA GÖTÜRÜR!

- ULUSAL VARLIK BAŞARILDI SIRA DEMOKRATİK KURTULUŞTA!

Egîd gerçeği ve pratiği YOL GÖSTERİYOR

DURAN KALKAN

Şehadetinin 40. yıldönümünde ölümsüz komutanımız, ulusal kahramanımız Egîd yoldaşı saygı sevgi ve minnetle anıyoruz.

Egîd arkadaşın şehadeti üzerinden 40 yıl gibi uzun bir zaman geçti, fakat anısı, ilkeleri hala yaşıyor, yaşıyor ve yol gösteriyor. Önder Apo böyle kişilikler için "ölümden bahsetmek ne kelime" dedi. Yaşarken ölümsüzlüğü yaratmayı başaranlardan, gerçekleştirenlerden oluyor. Bu da kendisini toplumla, halkla bütünleştirmekle bağlantılıdır. Ölümsüzlük toplumsal varlıkta gerçekleşiyor, sürüyor. Bu anlamda Önder Apo "bir halkı beynine, yüreğine sığdırmayı başaran kişilik" olarak ifade etti ve "şehitler şehidi" dedi. 40 yıldır gerilla hareketimiz, ordulaşmamız Egîd arkadaşın ismiyle oldu, komutasında gerçekleşti. Bütün faaliyetler onun komutasında Egîd'in anısına yürütüldü. Doğru yol ona bakarak bulundu, cesaret ondan alındı, fedakarlık ondan öğrenildi. Kürt yiğitliğinin güncellenmesinde sembol haline geldi. Dolayısıyla gerilla komutanı, ulusal kahraman olarak ilan edildi, kararlaştırıldı.

Şehadet günü 28 Mart 'Ulusal Kahramanlık Günü' olarak belirlendi, 40 yıldır böyle anılıyor. Esas olarak da Egîd çizgisinde bir eleştiri-özeleştirici, kendini yenileme günü oluyor, Egîdleşme günü de diyebiliriz. Bir bütün hareket olarak, gerilla olarak, halk olarak, kadın-gençlik hareketlerimiz olarak hep böyle bir çizgi temelinde yürüdük. Ne kadar başardık, ne kadar hata ve eksiklik yaşadık, kuşkusuz bu değerlendirme konusudur. Eleştiri-özeleştiriyile açığa çıkartılması ve düzeltilmesi gereken bir husustur. Fakat 40 yıldır direnme çizgisini, savaşma çizgisini, gerillalaşma çizgisini resmi olarak da fiili olarak da Egîd gerçeğinin temsil ettiği tartışma götürmez bir gerçektir. 40 yıldır en zor ortamlarda ayakta kalma, engelleri aşma gücünü en başta Egîd yoldaşın verdiği de tartışma götürmez bir husustur.

Egîd bir kahramanlık yürüyüşü

Kuşkusuz Mahsum Korkmaz (Egîd) kişiliği kendiliğinden ortaya çıkmadı, bir anda oluşmadı. Önderlik gerçeğinin en doğru ve en etkili temsil edenlerden biri kuşkusuz Egîd yoldaş oldu. Dolayısıyla bu kahramanlaşmanın, bir ulusal kahramanlık sembolü olarak Egîd gerçeğinin ortaya çıkışının Önderlik gerçeğiyle, Önderlik çıkışla, Önderlik yürüyüşüyle kopmaz bağı var.

Egîdleşmeyi başlatan karar 1973 Newroz'unda Ankara Çubuk Barajı'nda verildi. Çıkış oydusu, ilk ve başlangıç kararı böyle oluştu. Kahramanlık yürüyüşü bu toplantı ve karar temelinde başladı. Ülkeye dönüş, Kürdistan'a yürüyüş de 1976 başında Dikmen toplantısıyla verilen karardı. O da bu kahramanlık yürüyüşünde önemli bir dönemece ifade etti. Hiçbir şeyin garantisi yoktu, hiçbir şey önceden hazırlanmış değildi. Her şey anı anına oluştu. Ne olacağı günlük yoğunlaşmayla, düşünce ve güçle belirlendi. Nitekim ülkeye dönüş kararı ve iradesi 1973 Newroz'undaki ilk adım kadar önemliydi. Yoksa ilk dönemeci aşamadan söz konusu başlangıç yok olup gidebilirdi, sapmaya uğrayabilirdi, yerinde sayabilirdi, dolayısıyla gelişme sağlayamayabilirdi.

Başlangıç, doğru tarih bilinci

Tarih böyle arka arkaya sıralayıp 'demek ki kolaylıkla oluyor' sanmak büyük bir yanılıdır. Tarih bilimine öyle yaklaşmamak gerekiyor. Aslında tarihi bir bilim olarak ele alamamak, anlayamamak, tarih bilinci oluşturamamak böyle yanılıgılı yaklaşımdan kaynaklanıyor. Oysa ön açıcı ve aydınlatıcı olan; yaşamı anlamamıza yol açan, yarına biraz güçlü bakmamızı hazırlanmamızı sağlayan tek kaynak doğru tarih bilincidir. Şunu bilmeliyiz ki Önder Apo'nun tek güç kaynağı da tarih bilincidir. Nerede ve ne zaman yeni adım atmak gerek-

tiyse, nerede sorunlarla karşılaşılıp çözüm aradıysa tarihin derslerine doğru temelde baş vurmakta buldu.

Başlangıç, böyleydi...

Önder Apo, 1. Dünya Savaşı ardından "Kürdistan nasıl böyle bölündü, Kürtler nasıl yok sayıldı" sorusuna cevap bulabilmek için 19 ve 20. yüzyılda yazılmış Türkçeye çevrilmiş bütün kitapları en az birkaç sefer okudu ve inceledi. O tarihsel kesitlerin bütün özelliklerini sorguladı.

Kürtler ne yaşadı? Osmanlı'nın ve Ortadoğu'nun durumu neydi? Avrupa'daki ve Rusya'daki gelişmeler nasıldı? Osmanlı-İlan ilişkileri çatışmaları neleri ifade ediyordu? Önder Apo Kürdistan'ın sömürge olduğu tespitine bir anda varamadı, Kürt gerçeğini öyle dar, yüzeysel, basit ele almadı. Çünkü ortaya çıkan durumu insanlık için tehlikeli bir olay olarak gördü. Böyle tehlikeli bir zihniyet ve siyaset nerede, nasıl, kimler tarafından geliştirilmiş, kim ne düzeyde böyle bir zihniyet ve siyasetin oluşmasında rol oynamış, bunları açığa çıkartmaya, anlamaya, öğrenmeye çalıştı. Hareketin temellerini atan adımın kararlılığını da ideolojik grubu ülkeye seferber-sevk etme, onlarca genci var olan yaşamından kopararak aslında sonu da fazla görünmeyen, ne olacağı tam bilinmeyen yeni bir yaşama yürüme kararlılığını, iradesini, sorumluluk duygusunu böyle bir tarih bilinciyle yarattı.

Apocu yöntem nedir?

Bugün de dikkat edilirse, farklı ülkelerde ve toplumlarda özgürlük, farklılıklara dayalı eşitlik ve kardeşlik için -genelde sosyalizm için- yürütülen mücadelenin, baştan bu yana büyük bir çabıyla ve kararlılıkla bizzat kendileri tarafından yürütüp geliştirildiği halde, neden yeterli sonuçlara ulaşamadığı, neden zafer kazanamadığı ya da kazandıysa zaferleri bile koruyamadığı sorusuna yine tarihe başvurarak cevap aradı. Bütün bu soruların altında yatan etken pratikteki zayıflık, yetersizlik, ürkeklik, çekingenlik, mücadelesizlik olmadı; tam tersine halklar, insanlık, en son Kürtler büyük bir cesaret, fedakarlıkla, kahramanlık çizgisinde milyonlarca şehitler vererek, yaşamlarını buna adanarak mücadele ettiler. Ama sonuç arzuladıkları, öngördükleri ve istedikleri gibi olmadı. Önder Apo bunun için "demek ki cesaret etme, mücadele etme, bedel ödemede bir eksiklik yoktur. Hatta yiğitlik var, kahramanlık

var. Fakat buna rağmen istenen sonuç alınamıyorsa demek ki düşüncede yanlışlıklar var; teorik tespitler yetersiz, hatalı; ideolojik duruşlar, ölçüler, hedefler, programlaştırma hatalı, stratejik-taktik eylem çizgilerinde yetersizlikler hatalar var. Bütün bunlar da tarihin derslerinin doğru çıkarmamaktan, daha doğrusu toplumsal sorunların kaynağını doğru ve yeterli bir düzeyde ortaya koyamamaktan kaynaklanıyor" dedi. İşte bu durumu giderebilmek için son manifestoyla yine tarihe başvurdu. Bugünün sorunlarının kaynağını tarihte aradı, çözüm yollarını da tarihi tecrübenin derslerine dayanarak ortaya çıkartmaya çalıştı. Hatta bilinen tarihin daha da ötesine gitti. Öyle ki Önderlik yerleşen oluşumunu, insanlığın ortaya çıkışını, insan türünün varoluş tarzını yeniden daha doğru ve kesin bir biçimde inceleme ve tanımlamaya kadar tarihsel arayışını derinleştirdi. Şimdi herkes bundan yararlanmaya çalışıyor. Önderliğin bu tarih bilincinin aydınlatıcılığında kendi yolunu çizmeye yol almaya çaba harcıyor. Biz gücümüzü kesinlikle buradan alıyoruz. Başkaları da çeşitli biçimlerde duyan, öğrenen, gözleyip görebilen insanlarda bu gerçeğe ulaşmak ve güç almak için adeta çırpınıyor.

Son yıllarda gördük; Önderlik gerçeğini en güçlü sahiplenme uluslararası alanda aydın, siyasetçi, demokrat, kadın özgürlükçü, sosyalist kişi ve örgütlerden geldi. Bu güncel olarak da azalmıyor tam tersine artıyor. Bütün düşünce üreticilerinin gerçeği budur. Bir biçimde yöntem olarak böyle bir yol izliyorlar. Bu yolu ve yöntemi Önder Apo, 50 yılı aşan mücadelesi ve çalışması içerisinde herkesin başvurabileceği bir yöntem haline getirdi. 'Apocu yöntem nedir' denildiğinde ilk cevabı burada veriyoruz. Doğru ve gerçekçi bir tarih incelemesi, çareyi tarih bilincine bulma yaklaşımı, tarihin derslerini daha doğru ve yeterli çabası olarak rahatlıkla ifade edebiliyoruz. Bizi şimdiye kadar ayakta tutan, her dönemin zorluklarını aşmayı sağlayan kesinlikle bu bilinc, irade, iddia ve kararlı yürüyüştür. Bunu hiçbir zaman unutamayız ya da buna eksik, yetersiz yaklaşım gösteremeyiz. Bu yürüyüşün temelleri böyle atıldı, yöntemi bu biçimde gelişti.

PKK'nin gerçek sınavı zindanda verdi

Önemli bir kararlaşma süreci üçüncü adım diyebileceğimiz PKK'nin kuruluşuydu. Belki

belli bir örgütlülük oluşmuş, eylem çizgisi ortaya çıkmıştı. Özellikle Hilvan Direnişi'nde somutlaşan 'ajanlaşmış yapı kurum ve kişilere karşı devrimci şiddet temelinde mücadele' çizgisi oluşmuştu, hızla yayılıyordu, gelişme sağlıyordu. PKK kuruluş toplantısı, Apocu hareketin PKK adını alması böyle bir yürüyüş içinde oldu ve onu devam ettirdi. Bir yönüyle bu da doğrudur ama öyle düz bir devam ettirme olmadı. O zamana kadar atılan adımları birleştiren, somutlaştıran, bir kimliğe kavuşturan dolayısıyla da daha dönülmez kılan partileşme adımı oldu, parti kararı oldu. PKK ilk sınavını Siverek'te vermek istedi ama o böyle bir adımı tam temsil etmedi. Gerçek sınavını 12 Eylül 1980 faşist askeri darbesi karşısında büyük zindan direnişiyle verdi. Mazlumlar, Kemaller, Hayriler, Saralar öncülüğünde yürütülen direniş gerçeğin de o zamana kadarki kararlaşma adımlarını fedai çizgisinde somutlaştıran bir kararlılık adımı oldu. Önderlik gerçeği, zindan direnişçilerinde somutlaştı. Kesinlikle zindan direniş kararlaşması Önderlik gerçeğine bağlılıkla gelişti. Fakat böyle karasevda bir bağlılık, fanatik bir bağlılık değil, Önderlik gerçeğini doğru anlama ve başarılı uygulama iradesi, bilinci, inancı temelindeki bir bağlılık oldu. Bütün bu süreçlerin kahramanları vardı. Önderliksel çıkışa kesinlikle Mahirler, Denizler, İbrahimler ruh verdiler, güç verdiler, irade verdiler. Önder Apo bu gerçeği hep ifade etti. Sezar'ın hakkını Sezar'a verme anlamında hep çıkış iradesinin neye dayanılı ve nasıl gerçekleştiğini bu temelde tanımladı. Mahirlerin, Denizlerin, İbrahimlerin anılarını yaşatmak ve amaçlarını başarmak için böyle bir mücadele ve örgütlenmeye karar verdiğini net bir biçimde ortaya koydu.

Hilvan direnişi, halklaşma!

Ülkeye dönüşün, Kuzey Kürdistan'da örgüt olma adımlarını atışın sembolü Haki Karer yoldaşı. Hem böyle bir dönüşe, ülkedeki çalışmalara doğrudan öncülük etti hem de bu sürecin ilk büyük şehidi oldu. Önder Apo, parti olma güç ve iradesini bu şehadetten aldığını da her zaman ifade etti ve 'PKK'nin Haki Karer'in anısının örgütlenmesi ve eylemli kılınması' olduğunu her zaman söyledi. Partileşme kararlılığı, Hilvan Direnişi'yle o direnişin başta Halil Çavgun olmak üzere Salih Kandal, Cuma Tak gibi öncü şehitleriyle gerçekleşti. Zaten Önderlik kuruluş kongresinde, partileşmenin temel gerekçesi olarak Hilvan Direnişi'nin ortaya çıkardığı halklaşmayı gösterdi. Bir grubu bir kişi yönetebilirdi ve "şimdiye kadar ben bunu yapmaya çalıştım ama Hilvan Direnişi'yle hareketimiz bir halk hareketi haline geldi. Bu direnişle toplumun farklı kesimlerinden kadro ve taraftar buldu; silahlı direnişe girdi ve belli sonuçlar elde etti. "Böyle bir toplumsal hareketi ancak bir parti öncülüğü yürütebilir, yönetebilir" diyerek partileşme iradesini, kararlılığını ortaya koydu. PKK adımı kesinlikle bu temelde atıldı. Zindan direniş kahramanlığı ise 12 Eylül faşist askeri rejiminin son bir hamleyle soykırımını başarıya götürme arayışını ve çabasına karşı ilerlemesi gereken mücadele çizgisinin ne olması gerektiğini belirleme, netleştirme, kararlaştırma ve uygulamasını başlatma adımıydı.

PKK zindanda direnmeseydi...

Mazlum Doğan Newroz'da, Ferhat Kurtay öncülüğündeki dörtler 18 Mayıs'ta eylemlerini yaptılar. Bütün bu direnişlerin temsili 14 Temmuz Büyük Ölüm Orucu direnişinde somutlaştı. Bu direnişi başlatan, sonuca götürülen olarak Hayri Durmuş yoldaş zindan direnişinin anlam ve önemini ne olduğunu, ondan hangi sonucun çıkartılması gerektiğini daha baştan beri ifade etti. "12 Eylül faşist rejimine karşı Kürt varlığı ve özgürlüğü için mücadele etmek isteyen herkes eğer bir yalancı olmayacaksa silahlı direniş çizgisini esas almak du-

- Önder Apo, Egîd'i, 'bir halkı beynine, yüreğine sığdırmayı başaran kişilik' ve 'şehitler şehidi' olarak ifade etti. 40 yıldır gerilla hareketimiz, ordulaşmamız Egîd arkadaşın adıyla oldu, komutasında gerçekleşti. Doğru yol ona bakarak bulundu; cesaret ondan alındı, fedakarlık ondan öğrenildi. Kürt yiğitliğinin güncellenmesinde sembol haline geldi.

► Nasıl ki Ulusal Kurtuluş Savaşı sürecinin, gerillayı yaratma sürecinin doğru bilince çıkartılmasını ve pratikleşmesini **Egîd** gerçeği temsil ettiyse, onun bu özelliklerini edindiğimiz ölçüde biz de bu yeni değişim-değişim sürecinin, demokratik entegrasyon görev ve sorumluluklarını bilince doğru çıkartacağız ve başarıyla uygulayacağız.

rumundadır” dedi ve nasıl mücadele edilmesi gerektiğini ortaya koydu. Zindandaki direnişin hangi temelde olduğunu, neyi ifade ettiğini başlatan ve yürütenler net olarak gösterdi. Bu da 73 Newroz’undan başlayıp gelen kararlaştırma adımlarının 12 Eylül darbesi sonrası yenilenmesi ve mücadelenin yol yöntemlerinin netçe belirlenmesi açısından temel bir adım ve kararlaştırma oldu.

Gerillanın ülkeye dönüşü, Filistin-Lübnan sahasında gerillalaştırma eğitimlerinin hazırlıklarının yapılması, Botan-Zagros hattında daha fazla somutlaşarak 15 Ağustos 1984 Eruh ve Şemdinli eylemleriyle başlayan gerilla hamlesi böyle bir sürecin son hamlesi olarak ortaya çıktı. Bu atılımı da Egîd yoldaş komuta etti ve yürüttü.

Şöyle diyebiliriz: 1973 Çubuk Barajı, ülkeye dönüş, partileştirme adımı, zindan direnişin son halkası, yeni bir örgüt ve eylem biçimine dönüştüren adımı 15 Ağustos 1984 Gerilla Hamlesi oldu. Bu hamle Egîd gerçeğini ortaya çıkardı. Hamleyi Egîd yoldaşın büyük çabası ve öncülüğü yarattı. 15 Ağustos 1984 gerilla hamlesiyle bu kadar bütünleşen, iç içe geçen Egîd yoldaş oldu. Önder Apo, 15 Ağustos Gerilla Atılımı’na cesaret etmenin ulusal direnişe, ulusal kahramanlık düzeyine dönüştürülmesi olduğunu ifade etti.

Kuşkusuz 15 Ağustos Gerilla Atılımı ondan önceki mücadelelerin hepsini temsil eden, pratiğe dönüştüren onları yaşatan, büyüten hamle oldu. 76’da ülkeye dönülemezdi, Çubuk Barajı toplantısının hiçbir kalıcı sonucu olmazdı. Partileştirme ortaya çıkartılmasaydı ülkeye dönüşün kalıcı etkisi olmazdı. 12 Eylül faşist askeri rejimine karşı 1982 büyük zindan direnişi geliştirilemezdi partileştirme adımı sönüp giderdi. Nitekim 1970’li yıllarda -aslında 12 Mart 1971’den sonra- ilk temeli atılan grup, Apocu grup oldu. En son partileştirme adımı atan, karar veren daha sonra öğrendik ki PKK olmuş. 1974 sonrası Ecevit-Erbakan affının yarattığı ortamda yeniden şekillenen birçok Kürdistanî grup Apoculardan çok daha önce kendilerine parti dediler. Bu gruplar 70’li yılların Kürdistan’daki en etkili örgütleriydiler. 12 Eylül darbesi ardından özellikle de zindanda direnemedikleri için yok oldular. Adları bile duyulmaz, bilinmez oldu. Eğer PKK zindanda direnemezdi akıbetinin bunlardan çok farklı olacağını düşünmemek gerekiyor. Evet bir Önderlik gerçeği var fakat bu Önderlik gerçeği farklı dönemlerde atılması gereken adımların pratikte atılmasını sağlayarak şekillendi. Yoksa durduk yere olmadı. Evet ilk iki kelimeyi söylerken de duruşu, yürüyüşü, iddiası, iradesi Önderliksel çıkış temelindeydi. Fakat henüz bir iddiaydı, bir yöndü, bir yeni arayıştı. Mücadele edip edemeyeceği, mücadelede ayakta tutup tutamayacağı belli değildi. Bütün bu konulardaki belirginleşme, netleşme, her mücadele döneminde doğru mücadele edip ayakta kalmayı, gelişme sağlamayı bilmesiyle gerçekleşti.

İşte, Önderliksel gerçekleştirme bu tarihsel adımların doğru ve başarılı atılması temelinde oluştu. Özellikle zindan direnişlerinin böyle tarihsel yürüyüşündeki belirleyici etkisini hiç gözardı etmemek gerek. Zindan her zaman sol-sosyalist hareketler tarafından temel bir denek taşı olarak değerlendirildi. Bir bireyin bir örgütün geleceğinin belirlenmesinde, zindandaki tavır duruşu belirleyici etken olarak görüldü. Birey ya da örgütün devrimciliğinin temel ölçütü zindandaki tutumu olarak görüldü. Bu bakımdan Önderliksel yürüyüş kesintisiz yürüdüyse, 12 Mart darbesine karşı direnme iradesini, kararını verdiyse, gerillalaştırma cesaretini ortaya çıkartabilirdiye bunu kesinlikle zindan direnişi sağladı. O bakımdan Önder Apo, o direnişin başlatıcısı olan Mazlum Doğan’ı parti olarak tanımladı. 14 Temmuz direnişini parti çizgisinin tam ve doğru uygulanması, hayata geçirilmesi olarak adlandırdı. Kürt ulusal kahramanlık günü olan Newroz’u günümüze taşıyan, günümüzde canlandıran

Çağdaş Kawa olarak zindan direnişini başlatan Mazlum Doğan'ı tanımladı.

İşte bu nedenle PKK, Newroz'dan 28 Mart'a, Mazlum Doğan şehadetinden Egîd yoldaşın şehadetine kadar uzanan süreyi Ulusal Kahramanlık Haftası ilan etti. Bu kahramanlık çizgisini gerillada hayata geçirmeye öncülük eden kişilik olarak Mahsum Korkmaz'ı da ulusal kahramanlar olarak tanımladı.

'Şehitler şehidi' Egîd yoldaş

Şunu görmek gerekiyor: Zindanda direnmek, sonrası açısından belirleyici bir etkendi. Fakat zindan direnişi doğru anlaşılmalı ve yeterli düzeyde pratikleştirilmezse öyle zafer kazanacak, düşmanı fiili olarak yenecek bir özelliğe de sahip değildi. O nedenle, 82 Zindan Direnişi'nin ideolojik direnme ve başarısını da ideolojik zafer olarak tanımladı. Doğruyu, çizgiyi, Önderlik bağlılığını ortaya koydu. Çok güçlü bir ideolojik duruş oldu. Ama dışarıda bu çizgi temsil edilmez, sahip çıkılmaz, örgüte ve eyleme dönüştürülmeseydi zindanda kalıp gitmeye de mahkumdu. Büyük bir iradeydi, başlangıçtı. Etkileme gücüyü ama pratiğin kendisi değildi. Bu pratiği Önder Apo'nun yurtdışı çalışmaları, gerilla hazırlıkları, ülkeye gerillayı sevk etme ve 15 Ağustos Gerilla Hamlesi'ni ortaya çıkartma kararlılığı sağladı. Böyle bir pratikleşmenin öncülüğünü, komutanlığını Egîd yoldaş yaptı. Onun için Önder Apo bütün bu süreci Kürtler açısından ulusal kahramanlık dönemi olarak tanımladı. Ulusal kahramanlık döneminin sembolü olarak da bütün bu süreçleri kendi şahsında somutlaştırarak onu gerillaya dönüştüren gerilla çizgisini yaratan ve ona komuta eden Egîd yoldaş tanımladı. 'Şehitler şehidi' bu anlama geliyordu. Ulusal kahramanlık döneminin sembolü olduğunu ifade etti.

Şimdi 40 yıl sonra günümüz açısından buradan çıkartacağımız dersler nelerdir? Önderlik gerçeğini doğru anlama, doğru katılma ve uygulama nasıl oluyor? Belirttiğimiz bütün süreçlerdeki devrimci çalışmalardan bunu anlayabiliriz. En önemlisi de Egîd gerçeğinden çıkartabiliriz. Yüzlerce militan yurtdışında Lübnan-Filistin sahasında ideolojik-askeri olarak eğitildi, yüzlerce militan ülkeye sevk edildi. Fakat Önderlik çizgisinde gerilla yürüyüşüne öncülük eden bütün bu militanlar içerisinde hizmette, çabada, düşüncede ve pratikte birinci olarak sürece 15 Ağustos gerillacılığını ortaya çıkartan Egîd yoldaş öncülük etti.

1982 direnişini Mazlum Doğan başlattı. Kişilerin rolünü de görmek lazım, onu ifade etmek istiyoruz. Bu kişileri kuşkusuz böyle bir mücadele süreci ortaya çıkardı, hiçbir şey öyle kendiliğinden oluşmadı. Mücadeleye hamle yaptıran, yeni bir sürece taşıyan onu büyüten, yeni süreçleri yaratan da o sürecin öncülerini, komutanları oldu. İşte 15 Ağustos Atılımı Kürt tarihinde gerçekten de bir milattı. Bu adımı atabilmek öyle kolay değildi. Sonraki süreçlerde gelişen silahlı mücadelenin etkisine bakarak başlangıçta böyle kolay ve rahat olmuştum sanmayalım. Tersine isyan edilmiş ama isyanlar ezilmiş, sindirilmiş dört parçada kültürel soykırım altına alınmış bir gerçeklik vardı. Bir yandan kültürel soykırım ve asimilasyon en ileri düzeyde uygulanıyor diğer yandan isyanları kanla bastırmanın anıları Kürt insanının bilincinde, duygusunda her zaman bir korku, geri çekilme, ürküntü etkeni oluyordu. En açık soykırım yaşayan Dersimliler bu gerçeği çok net ifade ediyorlardı; "filan aşiretin iki bin silahı vardı, filan aşiretin üç bin silahı vardı, onlar devlete karşı bir şey yapamadılar... Birkaç öğrenci, birkaç kelime öğrenmişsiniz söylüyorsunuz ama elinizde bir tabancanız bile yok, bu devlete karşı ne yapabileceksiniz ki!" diyorlardı. Bir ünlü sözleri de şöyleydi: 'Devlete karşı devlet, orduya karşı ordu gereklidir.' Yani çivi çivi söker zihniyeti yaşadıkları soykırım sonucunda net olarak oluşmuştu. Böyle bir toplumsal psikoloji ve anlayış ortamında bütün bu mücadeleler, örgütlenmeler, direnişler 15 Ağustos 1984 Gerilla Hamlesi'ne dönüştü. Bütün bu etkileri en çok kıranlar, üzerinden atanlar, onların bilincine en derinden varanlar, o yapılanlara karşı bir intikam ruhu ve görevini kendi kişiliğinde somutlaştıranlar bu sürecin mücadelesine öncülük ettiler. Bunların başında da Egîd yoldaş geldi. Bu tarihsel süreci en iyi anlayan ve onun derslerini çıkartan, yüreğinde, beyininde somutlaştıran, mücadele iradesini en çok açığa çıkartan, bu temelde de Önder Apo çizgisini ve gerçeğini en iyi anlayan ve kararlılıkla uygulayan Egîd yoldaş oldu.

Ben Egîd yoldaşını tanıma, onunla birlikte mücadele etme onurunu yaşamış olan kişilerden biriyim. En azından gerçekleri, hakikatleri ortaya çıkartma açısından bir şahit denilebilir. 'Egîd gerçeği neydi?' daha yalın, daha yaşanmış haliyle ifade edebilirim... Böyle bir değişim-dönüşüm, yeniden yapılanma sürecinde hem Önderliğe bağlılık hem Önderliği doğru anlama ve yaratıcı uygulamada tabi Egîd gerçeği son derece öğretici ve eğitici gerçekliktir.

En az imkanla en zor mücadele

Ben Egîd yoldaşını tanıma, onunla birlikte mücadele etme onurunu yaşamış olan kişilerden biriyim. En azından gerçekleri, hakikatleri ortaya çıkartma açısından bir şahit denilebilir. 'Egîd gerçeği neydi?' daha yalın, daha yaşanmış haliyle ifade edebilirim. Bugün için bu derslere, bu kavrayışa hareketimizin çok büyük ihtiyacı var. Böyle bir değişim-dönüşüm, yeniden yapılanma sürecinde hem Önderliğe bağlılık hem Önderliği doğru anlama ve yaratıcı uygulamada tabi Egîd gerçeği son derece öğretici ve eğitici gerçekliktir. Ondan en doğru ve yeterli dersleri çıkartmak mümkün; çünkü o da bir dönemeçti.

Egîd yoldaş hepimiz gibi bir insandı. Böyle bir süreç içerisinde doğrularıyla yanlışlarıyla yürüyüp gelen; kendini eğiten, mücadele içerisinde kimliğini, kişiliğini bulmaya ve mücadeleye doğru ve etkili katılmaya çalışan militanlardan biriydi. Bu konularda metafizik yaklaşım çok fazla soyutluğu öne çıkarıyor. Tamamına bir insandı; ne eksik ne de fazlası olmalı. Akli olan, yürekli olan, duyarlı düşünen, yaşayan ama yaşamı anlamlandırmaya çalışan dolayısıyla doğru yaşamın ne olup olmadığını kendisine sorun yapan bir kişilikti. Böyle bir arayışta doğru yaşamın gerçeğini Önderlik hakikatinde gören, Önderliğe bilerek ve inanarak katılan, bağlanan bir kişilikti.

Hiçbir şey elinde hazır değildi. Her şeyi emek harcayarak, çabayla, mücadeleyle yarattı. İmkanları, fırsatları şimdikiye göre en azdı, en az imkanla en zor mücadeleleri yürütme gücünü, cesaretini, fedakarlığını, iradesini ortaya çıkardı. Bunları sağlayacak bir yurtseverlik bilinci, özgür yaşam tutkusu ve arayışı vardı. Kürdistan'a dayatılanı asla kabul etmeyen, Önder Apo'nun Serxwebûn çıkışında belirttiği gibi "ondan utanç duyan", bu duyguyu da bu durumu ortadan kaldırmak

için büyük bir bilince, iradeye ve eyleme dönüştürmeyi bilen bir kişilikti.

Şunu anlamak gerekiyor: İsteyen ve çaba harcayan, mücadele eden doğru anlayışa ulaşıyor. Önderliği doğru ve yeterli bir düzeyde anlıyor, başarılı bir biçimde uygulamayı da biliyor. 'Olmuyor' dememek lazım. Önderlik ve PKK gerçeği pratikte denenmiş yaşanmış bir hakikati temsil ediyor. Sadece bir ütopya değil; bir teori değil, bir niyet ya da özlem değil, bir yaşanmış hakikat ve gerçekliktir. Önderliği doğru anlama ve başarılı uygulama böyle bir gerçekliktir.

Egîd çizgisi bizi yürüten en temel hakikattir

15 Ağustos Kahramanlık Atılımı'nın sembolü Egîd gerçeğini böyle anlamak lazım. Başkaları ne yapıyor ona bakmadı 'Başkaları yapsın, ben de onlarla birlikte yürüyeyim' demedi. Önderlik gerçeğine baktı; Önder Apo ne yapmak istiyor, Apocu militan olabilmek için neler yapmak ve nasıl yaşamak gerekli sorusunu kendisine sordu cevabını buldu ve yürüdü. Apocu militanlık budur. Apocu komünalist hareketin içinde olmak, mensubu olmak böyle gerçekleşir. Komünalist yoldaşlık hareketin mensubu haline gelebilmek onun doğru katılanı olmak böyle gerçekleşiyor. Egîd çizgisi, günümüze yön veren, ölçülerimizi belirleyen, bizi yürüten en temel hakikattir. Egîd gerçeği hiçbir şey hazırda yokken, hiçbir şey net değilken, ne yapılacağı bilinmezken ortaya çıkan bir gerçekliktir. 'Tecrübe yoktu, kimse bana söylemedi' diyemeyiz. Eğer öyle diyeceksek o zaman Egîd arkadaş böyle bir yürüyüşü gerçekleştirirken hiçbir tecrübesi yoktu. Kimse 'şöyle yapılacak' diye söylemedi. Tecrübeyi de kendisi yarattı, ne yapılacağını da nasıl yapılacağını da kendisi buldu. Demek ki insan isterse, katılırsa bunu yapabiliyor, böyle yürü-

yebiliyor. Bunun en somut kanıtı ya da kanıtlarından biri Egîd gerçeğidir.

'Geçmişte kaldı' dememek lazım...

Her şeyden önce bu kırkıncı yıl dönümünde geriye dönüp 'kırk yılın dersleri nasıl çıkartılır' diye sorarsak, bu gerçekliği böyle temsil etmemiz lazım. Hakikati, somutluluğu doğru ortaya koymamız gerekli. Ondan sonra da ona ulaşmak için kendimizi bu çizgide değişim-dönüşüme uğratmalıyız; eğitilmeliyiz, yeniden yaratmalıyız, şekillendirmeliyiz. 'Bunlar geçmişte kaldı' dememek lazım. Evet geçmişin değerleri ama hiçbir zaman yok olmayacak olan her yeni döneme ışık tutacak olan PKK değerleri. Her zaman yaşanan ve yol gösteren gerçekliktir. Dolayısıyla bu değişim ve dönüşüm döneminin de en iyi aydınlatıcı gerçekliği Egîd gerçeğidir.

15 Ağustos yürüyüşü bir stratejik durumdan başka bir stratejik duruma geçmeyi ifade ediyordu. Şimdiki değişim-dönüşüm döneminde de Egîd gerçeğinin, pratiğinin dersleri bizim için en temel yol gösterici gerçeklerdir. Bu dersleri iyi çıkarmalıyız, doğru anlamalıyız. Basit, yüzeysel soyut yaklaşımlar içinde olmamalıyız. Yaşam somutu içerisinde ortaya çıkan bu gerçekleştirmeyi tüm boyutlarıyla doğru anlamalı; 'nereden kaynaklandı, nelere dayandı, kendisini nasıl geliştirdi, neye dayanarak yürüdü, hangi bilinç irade cesaret fedakarlık böyle bir yaratıcılığı, direnci, yürüyüşü ortaya çıkardı?' bu sorular temelinde Egîd gerçeğini bilince çıkarmalıyız. 40 yıldır doğru savaşabilmek için Önderlik hep buna ulaşmamız gerektiğini söyledi. Şimdi yaşadığımız bu değişim-dönüşüm sürecinde de bize yol gösteren gerçeklik bu gerçekliktir. Hiç öyle 'aşılmıştır, hükmü bitmiştir' dememek lazım. Yaşayan, yol gösteren, yeni dönemin nasıl yaratılacağı sorusuna cevap bulmamızda bizi aydınlatan hakikat, gerçekten de Egîd çizgisidir, Egîd gerçeğidir.

Bu bakımdan kırkıncı yıldönümünde Egîd gerçeğini doğru anlamaya çalışmalıyız. O çizgide kendimizi değiştirmek, dönüştürmek için... Böyle yaptığımız ve bu kişiliği doğru anladığımız, bu temelde özeleştirel sorgulamayla kendimizi değişim-dönüşüme uğratmış ölçüde yeni süreci doğru anlayacağız, iddiasını kendimizde geliştireceğiz.

Barış ve Demokratik Toplum sürecinin görev ve sorumluluklarını doğru bilince çıkartarak onun başarılı pratikleştireni olacağız. Nasıl ki Ulusal Kurtuluş Savaşı sürecinin, gerillayı yaratma sürecinin doğru bilince çıkartılmasını ve pratikleşmesini Egîd gerçeği temsil ettiyse, onun bu özelliklerini edindiğimiz ölçüde biz de bu yeni değişim-değişim sürecinin, demokratik entegrasyon sürecinin görev ve sorumluluklarını bilince doğru çıkartacağız ve başarıyla uygulayacağız.

Egîd yoldaşın şehadetinin kırkıncı yıldönümünde bu dersleri çıkartıyoruz ve bu temelde kendimizi yenileyerek Egîd çizgisinin yeni süreçteki iyi izleyicisi, doğru izleyicisi ve başarılı uygulayıcısı olacağımızı bir kere daha ifade ediyoruz.

Bu temelde şehadetinin kırkıncı yıldönümünde Egîd yoldaş ve onun şahsında tüm kahramanlık dönemi şehitlerimizi derin özlem, saygı, sevgi ve minnetle anıyor; amaçlarını başarma ve anılarını yaşatma sözümüzü yeniliyoruz.

Savaşın gölgesinde

Ortadoğu, ekonomi ve siyasi dinamikler

KOMİNAL'DEN

► Bölgede eski statükonun süremeyeceği değişeceği güçlü bir olasılık. Fakat oluşturulmak istenen yeni dizaynın çok daha tehlikeli olduğunu da tahmin etmek zor değil.

Son olarak kapitalist modernite sisteminin İran saldırısıyla birlikte Sykess-Picot sisteminin çöktüğü ve buradan geriye de dönülemeyeceği görülebiliyor. Böylelikle somut olarak Ortadoğu'da üç siyasi çizginin mücadelesi daha belirgin hale gelmiş bulunuyor. Birisi İngiltere'nin başını çektiği eski ulus-devlet statükosu oluyor.

İkincisi, İran rejiminin de sürdürdüğü klasik ulus-devlet statükosu. Saldıran eğilim küresel sermaye saldırısı ABD-İsrail eğilimi oluyor. Yeni bir hegemonya oluşturularak Sykess-Picot sistemini değiştirmek istiyorlar. Fakat yerine getireceği de neo-liberalizmin yarattığı sistemden çok farklı olmayacaktır. Daha vahşi, daha otoriter, daha saldırgan bir kapitalizm olacaktır. O nedenle de bu saldırı öyle demokratikleşme yönünde değil aksine tam tersi yöndedir.

Üçüncüsü de demokratik çözüm, demokratik entegrasyon çizgisi, Demokratik Ortadoğu Birliği oluyor. Bu üç strateji mücadele halinde. Savaşın ortaya çıkartacağı imkanların, fırsatların elbette dikkatlice takip edilip ustaca değerlendirilmesi lazım.

ABD-İsrail-İran savaşında İngiltere'nin ABD ile çelişkilerinin ortaya çıktığı görülebiliyor. İlk defa İran savaşında bu durum açıklık kazanmış durumdadır. İngiltere ABD'nin istediği desteği vermedi. Elbette eski statükonun değişmesini İngiltere de istiyor. Tümünden aynıysa sürsün istemiyor ama öyle anlaşılıyor ki ABD-İsrail tümünden değiştirmek istiyor, İngiltere ise bu tümünden değişime karşı gibi gözüküyor. Bir de ABD-İsrail bölgede kendi hegemonyalarını geliştirmek istiyorlar. Bunu da NATO ortaklarıyla daha önce dünya sistemini yaratan İngiltere ile birlikte paylaşmak istemiyorlar. İran savaşında ittifak yaratmadılar. Bu savaş tümünden ittifak güçlere dayanmıyor. Kendilerinin teknik-silah güçlerini öne çıkarıyorlar ve herkes bize boyun eğecek diyorlar. Belli ki İngiltere bu tutumdan rahatsızdır. İspanya zaten karşı olduğunu açıkça ifade ediyor. Almanya kısmen destek verse de Almanya'nın bu tutumu yoğun tartışmaları da beraberinde getirdi. Fransa hem destek veriyor gibi oluyor hem de İran Cumhurbaşkanı ile görüşmelerini sürdürüyor. Öyle anlaşılıyor ki bu karmaşıklık içerisinde Macron ikili oynuyor. Gazze savaşında daha fazla birlikleri vardı İran savaşında aynı değildir.

35 yıldır Ortadoğu'da 3. Dünya Savaşı yaşanıyor

Bölgede eski statükonun süremeyeceği değişeceği güçlü bir olasılık. Fakat oluşturulmak istenen yeni dizaynın çok daha tehlikeli olduğunu da tahmin etmek zor değil. Evet İran savaşını yeni ortaya çıkardı. Bazıları bu savaş olunca sanki İran savaşını yeni başlamış gibi yaklaştı. Geçen sene Haziran ayında da böyle savaş oldu. 35 yıldır Ortadoğu'da bir 3. Dünya Savaşı yaşanıyor. Sovyetler Birliği'nin çözüldüğü ardından Körfez Savaşı'yla başladı. Saddam Hüseyin yönetiminin Kuveyt'i işgaliyle birlikte başlayan bir 3. Dünya Savaşı süreci var. 3. Dünya Savaşı denilen süreç o zaman başladı. ABD 'Yeni Dünya Stratejisi'ni o zaman oluşturdu. Bunun için öncelikle Ortadoğu'da hegemonyayı sağlamak gerekiyordu. Onu da yeni bir enerji yolu planı üzerinde geliştirmeyi öngördü. Böylece İngiltere-Fransa'nın 1. Dünya Savaşı'ndaki galibiyeti üzerinde şekillendirdiği Ortadoğu'nun ulus-devlet statükosunun Türkiye ve İran'a dayalı bölge hegemonyasını kırıp bölgede İbrahimi anlaşma ile daha çok Suudi, Mısır ve İsrail hegemonyasına dayanan ve ulusüstü sermayenin daha serbest hızlı dolaşım yapabilmesi, azami kârı artırabilmesini öngören bir yapılanma yaratmak istiyorlar. 36 senedir bu temelde ABD planlı politika yürütüyor. Bu plan cumhuriyetçi ya da demokrat partinin planı değildir, kapitalist modernite sisteminin 2. Dünya Savaşı'ndan sonra önderliğini üstlenen Amerika Birleşik Devletleri'nin planıdır. Sovyetler Birliği'ne karşı mücadelede ABD bunu NATO ile yürütmeye çalıştı. Ama şimdi 7 Ekim 2023'ten itibaren başlayan Gazze savaşını açığa çıkardı ki ABD-İsrail bunu birlikte yürütüyor. Küresel hegemon ABD olmak

istiyor. Bunu kimseyle ortaklaştırmak istemezken, İsrail'i de bölgesel hegemon güç yapmak istiyor. Bir teknik üstünlük ele geçirdiler. Aslında ABD bu teknik düzeyi ortaya çıkarmak için 1980'de bir plan oluşturdu. O zaman başkanlıkta Reagan vardı 'Yıldız Savaşları' diye bir savaş planı öne sürdü, Sovyetler Birliği silahın gücüyle her şeyi engellemek için pes etti. O planlama şimdi hayata geçiyor. Diğer güçlerde bu teknik düzey yoktur. Belli ki İngiltere'ye Fransa'ya, Avrupa'ya bu teknik düzey verilmemiştir. Rusya ve Çin de henüz yaratabilmiş değildir. Daha çok yapay zekanın savaşta kullanılması ile akıllı füzeler vuruyor. 'Biz güçlüyüz silahın gücüyle her şeyi yaparız, herkes bize biat edecek' diyerek bir kısmını ezmek istiyor, bir kısmını da geriletmek istiyor. İş öyle bir noktaya vardı ki İngiltere ile bile ayrılığa düşer oldu. Bu da çok ciddi bir durumdur. Çünkü bu dünya sistemini İngiltere yarattı. 'Güneş batmayan İmparatorluk' bir İngiliz imparatorluğu. ABD oradan devraldı. Şimdi İngiltere ile çelişkiye giriyorsa durum hem ciddi hem de kendi iç çelişkileri artıyor demektir. Avrupa bir dönem NATO'yu ABD ile tartışarak aşmak istedi. Rusya ve Çin ile ilişki geliştirmeye yöneldi. Çin'in 'Bir Kuşak Bir Yol' ismiyle yeni enerji yol planlamaları gelişti. ABD bunu tehlikeli gördü, Ortadoğu'dan geliştirmek istediği yeni bölge ve küresel hegemonyaya tehdit olarak gördü. Bunu önlemek için Ukrayna savaşını çıkardılar. Ukrayna savaşı Ortadoğu savaşıyla bu düzeyde bağlı bir savaştır. Ukrayna savaşını Putin değil ABD çıkardı. İşin arkasında ABD var. Rusya'yı böyle zorladılar gücünü açığa çıkararak zayıflatılar, daha önemlisi de Çin'in 'Bir Kuşak Bir Yol' projesini boşa çıkardılar. O proje Rusya ile birlikte Karadeniz'in kuzeyinden Ukrayna'dan Avrupa'ya İngiltere'ye kadar enerji taşıma projesiydi, esas enerji yolu oydu. Çin'in, Rusya'nın, Avrupa'nın yolu oydu. Ukrayna savaşıyla bu yol projesi sabote edildi. Onun yerine Körfez Savaşı'ndan bu yana hazırladıkları Hindistan'dan başlayarak Körfezden İsrail, Doğu Akdeniz üzerinden Yunanistan'a giden yol projesi konuluyor. Ukrayna savaşıyla ABD'nin enerji yol projesi alternatifsiz kaldı. İkincisi, Avrupa ile Rusya-Çin'in ekonomik ilişkilerini kopardılar. Savaşın önce Almanya'nın yüzde kırk doğal gazı Çin-Rusya üzerinden sağlanıyordu. Şimdi ise bunu sıfıra indirmek istiyorlar. Bir yanı sıra Avrupa'yı hem ekonomik olarak Rusya ve Çin ile ilişkilerden kopardı, hem de güvenlik tehdidi var diyerek İsveç'i bile yetmiş sene sonra NATO'ya dahil ettiriler ve NATO üzerinden ABD'nin şemsiyesi altına aldılar.

Ukrayna savaşı projesi çok önemli bir projeydi. ABD hedeflediğini Ukrayna savaşıyla başardı. Avrupa çok geriye düştü. Gazze'den itibaren İran'a kadar savaş gelince biraz daha bunun farkına vardılar, İngiltere bile durumun öyle Ukrayna savaşında söylendiği gibi olmadığı, ABD'nin başka hesaplar içerisinde olduğunu görüyor. İngiltere, Avrupa çok geriye düştü. ABD ile yeniden ilişkileri nasıl düzenleyecekler hala net bir şey yoktur. Öyle anlaşılıyor ki sıra Türkiye'ye geldiğinde karışıklık o zaman çıkacak. Türkiye sorun olursa nasıl ki iki dünya savaşında İngiltere ve Almanya karşı karşıya geldiyse; aynı biçimde bu sefer de Almanya ile ABD karşı karşıya gelebilir. Çünkü Türkiye üzerinde her ikisinin de ekonomik çıkarı çok fazla. Bir rekabet var. Türkiye ikisinden de vaz geçemedi, Almanya ile 1. Dünya Savaşı öncesinden de daha sonra da ikili anlaşmalarla ticari ilişkilerini geliştirdi. ABD ile de 2. Dünya Savaşı'ndan sonra NATO'ya giriş ile birlikte ikili ilişkiler gelişti. Türkiye, Almanya ve Amerika tarafından paylaşılmış denilebilir. Diğer güçler de var ama bunlar çok daha etkilidirler. Türkiye üzerindeki ekonomik çıkar savaşı İran'dan çok daha fazla olacaktır.

İran üzerindeki savaş ile Hüzmüz Boğazı'nı etkilemesini azaltmak istiyorlar, çünkü İran Hüzmüz'ü denetlediği oranda enerji yoluna tehdit oluşturuyor. Biraz kuzeyden Zengezur Boğazı'ndan Türkiye'ye yedek bir yer verdiler, İran orayı bozuyordu onu engellediler. Suriye-Lübnan üzerinden Doğu Akdeniz'de güvensizlik yaratıyordu onu da kırdılar. Yoksa ABD ve İsrail'in İran

ile bir çelişkisi yoktu. Ortadoğu'da İsrail hegemonyasını İran'a kabul ettirecekler, belki de bu rejimden önce 79 öncesi İran Şahı ile İsrail nasıl birlikte idiyse yeniden İsrail ve İran'ın bir olduğu bir düzeyi ortaya çıkarmak da isteyecekler. İran buna kapalı değildir. Bu sistem İran'ın iki dünya savaşında da bölmedi, Şahlığı ayakta tuttular, korudular. İngiltere korudu, şimdi de koruyor. Onu İsrail üzerinden ABD devralacak. Bu rejim değişikliğini yapabilirlerse kendilerine bağlı duruma getirirlerse ona yol açacaklar. Bu kadar savaştan sonra bu olmaz denilmemelidir. ABD, Vietnam'da da savaştı, dünya Vietnam savaşıyla örnek aldı, şimdi ABD'nin Asya'daki bir numaralı uşağı Vietnam'dır. Her işini Vietnam ile yapıyor. Bu kadar savaşıyorlar anlamazlar diye bir şey yoktur. Yönetim politikaları değişti mi bu olabilir. Devletçi sistemler birbirlerine böyle bağlanabiliyorlar. Bu bakımdan Türkiye korkuyor, İran savaşı en çok Türkiye'yi korkutuyor. İran'ın Hüzmüz'ü ve Doğu Akdeniz'i etkileyemez hale getirirlerse İran ile çelişkileri de bitebilir.

Şimdi Hizbullah'ı darb ediyorlar, Suriye'deki etkisini kırdılar. Irak'taki Haşdi Şabi var. Son günlerde İran savaşının Arap bölgelerinde yoğunlaşacağını da söyleyenler var. Böylelikle İran'ın Körfez üzerindeki etkinliğini azaltmak için çalışacaklar. Trump 'İran Ortadoğu'nun kabadayısı olmuş' diyor. Evet bunu kırmak istiyorlar. Bölgede birinci güç değil ikinci güç haline getirmek isteyecekler, güvence için de Körfez üzerindeki etkisini en aza indirecekler.

Herşeyin arkasında ekonomik kazanç, kapitalizm var

İran'da savaş olursa sanki Türkiye'de savaş olmazmış gibi anlamalar da var. Fakat Türkiye'de savaş olsa dünya birbirine girer, bütün silahlar kullanılır herkes birbirine girer. O nedenle Türkiye'de savaş ihtimali en az ihtimaldir. Evet Türkiye'de siyasi-askeri çatışmanın çok olacağı da güçlü bir olasılık durumundadır. O boyutta çelişkiler derinleşecek, var olan etkinliğini kullanacaklar, bütün devletler zaten Türkiye üzerinde etkilidirler. NATO üzerinden herkes bir egemenlik ve etkinlik kurmuş. Savaş yapılan güç İran'dır. İran askeri anlamda savaştan doruğu denilebilir. Dünya savaşının sona ermesi değil ama askeri boyutunun zirve yapması olarak ifade edilebilir. Bu savaşın tarafları biliniyor. ABD ve İsrail'de somutlaşmıştır. 1. Dünya Savaşı'nın galiplerini bir kenara koymuşlar. Ulus üstü sermaye, ulus devletlerin aşırı gümrük kapatmasından rahatsızlar. Çünkü sınırları açık kapayan gümrük kapıları sermayenin hareketini sınırlandırıyor, o da azami kârı azaltıyor, onu değiştirmek istiyorlar. Irak'ı vurdular, Suriye'yi düzenliyorlar, Kuzey Afrika'daki -Mısır dahil- yeni devlet yönetimleri kurdular ama devlet var mı yok mu bu da belli değildir, şekillenmiyor. Son derece serbest pazara sermaye akışını açık hale getirmek istiyorlar. Her şeyin arkasında ekonomik kazanç var, kapitalizm var.

Önder Apo Körfez Savaşı'yla başlayan süreçte tanımladı. Ulusüstü sermayeyle ulus-devlet statükoculuğu arasındaki çatışmayı değerlendirdi. Türkiye, İran, Arap milliyetçi devletler statükoyu temsil ediyorlardı. Rusya'yı Ukrayna savaşıyla zayıflatılar. Çin biraz eski statükoculuğu temsil ediyor, şimdi ise ucu İngiltere'ye kadar uzanıyor. Bunlar ulus-devlet sisteminin olduğu gibi sürmesinden yanalar, değişikliğe karşılar, varlıklarını ona bağlamışlardır. Aslında ulus-devlet oldukları için de toplumsal bir zemine dayanmıyorlar, birçok çelişkinin üzerine oturmuşlardır. Türkiye'de dahil değişime açık değiller, çünkü ufak bir şey değiştirilmek istenirse eski yapılanmanın hepsi gidecektir. Anadolu, Mezopotamya üzerinde bu kadar soykırım uyguladılar, bundan dolayı kaybetme korkusu yaşıyorlar, yıkılırız diyorlar. Bu temelde hem çok katı ve değişime açık değiller hem de çok kırıldılar.

Önderlik bu savaşı ve Ortadoğu'nun rolünü en geniş olarak "Sümer Rahip Devleti'nden Demokratik Uygurlığa" adlı savunmalarında değerlendirdi. Dahası Önderlik yeni paradigmayla da değil eski paradigmayla da tanımlamıştı. So-

nuçta çözüm olasılıkları olarak saldırılanlar zafer kazanabilirler de bu da bir olasılıktır. Fakat diğer bir olasılık da tümünden yenilebilirler de. Buna karşı devrimler gelişebilir, zafer kazanabilir bu da bir olasılıktır. Fakat sonuçta dördüncü ve en güçlü olasılık ise ara bir çözüm olarak bir uzlaşma ve ittifak ortaya çıkabilir. Hiçbirinin dediği olmaz hepsi bir ara çözümde uzlaşabilirler. Dolayısıyla Özgürlük hareketi eski paradigmada da bu çatışmanın bir tarafı değildi, üçüncü siyasi çizgiyi öyle tanımladı. Küresel sermaye ile ulus-devlet savaşında iki tarafta da yer almamak, üçüncü taraf olmak. Üçüncü bir strateji olarak da buna 'Demokratik Ortadoğu Birliği' 'Demokratik Çözüm Stratejisi' dedi, şimdi de 'Demokratik Entegrasyon' diyor. Bunu temsil ediyor. Bu çerçevede de herkesle de taktik ilişki kurabileceğini ama stratejik olarak savaşan taraflarla ittifak olunmayacağını belirtiyor.

Mevcut durumda İran'ın Şii Hilalini kırdılar, aslında ABD böyle bir savaşı yürütürken İran boşluklardan yararlanarak bir düzey yakalamıştı, şimdi bunu İran'a ödetiyorlar. Sanki biraz ABD-İsrail planlaması başarısız kaldı gibi gözüküyor, zafer kazandırmadı, Trump 'İran askeri olarak yenildi' diyor ama durmadan bunu söylüyor, gerçek öyleyse bunu sürekli söylemesine gerek yok ki, eğer öyleyse zaten herkes durumun öyle olduğunu anlayacaktır. Gelişmeler öyle gösteriyor ki, durum Trump'ın söylediği gibi olmadığı için sürekli İran'ın yenildiğini söylüyor. Kendini buna inandırmaya ve herkese de bunu kabul ettirmeye çalışıyor. Önce dört günlük savaş olacak, dört günde savaş bitecek dediler. Dört günde sonuç alacaklarını umut ediyorlardı. Öyle anlaşılıyor ki Hamaney'i vurmaya göze almışlardı, önceki saldırıda bunu göze alamadılar. Çünkü birçok çevre onlara "Hamaney'i öldürürseniz İran dağılır" diyordu. Sanki bu çevreler de ABD'yi ve İsrail'i yanlıtı. Hamaney vuruldu mu sistem dağılacak, toplum ayaklanacak sorun çözülecekti. O temelde de Hamaney'i vurdular, fakat bekledikleri dağılma da olmadı. Mevcut durumda darbeler vurdular. Fakat İran rejimi dağılmadı, kendisini yeniliyor, tedbir geliştirmeye çalışıyor. Rejim mevcut haliyle devam ediyor. Görülüyor ki bu gerginlik çatışma durumu sürdünce İran teslim olmayacaktır.

Türkiye'yi faşist diktatörlük halinde tutmak istiyorlar

Önümüzdeki süreçte neler olabilir? Uzlaşmaya gidebilirler, savaş durdurup geri çekebilirler. Daha fazla Körfezdeki denetimi sağlayarak İran ile savaşı durdurabilirler. Öyle olursa savaş durur, dışarıdan saldırı olmazsa o zaman içindeki sorunlar ortaya çıkabilir, rejim denetimi kaybedebilir, halkın rahatsızlığı eyleme dönüşebilir, yoksa bu gerginlik ve savaş ortamında hiç kimse mevcut rejimi yıkmak için ayağa kalkamayacaktır. Çünkü ayağa kalkan kazanamaz. Savaşın bir durumu da böyledir. Görüşmeler adı altında savaşı da durdurabilirler, arabuluculuk etmek isteyenler çıkabilir. İran zaten ona açıktır. Şu an savaş yayılmış durumdadır. Irak da savaş alanı oluyor. Irak daha fazla hedeftedir, Körfezdeki Arap ülkelerini İran hedefliyor. İran'ın İsrail karşısındaki direnci kırılırsa İsrail karşısında sadece Türkiye kalıyor. İsrail'i bir bütün olarak karşısına alamıyorlar, belki İran'daki gibi savaş olmayacak ama bu savaşın neticelenmesi Türkiye'de olacak, böylece Ortadoğu'da yeni bir sistem Türkiye üzerinden kurulacak.

Türkiye'de hala değişmemekte bu kadar direnç varsa arkasında bir sürü ajan güç var. Arap sermayesine bağlı, İsrail sermayesine bağlı, ABD, Avrupa sermayesine bağlı güçler var, Türkiye'nin bu durumda kalmasından çıkar elde ediyorlar. Kürt sorununu çözümsüz ve Türkiye'yi faşist diktatörlük halinde tutmak istiyorlar. Çünkü oradan besleniyorlar, onlar engelliyorlar. Bu güçler yönlendiriyorlar ki Kürt-Türk çatışması devam etsin, demokratik uzlaşma olmasın, çünkü uzlaşma olursa kaybedeceklerini düşünüyor ve korkuyorlar. Türkiye'de mücadele şimdi bu düzeyde sürüyor. Türkiye'de barış ve demokratik toplum sürecinin gelişmesinin karakteri bu düzeydedir.

WELAT WELAT

Welat welat welat welat
Te cerg û mêlaka me pat

Kengî bi xêr bêtin bihar
Em derkevin cenga neyar
Rengê birûska bêne xwar
Qêrîn bidin zinar û lat

Welat welat welat welat
Te cerg û mêlaka me pat

Em Kurd bi hev re herin ceng
Li ser çiyay rengê piling
Dîsa bidin qêrîn û deng
Bimrin ji bo jîn û felat

Welat welat welat welat
Te cerg û mêlaka me pat

...
Welat xweş e tev dar û ber
Hawîr kulîlkên sor û zer
Hêja ye em bimrin li ser
şax û zinar û kûp û lat

Welat welat welat welat
Te cerg û mêlaka me pat

...
Welat bi min şêrîn û Zîn
Dil daye ber dax û birîn
Hetta ceger min bûye xwîn
Min dil tijî pêt û şewat

Welat welat welat welat
Te cerg û mêlaka me pat

Cegerxwîn / Cizîrê - 05.10.1979

COLOFON
KOMÎNAL / Maandelijks Nieuwsblad

Uitgever / Eigenaar: EERSTE KANS BV
Ondernemingsnummer (KBO): BE 0760.385.869
Verantwoordelijke Uitgever: Emrullah Boztas

Maatschappelijke Zetel: Industrielaan 9
1070 Anderlecht - België
Contact:
Website: kominalgazete.com
E-mail: kominalgazete@gmail.com

Productie en distributie:
AVA Drukkerijen Distributie BV
Rudolf Dieselweg 36F, 5928RA Venlo
Website: www.avabv.net

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
De inhoud van opiniestukken en columns valt uitsluitend onder de verantwoordelijkheid van de auteur.